

Carpații

Deposito legal: M-8.137-1958.

Director: Aron Cotrus

REVISTA CULTURALA

Redactor: Traian Popescu

BUCUREȘTI, RASCRUCE DE DRUMURI ȘI INTERESE

ISTORIA Bucureștilor, firește, nu e în întregime o poveste trandafirie. Ca și a Tarii întregi, dealtfel. Au fost pe-aci străini, a curs sange și capetele, uneori, s'au plecat spre a nu le taia sabia. Prin asemenea vitregii orașul și-a sapat totuși drum. Drum greu, întrerupt, faramitat. Fără continuitate, lipsit de ceia ce a făcut fericirea și fala cetăților din Apus: tradiția.

Umilintele orașului au fost imperative istorice. De neînlatrat. Dar nimeni nu cunoaște triumf mai categoric și mai definitiv, decât cel pe care nevoia

Mănăstirea Mihail Vodă la 1794.

l-a silit să se umilească.

Ca să înalți un lucru, trebuie mai întâi să îngunchezi spre a-l lua de jos...

Prin nenorocirile cazute sub toate formele asupra lui, războaie, invazii, jafuri, ocupații, incendii, cutremure, Bucureștiul a ajuns să fie simbol al rezistenței românești în nenorocire. Sangele varsat, salbaticia și mizeria ocupației sovietice, din 1944, și până astăzi, au făcut să dispară zambetul de pe fata bucureșteanului. Sufletul românesc a rămas însă același și, ca o pasare Phoenix, reinviind din propria lui cenusa, Bucureștiul se va ridica iarăși mandra capitală a României nepieritoare.

BUCUREȘTI

de Pedro de Prat y Soutzo,
Marchiz de Nantouillet

LA MULȚI ANI BUCUREȘTI!

de GRIGORE MANOILESCU

In August 1928 fiind numit Consilier al Legăției Spaniei în România, după ce funcționasem la Atena, am debarcat la Constanța de pe vaporul "Regele Carol", cu "Pierce Arrow"-ul meu roșu, descapotabil.

După ce am salutat pe Don Juan Francisco de Cárdenas, șeful meu, la Eforia, în ziua următoare, o Duminică, am întreprins cu soția călătoria spre București, pe o șosea prăfuită și de necrezut de prost întreținută.

Cu toată căldura și praful, peisagiul Barăganului era minunat și am ajuns la București—după ce am trecut Dunărea pe un ponton asemănător aceluia utilizat de Legiunile lui Traian—la ora crepusculului ce învăluia Capitala într-o pulbere aurie de cel mai frumos efect.

Destul de obosiți, am ocupat apartamentul pe care Ministerul mi-l rezervase la "Athenée Palace"—hotel care avea să devină istoric în anii cari am urmat—, apreciind veselie duminicală a Căiei Victoriei, care ne amintea atât de mult pe aceia a orașelor spaniole.

În acea noapte, la trei dimineață, soția mea s'a trezit cu teribile dureri de rinichi, consecință probabilă a ho-purilor goselelor. Am chemat portarul de noapte, cerându-i să aducă de urgență un medic, care a și sosit o jumătate de oră mai târziu. Am putut aprecia în acest om cult și cordial calitățile ce caracterizează pe toți Românii. După două zile criza a trecut și am putut începe cu noșterea orașului, în care am avut norocul să trăim—cu o întrerupere de doi ani petrecuți în Bolivia—, decada cea mai delicioasă din viața noastră și ne-am îndrăgostit de capitală, de România și de nobilii ei locuitori.

Credeam că era prima mea vizită la București, dar aspectul Soarelui Klaseleff, al Căiei Grivița și al ultimilor "muscali" ce încă subsistau, au trezit în memoria mea amintiri din copilărie. Într-adevăr, câteva săptămâni mai târziu, mi-a confirmat aceste amintiri unchiul meu Alexandru Soutzo—al cărui palat se afla în mai sus numita cale—, care mi-a spus că la vârsta de cinci ani, cu ocazia unei călătorii o tatălui meu în Grecia, am venit pe mare de la Pireu pentru a lua Orient-Expresul la București și am rămas câteva zile în casa sa... la sfârșitul secolului trecut.

Este inutil să precizez că în aceste ultime zile de August Capitala era despopulată. Înalta societate și Corpul diplomatic erau plecați, unii la Sinaia și Predeal, alții

pe plajile Mării Negre sau la moșiile lor, iar o mare parte în străinătate. Aceasta mi-a permis ca dirijați de consulul nostru, Dl Luis Beneyto—pe care-l cunoșteam și apreciam de vreme îndelungată—, să ducem o viață lipsită de obligații mondene, să cunoaștem bucătăria fără egal dela "Capșa", să ne bucurăm de nopțile delicioase dela "Colonnades", de grădinile Bucureștilor cu minunatele lor orchestre de țigani, cu puii fripiți și mititeii dela "Leul și cărnatul", sau dela "Enescu" unde Andrei ne pregătea niște mușchi la gratar de neuitat, sau, în sfârșit, dela "Continental" și "Brotăcei".

Septembrie a făcut ca cei plecați să se întoarcă și printre ei rudele mele Soutzo, Ghika, Sturza, Cantacuzino, Lahovari, Rosetti-Roznovanu, Callimachi, etc., etc., precum și alții cu cari am devenit prieteni nedespărțiți, ca Rioșanu care, în timp ce căutam casă și așteptam mobilele, ne-au smuls dela Athenée Palace și ne-au dus în magnificul lor palat de pe strada Academiei, unde ne-au reținut până după trecerea Anului nou 1929, cu toate că casa noastră "Vila Dinu" de pe strada Pasteur dela poartele colinei Cotroceni, era pregătită cu tot ce trebuia, inclusiv servitorii necesari, încă din Noembrie.

Aceasta era ospitalitatea caldă și generoasă a Românilor, care adăugată la faptul că aveam atâtea legături de rudenie din partea familiei, după mamă—care în Istoria Principatelor urcă până la acel eroic Ștefan cel Mare pe care Papa I-a numit "Atlet al lui Christ"—, a făcut să ne simțim în București ca în propria noastră casă și, cu toată limba franceză ce se vorbea în saloane, după șase luni limba românească ne era aproape tot atât de familiară ca și spaniola, grație în parte contactului cu țărani români, cu ocazia vânătorilor la care luam parte.

Nici zăpezile iernilor și nici viscolul nu au reușit să stărbescă cătuși de puțin dragostea ce am simțit din prima zi pentru București și Bucureșteni.

Cât de mult ne minunau în Ajunul Crăciunului grupurile de copii ce cântau colinde asemănătoare celor din Spania natală și pocetele de bicicli cu care în noaptea de Anul nou colindătorii grăbeau plecarea vechiului an și sosirea celui nou, sau aruncarea crucii în Dâmbovița de Bobotează, pentru aflințirea simbolică a apelor!

Și când Martie, după topirea zăpezilor, anunța o primăvară precoce, când țigăncile vîndeau flori, de buchele cărora primeam "mărțișoarele" pe care le oferam femeilor, viața Bucureștilor era învăluită în parfum de trandafiri, de tei și de salcâmi.

(Urmează pagina 2.)

Acum cinci sute de ani
Vlad Vodă a așezat scaunul
domniei în Cetatea Dâmboviței.

ȘTI tînăr sau ești bătrîn, București?

Intinderile de piatră zidită de peste ocean, acolo unde se fierbe astăzi soarta lumii, ar fi fericite să se poată mândri cu vrăsta ta. Acum cinci sute de ani, când tu ajungeai scaunul domniei Tarii Românești, cu ziduri de cetate, cu biserici și palate domnești, pe locurile lor vîneau pieile roșii, iar corăbierul Columb abia se născuse. E drept că, în lumea noastră veche, Atena și Roma se puteau fâli încă de pe atunci cu două milenii de istorie. Bizanțul însuși, care de curând căzuse în rochia turcească, trăise peste o mie de ani de strălucire imperială. Dar nici nu te-ai născut doar acum cinci sute de ani, București!

CU mii de ani înainte, în smîrcurile Dâmboviței, la poalele codrilor ce se revărsau din Carpați spre Dunăre, în vremurile pe care noi le numim azi—cu teama neștiinței—preistorice, trăiseră aici oameni. Ce chip vor fi avut, ce limbă vor fi vorbit, ce înțelepciune își vor fi adunat, nu putem ști. Dar știm că pu erau niște bieți sălbateci, ci oameni care aveau gospodăriile, meșteșugurile și chiar negoțul lor. Dela ei, s'au păstrat până azi mai ales frânturi de oale și ulcele; dar puținul acesta dovedește o dragoste de frumos, o dorință de a împodobi de dragul podoabei, care-i înrudește peste milenii cu țărani români ce-și crestează stâlpii pridvorului și cu nevestele ce-și înfloresc ile.

Vor fi fost desigur "bucureștenii" de acum trei-patru mii de ani de-o seamă cu acei oameni străvechi din Valea Oltului ale căror case erau alcătuite în același chip, împărțite după aceeași rânduială, închegate cu același meșteșug ca acele ale răs-strănepoților lor de azi.

PE oamenii de pe malurile Dâmboviței i-au stăpînit lungă vreme Geții—sau poate ei însuși au fost sau au ajuns a fi Geții—; i-au stăpînit Romanii, schim-bându-le întru multe ființe; i-au stăpînit apoi toate semințiile stepei, mînate de vînturi line sau răbufnite în

(Urmează pagina 2.)

LA MULTI ANI BUCURESTI

varietăți vâștoase peste pământurile de la gurile Dunării. Dar toți stăpânitorii vremelnici, de un veac sau de două, — ce scurt e un veac pe întinsul istoriei! — s-au topit ca de arșița soarelui în câmpia Dunării, s'au spulberat ca zăpada învâltită de Crivăț în Carpați.

PE locurile vechilor lor așezări, oamenii pământului au zidit alte case în locul celor risipite și arse de năvălitori, s'au îngrăpat în bordeie la nevoie, dar nu s'au mișcat din loc. Și-au ridicat din nou gospodăriile, o dată de două, de nouă ori, după fiecare prăpăd, dar tot acolo unde apucaseră din bătrâni. De la o vreme, aici peste care trecuseră atâtea furtuni, deși arătau la fel cu străbunii, erau totuși într-o părere altfel. Nu se mai mulțumeau numai cu casele lor, ci năzuiau să zidească și altuia casă: Domnului Hristos. Numai El știe dacă într-adevăr un Bucur, ciobanul, va fi zidit cea dintâi biserică aici. Astăzi ne pare mică și săracă alături de alte biserici mai noi și de palaturile zidite în cinstea altor zei, dar biserița lui Bucur va fi avut chip de catedrală în mijlocul bordeielor aceluia care-au înălțat-o.

Pe atunci locurile Bucureștilor se aflau poate chiar dincolo de hotarele nesigure ale țării Descălecătorilor dinspre munte; se aflau așezate undeva departe, în câmpie. Cu vremea însă au ajuns cetate de margine, Cetatea Dâmboviței. Și cu cât sporea puterea Voievozilor dela Curtea de Argeș și dela Târgoviște, cu cât li se întindea stăpânirea, Cetatea Dâmboviței se muta parcă tot mai adânc spre inima țării.

Până când într-o zi, acum cinci sute de ani, Vlad Vodă și-a făcut-o cetate de scaun domnesc.

DACA până atunci Bucureștii pătîmiseră mai ales în trupurile lor, de acum înainte le erau în primejdie și sufletele. Că nu se află pe lume oraș al stăpânirii, pământene care să nu tragă la el pe toți ticăloșii și mizerii vremii, chiar înainte de a-i aduna pe cei vrednici și înțelepți.

De atunci încocoace, de cinci sute de ani, în așezarea străveche din șesul Dâmboviței n'a încetat lupta între înțelepți și nebuni, între gospodarii cinstiți și hoți, între cei curați la suflet și cei spurcați, între cei cu inima plină de dragoste și cei cu firea îmbibată de ură, între oamenii lui Dumnezeu și gunoii diavolului.

Uneori s'au arătat unii a fi mai puternici, alții au ajuns a stăpâni ceilalți. Dar de cele mai multe ori Bucureștii i-a adăpostit pe toți laolaltă, într-o împletire de

mirare a tuturor darurilor și a tuturor relelor. Ea chiar s'a aflat a fi deasă această împletire nu numai între oamenii din cuprinsul cetății, ci și în sufletul unui singur om.

MULTE — bune și rele — a văzut Bucureștii în cei cincisute de ani. Dar totdeauna, și când ulițele lui erau străbătute de oștile lui Mihai Vodă Viteazul în drum spre Călugăreni, și când barba albă a înțeleptului Matei Vodă tălăcuia cu bătrâni țării și cu călătorii străini înțelepciunea lumii, și când luminatul "boier vechiu și Domn creștin" Constantin Brâncoveanu încerca să primenească cu adieri de Renaștere vechile izvoade, ba chiar și atunci când potrișii altui neam, Grecii fanarioți, visau și pregăteau aici reînvierea vechii Helade, Bucureștii au fost și au rămas o cetate vie.

Oamenii lui vor fi fost uneori ticăloși și vicleni, schimbători și înșelători, îndemnați la băutură și muleratică. Dar atâtea alții dintre ei au fost înțelepți și viteji, oameni de nădejde și tari de vârtute, cărturari cu multa știință și poate chiar sfinți.

Nu, Bucureștii n'au fost niciodată o cetate moartă. Au trăit într-o nelincetată revărsare sgomotoasă de viață, de energie, de veselie și — în ciuda aparențelor — de muncă și de creație.

ORICAT de lungă, de involburată și de rodnică uneori i-a fost viața istorică, niciodată însă n'au trăit Bucureștii așa din plin, n'au împlinit rosturi mai temeinice pentru tot neamul românesc și chiar pentru alte neamuri dela Dunăre ca în cea din urmă sută de ani, de la 1859 la 1959.

Acesta a fost veacul de glorie a cetății lui Bucur. De numele capitalei noli Români s'a legat și unirea dela 1859, și independența, și regatul. Dar mai ales s'au legat de numele unui București mitic, mai bun, mai generos și mai viteaz decât cel real, toate visurile și nădejdiile de viitor ale Românilor robiți altor nemuri. Și i-a fost dat Bucureștii să fie și simbolul împlinirii lor dincolo de așteptări. După umilintele apăsării oștirilor dușmane, Bucureștii a trăit în toamna lui 1918 cele mai înfrigate și mai curate bucurii.

Dacă ai fi fost acolo, atunci — voi, tineri de azi, care ați pierdut nădejdea de întoarcere a sorții neamului — ați înțelege de ce, dincolo de orice logică politică, dincolo de socotile înțelepților, noi, bătrâni, suntem siguri de reînnoire.

DUPĂ 1918, Bucureștii și-au schimbat nu numai înfățișarea, ci însuși cuprinsul lor sufletesc. România Mare se oglindea acum în Capitala ei. Nu numai prin ce avea ea mai bun, mai temeinic și mai statornic în credință ei și, ba poate chiar mai mult, prin ce avea ea mai urâtate, mai trecător și mai robit bucuriilor vechului.

Nu-i de mirare dar că dela 1927 și până la 1947, timp de douăzeci de ani s'au înfruntat în București — mai dărz și mai aspru ca niciodată — puterile cele curate ale neamului românesc cu poftele nemăsurate ale aceluia care nu mai erau sau nu fuseseră niciodată Români.

La 23 August 1944 au învins puterile răului bucureștean. Peste toți, și peste cei care-i doriseră și peste acei cari prorociseră în zădar primejdia lui, a căzut blestemul roșu.

Bucureștii au început atunci a-și arăta o altă față, de mult uitată, crescută acum în închisori și în suferință, lămurită în jertfă și în moarte. Mulți dintre oamenii ușuratici și sceptici de ieri s'au dovedit a fi luptători și creștini în adâncul sufletului lor. Suferința i-a unit pe toți laolaltă, i-a înțelept și i-a curățat. Subt apăsarea roșie se plămădește azi, pentru veacuri poate, un București nou, mai bun decât toate ipostasele lui trecute.

EȘTI tânăr, sau ești bătrân, București?

Ești tânăr, oraș al împlinirii! Tânăr, pentru că te așteaptă alte sute și mii de ani în care vei dăru neamului românesc, neamurilor din jur și lumii întregi tot mai multe, mai bune, mai înțelepte, mai curate și mai cinste gânduri, simțiri și fapte!

Cred în tinerețea ta, București, și în belșugul darurilor tale viitoare!

La mulți ani, București.

AJUTA-NE, Doamne, să nu murim nici unul înainte de-a săruta pământul care a rădat atâtea nebuni și a ucis atâtea sfinți, care a îndurat atâtea cutropiri și s'a înflorat de-atâtea liberări, care a sorbit atâtea lacrimi și s'a veselit de-atâtea bucurii, care-a fost stropit cu atâtea sânge spurcat și a fost sfințit cu-atâtea sânge curat, pământul tău, dragul nostru București.

BUCAREST CAPITALE

par Rev. Frédéric Tailliez

E n'ai pas pu faire connaissance à fond avec Bucarest pendant les trois courts séjours de mes trois voyages en Roumanie, d'août 36 à fin 38, et je ne pensais pas que je ne la reverrais plus.

C'est ainsi que, lorsqu'en fin 39, je quittais Rome avec toute la colonie française, je n'avais pas encore songé à voir le Forum et le Palatin. J'arrivais pourtant en Roumanie dans une atmosphère de pré-guerre, et, lorsque je pris le bateau à Belgrade pour descendre le Danube jusqu'aux Portes de Fer et à Orșova, le pont était couvert de "touristes" allemands, qui refusaient d'ailleurs, dans ce paysage romantique, de chanter la Lorelei — verboten — pour la raison inavouée que l'auteur en était un juif.

Bucarest fait une tout autre impression que Belgrad. Ici, une situation géographique et naturelle incomparable, du point de vue fluvial et militaire ou commercial, au confluent des plus grands affluents du Danube avant la Moldavie et les steppes slaves. Mais l'ancienne forteresse celte, qui fut bulgare — puis turque plus tard — avant les princes serbes, semble s'être développée extraordinairement, au lendemain récent des guerres d'unité yougo-slave et roumaine, sur un espace énorme et nouveau, où les nouvelles constructions modernes, militaires, administratives ou universitaires, semblent ne plus tenir à aucun passé. Bucarest, tout au contraire.

Moins ancienne comme "place", sinon comme ville capitale, elle s'est pourtant développée harmonieusement sur un rythme vital et organique. Les Turcs ne pensaient pas décider le sort d'une grande ville chrétienne quand ils ont préféré pour leur prince vassal de Valachie et pour leur plénipotentiaire qui résidait auprès de lui, une ville ouverte de plaine à ces étroites places-fortes de montagne avec leurs défilés, près desquels d'autres suzerains — occidentaux, et même français, anglais — comme les Hongrois, avaient subi des défaites définitives.

Dans cette période d'après les guerres médiévales et les Croisades, les princes valaques, c'est à dire valaques ou wallons, de Valachie et de Moldavie, avaient opté, comme le plus sage, comme le moins mal, pour être deux satellites de l'empire immense, irrésistible, cet empire étrange et hétéroclite des Turcs, qui ne parlaient pas plus arabe qu'eux. Et, durant ces trois ou quatre siècles d'ère moderne, ce furent exactement des satellites, évoluant seulement et à distance du monstre politico-religieux, qui, une fois le tribut perçu et reçu, avec parfois en cas de guerre une alliance hypothétiquement éventuelle et effective, ne s'immisçait aucunement dans les affaires, les corps et les âmes.

Des hauteurs des Carpathes et des vieilles villes, comme Argeș, aux noms et aux origines daces, ce sont tous les trésors du passé, les souvenirs graves dans les pierres et les attitudes modelées dans les âmes, qui sont revenus se loger comme un essaim sonore et mellifère dans la nouvelle ruche élargie de la plaine, fille et reproduction naturelle des étroites ruelles ancestrales de la montagne. C'est d'ailleurs tout ce mouvement de descente et de redescende des forteresses de la montagne vers les plaines de passage et de transhumance qui était le perpétuel mouvement de l'histoire roumaine, comme un Eternel Retour, après toutes les époques d'insécurité; et c'est ainsi que vers la plaine moldave était née autrefois

Jassy — Iasi — la sœur aînée. C'était de toute façon un lieu-dit et un lieu habité antique que cette ville de Bucarest. Les Fils de Bucur: la légende du Berger Bucur ne faisait que souligner cet antique nom de famille qui est encore vivant en Ardeal, en Transilvanie, et qui doit être la seule survivance dans toutes les langues romanes de l'adjectif latin pour "beau", latin *pulcher*, *Pul(h)rum* — comme l'italien dit *bussare, busso*, pour *paiso*, je pousse. On sait que l'albanais dit encore *bukurë*, pour "beau", pour "frumos", autre mot latin, *formosus*, qui lui aussi n'a survécu ailleurs qu'en Espagne et Lusitanie, *hermoso, formoso*.

Dans cette terre ancienne, pleine d'antiques souvenirs humains, comme la légende du Monastère d'Arges, avec le Maître maçon Manolê qui sacrifie sa femme pour la pérennité de l'édifice, ce sacrifice des vieilles villes de la montagne ancestrale a été accepté et voulu par cet ingénieur de l'Histoire que nous appelons la Providence pour donner une digne capitale à ses enfants les Roumains.

La nouvelle cité s'étale à son aise dans la plaine la plus fertile des terres roumaines, distante à la fois des futurs gisements industriels de la montagne et, vers le Bas-Danube, de la demie steppe vagabonde du Baragan. Et, un peu comme chez nous, en "Flandre Wallonne", la capitale du Nord, Lille, a couvert le Deule modeste qui en avait fait une île, puis une ville, ici, vers le sud et les nouveaux palais universitaires, la capitale grandissante a couvert la Dâmbovița, en la transformant en de magnifiques boulevards. Les restes de campagne et de forêt se sont réfugiés, pour les enfants et les oiseaux, et les amoureux, dans ces parcs intérieurs comme le Cismigiu. Et, tout autour de la ville, comme des anges gardiens, avec moines et calugărițe, de larges monastères campent près d'elle dans la plaine.

L'ensemble de la ville reste à la fois une tête, une capitale moderne pour un grand pays, le plus grand d'Europe centrale, et la plus grande chrétienté orientale en dehors des Russes, et un cœur, un vieux foyer familial et traditionnel — *Vatra* — de toutes ces traditions familiales et humaines qui font un peuple.

Les rues claires et pittoresques, sans rien avoir du bazar turc comme celle de Sarajevo, abritent les jolis hôtels de boiards, qui sembleraient tout jeunes, n'étaient leur style. Et, à tous les coins et recoins de la ville, ces jolies églises orientales, dômes et rotondes, où l'on est à la fois chez soi et chez le Bon Dieu — ou chez la Mère du Seigneur, Maica Domnului.

A mon premier voyage, j'étais sous l'impression de conversations avec des confrères qui parlaient d'Europe "Orientale" à partir de points de vue d'Europe centrale, comme de Hongrie. A ma première visite à l'un de ces petits joyaux d'art sacré, je crus devoir offrir, *cum ad spem*, un bacsis au sacriste intérieur qui me l'avait fait visiter très aimablement et qui me le refusa gentiment. Et je sus bientôt que j'étais à Bucarest, qui est elle-même, et au milieu d'un peuple éveillé et vivant, à la fois religieux et gai, gai et plaisant, voire plaisantin: *Românii și glumeți*, comme me dit un jour Iorga, après l'un de ses cours d'histoire universelle — cet historien universel qui venait parler aux étudiants de Sorbonne, à Paris, même quand il était président du gouvernement de son pays.

Un français se sentait à l'aise dans cette ville à la fois traditionnelle et occidentale, où il pouvait parler fran-

çais dans tous les magasins, et où, dans les bureaux, il entendait les belles employées se donner rendez-vous à *La Femme Chic*, au téléphone.

Constantinople, ce fut Byzance. Venise, c'est la grande ville commerciale fin-moyen-âge et renaissance, qui est une fille de Byzance entre Ravenne et Aquilée, représentant à Byzance son rôle de capitale du commerce méditerranéen, au fond de la mer doublement intérieure qui borne nos pays dalmates et illyriens — avec tout près, les Istro-Roumains. Bucarest, comme l'a dit un de nos grands géographes français — Jean Brunhes ou de Martonne — est la plus belle ville d'Europe entre Venise et Constantinople. Tout simplement comme cela: sans être spécialement commerciale; sans avoir le Danube, la Save, la Drave et la Tisza; sans avoir les canaux, les gondoles et le golfe de Venise; sans avoir le Bosphore, unique de Constantinople. Comme cela, tout simplement, un peu comme Paris même quand il était président du gouvernement de la capitale d'un grand peuple.

BUCURESTI

Acestea erau firele puternice ce ne legau de România, când în Iulie 1930 am fost numit Ministru plenipotentiar în Bolivia. A trebuit să plec în Septembrie, cu inima înfrântă.

Doi ani mai târziu, aflându-mă la Madrid, mi s'a oferit Legația din Viena și, spre marea surprindere a Ministrului de Externe, am rugat să fiu numit în România, unde ne-am întors la sfârșitul lui Ianuarie 1933 și am rămas până în Mai 1940.

Și pentru ce respingeți Viena, capitala cea mai frumoasă și mai elegantă din Europa centrală și poate de pe continent, alături de Paris și Roma, preferând și cerând ca o favoare, o mică capitală balcanică?, m'au întrebat toți.

Pentru că, deși Viena mă încântă și ca oraș este incomparabil, pentru mine nu are "sufletul" Bucureștilor, pe care am putut să-l cunosc și să-l apreciez în cei doi ani petrecuți acolo.

Bucureștii mi-au răspuns înzecit la această dragoste încă opt ani, timp în care nimeni acolo nu ne-a considerat străini.

Când vicisitudinile carierei mele ne-au dus la Ankara, în Mai 1940 — în fiecare an și în special în 1942 când imbolnăvindu-se făcea noastre au trebuit să stea vreme îndelungată la Predeal —, reveneam la București... și fiecare dată în această Capitală descrisă de pene mai ilustrate ca a mea, aveam senzația de a ne întoarce la "Alma mater". Așa vedeam Bucureștii pe care toți diplomații adorau nu pentru frumusețile lui arhitectonice ci pentru spiritualitatea sa, pentru cultura sa, pentru acel "charme" care a făcut din el un "le petit Paris" al Orientului, ultima sentinelă și ultima redută a latinătății și culturii occidentale în Orientul apropiat.

Ar trebui să scriu o carte pentru a arăta ce au fost Bucureștii pentru Spania în orele grele ale războiului nostru de eliberare, ca și pentru mine și pentru familia mea.

Dela 1944 încocoace plângem alături de Români tristul destin actual al Bucureștiiului și ne rugăm lui Dumnezeu să nu murim înainte de a-l vedea eliberat.

ERA CAM PRIN O MIE NOUA SUTE ZECE

de J. N. Manzatti

A fuga, Ilona, la berărie și adu două chile de bere cu guler!
(La București mai toate servitoarele erau unguroaice din Ardeal.)

—Me duc minteasă, Conițe!
Lasă-mă pe mine, mamă, că viu mai repede decât Ilona!

Am luat cana mare de sticlă și am pornit-o către "Roata Lumii", bătrâna cărciumă a fraților Eftimiu de pe șoseaua Bonaparte (sau Bună-Parte, cum îi ziceau mahalagii), la înfruntarea cu prelungirea Dorobanților. Locuam pe Clopotarii Noul (mai târziu Grigore Alexandrescu) colț cu Cometa, Lampagii cu scara la umăr și prăjina cu flacăra în vârf aprindeau felinarele cu gaz, depărtate la o sută de metri unul de altul și luminând doar doi, trei pași în jur. Aveam vreo cinci ani. Trecui prin hărtoapele străzii îndreptându-mă către vila lui Conu Petrache Carp pe Dorobanți, când pe neașteptate un grup de marelăgi din Floreasca mă opri în loc.

—Dă cana'nco, puștiule și cară-te de-aici!
—Lasă-mă nene în pace că te spun în tăticu.

—Mă doare'n coate de tactu!

Și urmă o înjurătură de mamă.

Mi-au luat cana, cu toate urletele mele de disperare, în timp ce unul dintre pungași îmi dădu peste obraz cu fundul șepcii negre cu cozoroc lung lăcuit. Am simțit o usturime în ochi și am început să bocesc. Se întunecase deabinele și mă îndreptam disperat către casă pe strada pustie. Când am intrat pe ușă rușinat și pricujit, ai mei izbucniră într-un ris cu hohote.

—Du-te picuile să te vezi în oglindă!

Eram negru ca tăciunele.

—Ți-au dat cu chinoroz, bă prostule.

—Mă-au luat și cana de bere.

—Las' că nu-i nimica. Dă fuga peste drum la Grecu și adu două sticle Luther.

(La Roata Lumii avea bere Bragadiru, socotită mai bună.)

Chinorozul era un praf de vâpșea neagră, un fel de negru de fum. Haimanalele îi presărau pe fundul șepcii și la ceartă înegrau fața adversarului, dându-i peste ochi. Nu te orbea, dar te poca.

ACUM cincizeci de ani arareori puteai răzbate seara dincolo de Roata Lumii. Dela înfruntarea șoselei Bonaparte cu calea Dorobanți începea mahalaua în înțelesul cuvântului. Cuțitarii își așineau drumul, obli-gându-se să facă calea întoarsă. În afară de borfași și gâlnari, trei bandiți vestiți terorizau mahalaua Floreasca, jefuind ca'n codru, ucigând uneori mai ales pe cărciumari: Pipa, Zdrelea și Mărunțelu. Nu mai știu ce s'o fi ales de ultimii doi, dar pe Pipa l-am văzut odată la Târgul Moșilor prin 1910 vânzându-și produsele lucrate la pușcărie: coșuri împletite, ouă de sare, linguri de lemn, donicioare. Ispășise cincisprezece ani la Ocnele Mari și îi pusese în libertate pentru bună purtare. O figură blândă de om așezat, cu mustați mari pe oală, semănând mai mult a conștopist decât a bandit. Avea pavilionul lângă Brumărescu, inventator și creator de mobilă progravată. Peste drum de ei era panorama lui Braun, iar alături o țuicărie națională, unde țuicurile și dorobanții alinați soldățește așteptau clienții să le răstoarne peste gâtie, însoțite de pastramă de capră băzântă de muște și bătută de praf.

PE Conul Petrache Carp mi-l amintesc destul de bine. Trecua zilnic prin fața casei noastre, mărunț de stat, cu monoculul în ochi și bastonul sub braț. Iarna purta palton cu guler de blană galbenă și șoșoni, Friguros, nu lebdă șoșoni decât prin luna Mai, spre hazul nostru, căci din aprilie începeam să umblăm desculți.

O distracție la modă, ce se vindea la toate răscurile, era jocul de-a "Tache și Petrache". Două figuri din tablă pictată, unul reprezentând pe Petre Carp și altul pe Tache Ionescu, de mărime identică, produceau prin felul desemnului o iluzie optică, dându-ți impresia că cel așezat în dreapta e mai mare. Titlul exact al jocului era "Care e mai mare, Tache sau Petrache?".

Adevărul e că amândoi au fost la fel de mari.

CUMPARAM pâinea cu blănuți de aramă. Jimbia costa patru parale, franzela cinci, pâinea românească trei. Cornurile cu chimăn două la un ban, șempele o para, iar covrigii cu susan doi pentru cinci parale. Ne băteam care să ne ducem la brutărie, fiindcă mâncam pe furie dovleac copt și semințe, interzise acasă, unde ne aștepta profesora de franceză sau maestrul de vioară. Când veneam cu pâinea, mai înainte de a o tăia, bunica îi făcea semnul crucii cu cuțitul. Ne spunea că pâinea e Trupul Domnului. Avea grijă ca farămiturile să nu se risipească, întocmai ca pentru anafură. Apoi începea pârulala între cei patru copii, care să ia colțul. Intervenea babacul, mâncându-l el, spre a rezolva justiția.

TRAMVAIUL cu cai trecea pe Dorobanți, apucând-o pe Dionisie spre a ieși în strada Colței către Sfântul Gheorghe. Se oprea la simplul semn al cetățeanului. Coccoanele îi opreau cu umbrela de soare. Blețiți cai de-abia porniți, trebuiau să frâneze doar după câțiva pași spre a se opinti din nou. Nu mai vorbesc de panta de pe străzile Luterană, Câmpineanu, Brezoianu, dela teatrul Național și Sococ, unde se înghimau cai înaintași, în timp ce cetățenii coborâți de pe scările tramvaiului împingeau din răspuneri vagonul în chiușurile și pocnete de bici ale vizitului. Când a apărut primul vagon electric Cotroceni-Obor pe bulevardul Pache, Academie, Elisabeta, a fost revolta generală. Lumea conservatoare îl privea cu nelcredere. Prefera tramcarele lui Toma Blăndu, ce-ți întorceau mațele pe dos de zdruncinătură, neavând cau-ciucuri.

Cali societății de tramvai erau cei mai frumoși, grași ca niște pepeni. Grajdurile își aveau sediul pe șoseaua Bonaparte, în capatul Aleei Blank. Ne duceam și noi când vizitii ieșeau cu cai să-i scalde la gâră la Floreasca. Îi călăream în apă, desbrăcați la pielea goală. Așa se făcea bae la mahala. Cei mai decenti bărbați rămăneau în izmene lungi legate cu șiret, iar femeile intrau în apă cu cămașa de noapte. Odată, în lipsa calilor am încălecat pe niște berbeci. Ne-am întors acasă plini de râle și căpușe.

CERȘETORII erau o instituție publică, ca și mila. În București nimeni nu murea de foame, chiar dacă nu muncea. Îmi amintesc de câțiva cerșetori cu posturi fixe: Ciungu, Didina, Nebuna, Ghița-Porcu Moș Gheorghe-Călugăru. Ne trimitea mama să le ducem de mâncare cu sufertașul. Generozitatea românească a fost marea capital națională, cu mult mai mare decât petrolul și grăul. Oricine întindea mâna primea o modestă răspălată, o para, două, cinci, ori cel puțin un codru de pâine, dacă nu o mâncare scăzută. Îmi amintesc și de primul cerșetor motorizat, imitat apoi de alți confrăți. Olog de ambele picioare, își pusese sub șezut o scândurică de lemn așezată pe o patină cu roate. Înainta sprijinindu-se în palme și cântând o melopee în versuri:

"Cășparale la ologu care naște'n zile grele
de nevoi și grea durere.
tânăr fără de picere."

Când apăru al doilea și al treilea, îi vedeai seara du-cându-se spre casă cu viteză neobișnuită, făcând întreceri pe proaspătul asfalt, care începuse prin centru să înlocuiască piatra rotundă de gâră.

Biserica lui Bucur pe la 1856.

ERA atâtă pace și atâtă liniște în sufiete, încât proec-tele se făceau pe ani înainte. Ne despărțeam vara de copii prieteni, fie la Constanța sau la Sinaia, dându-ne întâlnire pentru la anul, în același loc și în aceeași zi. Totul se împlinea ca un soroc; nu exista neprevăzut.

Când am mers prima oară la Constanța în 1909, locuiam pe strada Mircea cel Bătrân în casa unor evrei, Ciprut. Ca să intrăm în mare îmbrăcam costume lungi negre. Surorile mele se îmbrăcau mai abitar decât pe uscat, cu costume confecționate din pânză de in, cu pantaloni peste genunchi, cu volanșe multe și gulere de marinar; în cap cu niște bonete în formă de oală creată. Intram zece minute în apă, apoi stăteam pe plajă la umbră, mân-când brânzoaice și corăbioare. Făceam bae la plaja "Du-duia". Mama și Tata s'au deschis cu mult mai târziu. Cu sistemele de terapie depe atunci, ne înșopiam la Bu-curești mai albi decât plecasem. Se spunea că soarele face rău. Cu cât erai mai alb și mai palid, cu atât erai mai frumos. Era la modă tuberculoza. Poetii cântau doar pielea albă. Azi s'a întors lumea pe dos.

ZECE Mai nu mai reprezenta o dată a calendarului. Devenise un fel de substantiv propriu cu simbol național.

—Te duci la zece mai, madam Otinculescu?

—Da de unde, soro! Inchipue-ți că nu mi-a terminat timpita de croitoreasă rochia.

—De zece mai îmi arde? Ieri mă-a venit cu toba dela precepție, arde-i-ar focu să-i arză!

Pentru a privi din tribună splendida defilare a arma-tei, a acelei armate care pe toate fronturile și în toate timpurile s'a bătut cu legendară viteză, cocoanele își pre-parau cu luni înainte toaletele. Era totodată cea mai ves-tită reuniune mondenă, egalată doar în mică măsură de ziua Derbyului la hipodromul Băneasa, sau de bătaia anuală cu flori, ce se desfășura pe șoseaua Kiseleff. Fără a fi popor de cuceritori ori nație dominantă, iubeam toți ostirea cu respectul datorit celei mai de seamă institu-ții a țării.

Și azi mă trec florii când îmi vin în gând notele mar-șului intonat de fanfară, impecabila defilare a glorioși-lor ostași în frunte cu comandantul Corpului doi de ar-mată, urmat de veteranii dela 1877, de drapelul zdren-tuit din războiul Independenței, de Școlile Militare, de Infanteria regina bătăliei, de Artileria, Cavaleria, Sani-tarii. Aviație nu exista, nici care blindate. Dar cu tunu-rile trase de căluți și cu trupe pedestre sau călărețe, s'au înscris pagini de glorie ce nu pot fi egale de bombele atomice asvârlite din aer sau proiectate dela distanță de mii de kilometri, ca orice lovitură joasă dată prin sur-prindere. Eroismul frontalului de luptă a murit odată cu dispariția armelor albe și a flintei.

RETRAESC scena celei dintâi plimbări cu automobi-lul. Venise inginerul Capșa în vizită la tata-meu.

Avea un mic vehicul cu trei roți, marca Phenomen. Ne-am imbarcat cu respect și admirație, închinându-ne în gând ca la vremuri de mare primejdie și lute ca vânt-utul, cu peste zece kilometri pe oră, am ajuns până la "Flora". Acolo motorul a tuiț de câteva ori, apoi s'a potocnit. În zadar toate încercările de a-l face să se ur-nească. Am plătit voluptatea primei plimbări motorizate împingând trei ore mașina împreună cu tată-meu și Cap-șa, în surșul trecătorilor, până la un atelier de reparat biciclete al unui polonez Piatkovski, ceva mai departe de spitahul de copii. Printre cele cinci sau șase automobile depe atunci, două erau ale casei regale, unul al prințu-lui Valentin Bibescu, purtând numărul zero, fiindcă el adusese primul automobil în țară. Mai aveau automobil Burilianu, mai târziu guvernator al bancii Naționale și tatăl unui prieten al meu, Deli Ionescu, bancher și pro-prietar de mine de aur, locuind la Piața Romană, alături de casa doctorului Pătrașcu și peste drum de casele fa-miliei Pella, dr. Andronescu, general Eracle Nicoleanu.

CEL mai mare italian din lume nu a fost pentru noi nici Dante, Marconi, Petrarca sau Michelangelo. Era Sidoli, Cezar Sidoli proprietarul circuitului depe cheiul gârlei, pe strada Poliției, alături de hotelele rău famate Brutus și Modern. Sidoli venea cu trupa lui în preajma Crăciunului. Luni în sir trăiam sub presiunea așteptării "circuitului regal român".

Alt italian faimos era Pietro Fantini, negustor de cu-țite, brice și foarfeci pe calea Victoriei în fața Ateneului, lângă hotel Splendid. Alături de el își avea magazinul de optica francezul Menu, urmat de librăria "La Penița de Aur" și de restaurantul "La Curcă". O altă celebritate italiană a fost Tripovich, dalmatin de origine sârbă, unde aristocrații capitalei găseau cele mai fine aperitive și gustări de picioare de broască. Mahalagii scuipau cu scârbă, botezându-i pe bravi italieni fie macaronari, fie broscari.

ODATA pe lună ne duceau și pe noi părinții la "Caru cu Bere" în dosul poștei centrale. Localul fraților Mircea, cu arhitectura de templu gotic, servea o delicioasă "salatră de ber" și "crenviști cu hrean", înso-țiți bineînțeles de obligatoria bere Monopol Bragadiru. Babaci ne dădeau să gustăm din halba sau țapul lor, ca să nu ne cherchelim. Dacă sorbeam mai adânc, ne plezneau peste ceafă, de ne sărea berea înapoi în halbă. Petrecerile se făceau mai mult în familie. Berăria și ca-feneaua de centru, sau cofetăriele de tipul Riegler, Cap-șa și Nestor, erau locul de întâlnire al lumii selecte și al "dameilor" celebre. Viața se scurgea mai mult în casă, cu rare ieșiri la iarbă verde, la restaurantele cu grădi-nă, ori cu trăsura la Șosea, sau din când în când la spectacole teatrale autohtone sau franceze. Cinemato-grafe nu erau, iar gramofonul cu palmie începea să se introducă foarte timid, ca marea senzație a epocii. Cât despre teatre, nu existau decât Naționalul, Eforia, Mo-dernul și Liricul, unde juca trupa permanentă de ope-retă a lui Grigoriu și unde descălecau și turneele ita-liene de operă. Vara se juca la grădinile Otetelișanu, Rașca, Ambasadori și Blanduzia.

Aveam doar patru ani când am văzut la Național "Fata Aerului", apoi "Lipitorile Satelor" cu Liciu și Bel-cot. A rămas anecdotică întâmplarea cu negustorul depe Bărăție, care instalat cu consoarta la stal, a strănutat din toți plămânii în timpul spectacolului cu "Viforul" de Delavrancea.

—Noroc nea Ghiță! i-a strigat dela galerie Niță, bălătul de prăvălie.

—Mersi Niță, mersi!, replică cu voce de tunet nea Ghiță.

A fost un hohot în sală că nu s'a mai putut juca pen-tru câteva minute.

IN parcul Carol, în Cișmigiu la "Montecarlo" și la "Bufetul" dela Șosea cânta în fiecare seară și Dum-i-nica dimineața muzica militară. Indrăgostiții, osta-și în permise și lucrătoare, slujnice și școlari, ascultau transfigurați, tinându-se cărlig de deget și trăgând cu ochiul la caleștile muscălești ce plimbau boerimea între Rondul întâi și Rondul al treilea. Se bea în general bere, lapte bătut și Kefir Lukianoff. Acesta era un fel de iaurt cu sifon, dar atât de gazos, că te pisca pe nas.

(Urmează pagina 4.)

BUCURESTII NOSTRI

de G. Ionescu - Gion

În timpul dominației romane în Dacia, pe locul ocupat azi de Capitala Regală României, totul arată că a fost un așezământ roman. La Pantelimon s-au găsit monede romane din epoca republicii și a imperiului. În fața orașului roman din dreapta Dunării, *Sexta Prista* (Rusciuk) se află castelul Sf. George, un *castellum* roman de unde pleca un *vallum* care, trecând prin București, suia în sus prin Prahova, pe unde i-au mai rămas urme.

Urmele bucureștene ale acestui *vallum* roman, adică pe limba românească, ale acestui troian, sunt citate în hrisoavele Domnilor din secolul XVII.

În *Condica* No. 2 a Mitropoliei de București sunt două hrisoave, unul din 4 Iunie 1668, dat din București de Radu Vodă Leon, și al doilea din 4 Ianuarie 1672, dat tot din București de Antonie Vodă.

Ambele, hotărând locul în București al noii Mitropolii, zidită de Constantin Vodă Șerban, zic:

"Din jos, din piatra de lângă nuci, până la capul podului, la Poarta Predei Vornicului, și pe gâră în sus, până în piatra de la capul podului Turcului și de acolo, pe uliță în sus până în piatra din ulița drept Mitropolie. Și de acolo, pe lângă *Crucea Doamnei Mircioaia*, pe cale în sus, până în piatra drept *Calicil*; și de acolo, pe cale, până sub deal, în *Gura Văiei*; și de acolo, pe lângă *Putul Calicilor*, în jos, pe lângă *Lac*, pe sub deal, până în drumul Giurgiului, la stâlpul de piatră al Armeanului, în capul Troianului, lângă *heleșteul lui Șerban Vodă* și de acolo, pe drum, în jos, spre oraș, până în piatra drept *Cardmizii* și până în piatra drept *Crucea* părintelui Domnului mele Leon Vodă și de acolo, curmezis, iar până în piatra din colțul gardului Mănăstirii lui Pană și până la poarta Predei Vornicul."

Iată Troianul, adică *vallum* al Romanilor încă în ființă în secolul XVII și la sfârșitul acestui secol, după cum arată și alte documente ale Mitropoliei.

Pe lângă acest *vallum* au fost *castella*, puncte întărite, cari apărau drumul puternicilor stăpânitori ai Daciei. Astfel se explică firește monedele și cărămizile găsite la Pantelimon.

Văzut-a Sulzer, care scria înainte de 1780, ceva ruine sau semne neînclătoare care să-l îndrituiască a zice: "Bucureștii se află zidiți cam acolo unde a fost odinioară bătrânul *Pinium*?"

Iată o chestiune la care în mod hotărât nu se poate răspunde. Fost-a *Pinium* aici? Fost-a mai departe? În orice caz, *vallum* și *castellele* ne întreprătesc a afirma că a trebuit să fie aici cel puțin o trecătoare, un *gheced*, cum se va zice și mai târziu Bucureștilor.

În locuri mai puțin favorizate de natură au fost orașele romane. Era *Sarnum* la Ruși de Vede, era *Pirum* la Pitești, era *Jusidava* lângă Slobozia Ialomiței, era *Nentidava* la Oltenița în fața Turtucaiei. Pentru ce oare nu ar fi fost o activă stațiune romană și la București? Lucrul e cu atât mai posibil, cu cât, dela Giurgiu spre Carpați, drumul arătat de natură trebuia să treacă prin București.

Păzitorii întăriturilor romane plantat-au ville cu cari Bucureștenii se vor fi în secolul XV?

Stim că împăratul Probus a plantat vii în Moesia și în Gallia, și că a trecut peste Dunăre, la noi, în luptele sale contra Barbarilor, — dar atâta tot.

CÂND Goții, împinși de Huni, se îndreaptă spre Apus și poposesc pentru câțiva vreme în munții Buzului, sub regele lor Atanaric, drumurile romane fură folosite întâi de Ulfilas, faimosul episcop al Goților, care merse la împăratul Valens, să ceară locuințe în Tracia pentru neamul Visigoților.

Trecut-au prin locurile bucureștene cetele nenumărate ale Visigoților, cari, din Carpați, sub capii lor *Ablavig* și *Fridigorn* se duseră în suta a patra peste Dunăre în Imperiul de Răsărit?

Vitorul și săpăturile arheologice vor răspunde și la această întrebare.

După Goți începe potopul popoarelor barbare.

Între anii 500 și 1000 după Hristos, locurile bucureștene sunt coprinse în *Slavonia Dunăreană*, acea întindere de pământ a Țării Românești, care se coprindea între Brăila, Buzău, Ploiești, Târgoviște și Oltenița sau Călărași.

Slavii botezaseră râul Bucureștilor și-l ziseră *Dâmbovița*, după cum botezaseră Ilfovul, Ialomița, Prahova, Cricovul, etc., etc.

La anul 1000 după Hristos, locurile bucureștene fac parte din cea ce se numea pe atunci *Cumania Neagră*. La 1081, Ana Comnena ne spune că ambele țărâuri ale Dunării erau populate și cu multe cetăți pe dânsale, iar la 1085 afectata Bizantină adăga că Cumanii aveau de conducători și de capi ai lor duci români.

În secolul XII începe domnia Assanizilor asupra Valahiei orientale, Valachia, *Terra Assani*, înlocuiește *Slavonia Dunăreană* dintre secolele V și VIII; s'ar crede că locurile bucureștene, stăpânite de Cumanii, trec sub împărăția romano-bulgari de peste Dunăre. Văzutu-le-au Pentru și Assan când, în 1187, bătutu de Isaac Anghel, ei trec Dunărea și suie spre Carpați, pentru a cere ajutor fratilor lor, Români Daciei Traiane?

În *Tarstvenik* se citește: Patriarcul Ion de la Târnova a adus pe Petru și Assan, nepoții lui Gavril, care era fiul lui Samuil, i-a adus pe amândoi din Țara Românească.

Fălfău au asupra locurilor bucureștene steagurile triumfătoare ale lui Ionită, împăratul romano-bulgar, cu aceiași dărză vitejie cu care fălfăiau deasupra zidurilor biruitei Adrianopole?

Nimic nu se poate răspunde, căci nici un document nu avem care să ne des vream amănunt.

Nu trec cincizeci de ani, și cel mai cumplit din vito-

rele, cari au băntuit în decurs de o mie de ani Țările Daciei Traiane, începe și chinuie întâi pământurile noastre și apoi întreaga Europă; năvălirea Tătarilor în anii 1241-1242.

Cât a fost de cumplit acest vifor, se poate înțelege din următorul fapt: Bella IV, regele Ungariei, îngrozit, o ia la fugă din Pesta și nu se oprește decât la Zara în Dalmatia.

Din cele trei mari oarde care năpădesc asupra Europei, una comandată de Budshek, coboară prin Putna spre Râmnicul Sărat și Buzău, trece în Prahova, se lasă în Ilfov, suie în Argeș, apoi în Vâlcea și, pe lângă Olt, trece în Transilvania, prăpădind și pârjolind totul înaintea și în urma lor. Altă oardă, comandată de Cadan și Buri, trece din Bucovina în Ungaria, jefuiește Dalmatia, Bosnia, Serbia, Bulgaria și reintră în România prin Ilfov și Ialomița.

Faima de vitejie, cu care Români sau Basarabenii se luptară în contra Tătarilor, a rămas de pomină din Persia până în Belgia. Cronicarul Fazel-ullah-Rasid spunea că *Bazaran-Ban*, cu poporul său *Kara-ulagh*, a fost bătut. Poetul contemporan cu năvălirea Tătarilor, Philippe Mouskes, "*le joyeux trouvère de Tournay*" spunea că Regele Țării numită *La tieria as Blas* i-a bătut.

Ungaria și Transilvania pătimeasc rău de tot; Țările române însă mai puțin, de vreme ce, peste 20 de ani, ele sunt atât de puternice, încât pot să se opună Regilor Ungariei și Cavalerilor teutoni.

Amintirile despre acest cumplit potop sunt cu mîile în Muntenia și în Moldova. Nici odată poporul român nu s'a îngrozit mai adânc de cât atunci, în anii 1241 și 1242, și de aceea a ținut minte pe Tătarii, pe care li mai numesc *Jidovi*, sau *Capcuni*, sau *Uriasi*.

Bucureștii pe la începutul sec. XVIII.

În Ilfov, la Jilava e o movilă mare făcută din vremea Tătarilor-Jidovi; în comuna Hotarele e siliștea Tătarilor în care s'a găsit oale și hărburii groase, și sunt movile care arătau Tătarilor drumul când plecau la război, spun legende; în comuna Hagiești sunt cuptoare de cărămidă veche; în ele își făceau Tătarii pâine; în comuna Mătarana se află *Valea Tătarilor*; în pădurea Vlăsiei sunt șanțuri și patru gorgane: sunt făcute în contra Tătarilor; în comuna Turbați e o zidărie veche, s'a găsit acolo săgeți și cioburi de lut groase: a fost cetate *tătarască*; în comuna Colibași este un Cocloc sau ostrov numit *Moarta*, prinprejuru-i e un șanț adânc cu apă; pe acest cocloc se refugiau oamenii de frica Tătarilor și Jidovilor; în comuna Străinii-Dobreni e o măgură de 20 de stănjeni de naltă și de 50 de lată; e numită *măgura Tătarilor* sau *măgura Jidovilor*, s'au găsit într-însa hărburii groase de două degete; locuitorii zic că sunt străchinile Tătarilor; pe malul Colceagului se află *movilele* și *gropănele Tătarilor sau Jidovilor*; în comuna Grădăști e *movila Tătarului*; în comuna Luica-Cotroceni sunt 9 *movile* făcute de Jidovi și două gorgane; în comuna Bălăceanca se află *movila Tătarilor*; movile mai sunt la Fierbinți, prin pădurea Stroeasca și Moara și în alte locuri. Tătarii au poposit în Ilfov și cine știe câtă vreme au rămas pe aici. Poporul le atribuie și *culele*, pivniți boltite și întărite, foarte adânci, din care s'au scos, cum spun bătrânii, *aurarii* și bogății de nedescris. La Hagiești-Mariuța s'a găsit o toartă de aur, care stârna 30 de ocale. Tot Tătarilor se atribuie și gorganele orânduite în formă de cetate, cum sunt cele din pădurea Vlăsiei, cărora poporul le zice *Cetatea Petei*.

Acestea s'amintirile pe cari Tătarii le-au lăsat la 1241-1242 împrejurul locurilor bucureștene.

BUCUREȘTII și Negru Vodă!

Chestiune nedelegată până în luna lui Martie 1898, când genialul cercetător al trecutului nostru, B. P. Hajdeu, în opera sa *Negru-Vodă, un secol și jumătate din începutul statului Țării Românești (1230-1380)*, a sfâșiat vâlurile cari acopereau, nepătrunse, străvechiul trecut al poporului românesc.

Cu documentele luate din patru părți de lume, din Persia și din Belgia, din Italia și din Rusia a arătat, la lumina criticii istorice, cum se continuă firul neîntrerupt al vieții române până la Mircea cel Bătrân.

Unul din neamurile cele mai glorioase din istoria Europei orientale, neamul *Basarabilor*, cu toate ramurile și vârstarele sale, datorită învâțăturii roman basarabeen aceiași recunoștință, pe care i-o datorește și istoria cea veche a României. Astăzi, mulțumită muncii geniale al lui Hajdeu, știm ce a fost dela Traian până la Mircea, cum știm a fost dela Mircea și până în zilele noastre.

Bucureștii și trecutul lor au profitat de descoperirile hașdene, cum au profitat de ele toate celelalte părți de viață ale neamului românesc.

Acum, mulțumită documentelor scoase la iveală în monumentala operă *Negru Vodă*, vedem Bucureștii din epoca Cumanilor ca un conac iubit foarte de predecesorii

și de succesorii regelui Ionaș, din cauza colindelor, măgurilor și gorganelor sale; și vedem pe locurile bucureștene evoluând oștile cumane, comandate de capi români. — *Cumani lucibus usi Blachis*, cum zice Ana Comnena.

Castellele clădite la Lotru și la Argeș, la Făgăraș și în Valea Hațegului, unele de străini cari voiau să rămână

(Urmează pagina 5.)

ERA CAM PRIN O MIE NOUA SUTE ZECE

Il voi pomeni toată viața, fiindcă odată am destupat la "Bufet" o sticlă după ce o bătușem bine. A stropit tot ce era în jur pe o rază de câțiva metri, adevărată bombă atomică pentru vremea aceea.

M'am înapoiat acasă plin de cucuie. Biata bunica apăsa cu lama cuțitului ca să nu se mai umfle, fiindcă tată-meu, dacă veneam cotonogit din oraș, mă mai altoa și el odată.

La colțul străzii, așezat pe scăunele, stătea Halei, bragiul turc. Într-o mână ducea coșul cu dulciuri, în cealaltă donicioara cu bragi. Cumpăram fie *acadele*, *bigi-bigi*, *gloanșe*, *susan*, *rahat* și *pisit*, mai beam și o juma' de bragi rece, toate pentru zece bani. Circula zvonul printre noi copii că la Turci fesul e sfânt și că nu-l leapădă nici când se culcă. Odată, cum Halei stătea pe vine, am venit ușor pela spate și i-am smuls ca fulgerul fesul din cap. Nu s'a supărat, dar i-au dat lacrimile.

Douăzeci și cinci de ani mai târziu, Mustafa Kemal tăia fesul Turcilor cu cap cu tot. Nimeni n'a mai avut curajul să lăcrimeze.

NU știu cât de mare va fi fost dimensiunea creștinească a Paștilor, dar pentru noi era raiul pe pământ. Mergeam la toate deniile la biserica Visarion ca să ne întâlnim cu prietenii, haimanale ca și noi. Apăruseră de curând "nasturii automați" prezențați de vânzătorii ambulanți: "Nu mai trebuie ac, nici ată, nici nevastă". Un simplu nasture metalic format din două părți, cari alăturate strâns printr-un dispozitiv, nu se mai puteau desface. Cu asemenea nasturi prindeam rochiile babelor una de alta, în timp ce băteau mătăni prosternate cu fruntea la pământ. Când dau să se scosele, se vedeau legate—Firea—și ai dracului să fii măicuță! Doamne Iartă-mă că în sfânta biserică! Uite ce-i învăț la școală puturoșii de profesori!

Bieții institutori, Domnu sau Doamna, nu aveau nici în clin, nici în mănecă cu nasturii automați. Relele nu se învățau la școală.

DE Crăciun mergeam cu colinda, mai târziu cu corul. "A ruginit frunza în Vii", "Trei păstori se îndălmiră" și "Frumosul Petru avea chitară" erau cântecele obligatorii din repertoriu, în afară de "Bunădimineața la Moș Ajun" și "Steaua sus răsare". Nu era casă unde să nu ne răsplătească cu câte ceva, fie covrigi, nuci, fie bani, uneori lei și bănuțe. Celace nu ne împiedica, drept mulțumire, să șterpelim cutiile de scrisori, soneria și preșul dela ușă.

Cea mai crâncenă bătaie din viață am mâncat-o dela tata la un Crăciun, când am venit vesel acasă după o noapte de colindă, cu vreo zece sonerii, patru cutii de scrisori și două preșuri. Pe unul dintre ele din sârmă împietită, scria cu bile albe "Bine ați venit".

Măi bine n'aș mai fi venit!

CÂND eștern pe hârtie aceste nimicuri, mi se împăienjenesc ochii de lacrimi. Bucureștii copilăriei mele au fost mărunți cu ulite prăfuite și prost pavate, deoarece stăpânitorii vremelnici nu ne dăduseră răgaz să propășim. Cea mai înaltă clădire era a Foișorului de Foc. Afară de câteva palate, cel al lui Sturza dela Capul Podului, cel al lui Cantacuzino-Nababu depe Calea Victoriei, Hotel de France, Boulevard, Metropoli, Eforia, Riegler, English, Continental, Posta, Cassa de Depuneri, Moșierul Oficial, Tribunalul, Automobil-clubul, Banca Națională, Universitatea, spitalele, liceele, — mai tot restul clădirilor fie boarești, chiar cele depe bulevardul Lascăr Catargiu și Sosea, erau scunde, cel mult cu un etaj, înconjurată întotdeauna de parcuri sau grădini enorme. În largă măsură, cu excepția centrului, Capitala țării avea înfățișarea unui fermecător târg oriental, legat însă de Apus prin cultură și rafinament.

Au trecut dela aceste amintiri cincizeci de ani, în care timp multe s'au schimbat. Am trăit și peregrinat prin cele mai de seamă orașe ale lumii. N'am mai întâlnit însă nicăieri mai multă omenie, mai mult farmec decât în România. Era o lume *cumsecade*. Bărbații și femeile aveau atăta modestă noblete, atăta discernământ și clasă, încât rivalizau și depășeau adesea bătrânele aristocrații apusene. Acest fapt explică extraordinarul succes pe care Românii l-au avut peste granițe, mai ales în Paris, creșterii omenirii. Deasemenea străinul care venea la București, cu greu se mai despărțea de un ținut ce cucerea ca o vrajă. Un oraș mic, cu o lume foarte mare.

Pentru simplul om bătrân, amintirea este doar un prieten de melancolică întorcare în urmă. Pentru exilat, aducerea aminte este rană grea ce doare ca un cancer. Feste întindere de spațiu, la aniversarea de 500 de ani, gândul îmbrățișează Capitala ca pe o ființă adorată, cu spasmul celei mai aprinse dragoste.

La mulți ani, Bucureștiule drag, frate de dor și suferință!

Milano, dec. 1959.

BUCURESTII NOSTRI

Bucurestii in 1574

de Pierre Lescaopier (1)

pentru totdeauna în mărețele văi ale Carpaților, altele de acei viteji Bassarabi ai Vâlcei, ai Doljului și ai Romanilor, din mijlocul cărora se ridică, mareș și impunător, adevăratul întemeietor al Statului românesc, *marele Bassarab*, adică Alexandru Vodă Bassarabă, — castelele, cetățile și țărîmile pe care Șincai deabia le bănuia la 1370 și pe care Hajdeu ni le arată în toată dărza și feuda lor putere încă din 1231, ne fac să credem că vorbele lui Luccari: „la București, Negru Vodă tiră alcune cortine de mattoni”, adică: „făcu câteva întărituri de cărămidă”, — sunt curatul adevăr.

Dealtminteri, în Ilfov, nu sunt puține amintirile despre Negru Vodă sau Radu Negru. La Radovanu era o tur-lă și, lângă ea, zidărie veche multă; pe ambele popor-le credea făcute de un Domn anume Negru Vodă. La Mier-lari, pe lângă Jilava, un jghiab de piatră, lung de zece stănjeni, era făcut, spuneau bătrânii în 1874, tot de Radu Negru sau Negru Vodă.

Alexandru Bassarabă cuprinse la 1315, zice Hajdeu în *Negru Vodă*, tot restul teritoriului cumanic, adică Dâmbovița, Ilfovul, Prahova, Buzăul și întreaga Ialomița. Tot în această epocă întemeiază sau întărește Târgoviștea, Bucureștii, Buzăul și mai ales Cetatea de Floci, din tătarește *Iylok*.

Dela 1315, Bucureștii devin cetate a Basarabilor, ca și Câmpulungul, Curtea de Argeș, Pitești și Târgoviște.

Ca și Italia care, înainte de a fi a Italianilor, fusese ostrogotă, longobardă, imperială, angevină, papală, spaniolă, etc., etc., — tot astfel Bucureștii fuseseră ai Goților, ai Slavilor, ai Cumanilor, ai Tatarilor. La 1315 ei cad în mâinile Basarabilor olteni, floarea românismului medieval, și rămân români și românești fără nici cea mai mică soluțiune de continuitate până în vremurile noastre.

Prin *Negru Vodă* al lui Hajdeu, spusele lui Gebhardi, Filtisch, Luccari se confirmă; da, un Negru Vodă a fundat românește Bucureștii, întărind poate cu străjări și baliste anglicești fostul conac al Cumanilor, și mai dându-i drept apărare și o parte dintr-o numeroasă și vitează călărie a Basarabilor, care băgase în răcorile spaimii pe Sârbi, pe Bulgari, pe Unguri și pe Tătari.

Tot mulțumită lui *Negru Vodă* al lui Hajdeu, azi tradiția că Vladislav Bassarabă înalță biserica la București, în mijlocul pădurilor mărețe ale Sărindarului, nu ni se pare decât foarte posibilă. Tatăl, Alexandru Bassarabă, întărise cetatea la 1315; fiul Vladislav Bassarabă, care domnește între anii 1364-1373, face casă de rugăciune, o biserică numită atunci sau mai târziu a *Cocotilor* și în urmă a *Sărindarului*.

La 1370, în Dâmbovița și în Ialomița se petrece lupta cea glorioasă a lui Dragomir, „kinez dintre Bassarabi”, pe cari autorii citați de Șincai și Hajdeu îl numesc: *Dragomer Olachus, Castellanus de Domboycha*, cu oștile lui Nicolae Gara, Voievodul Ardealului.

Nu incupe îndoielă că acel conte sau jupân Dragomir, „castellanus de Domboycha” este păcălăbul cetății Dâmbovița. Această cetate nu poate fi alta decât Bucureștii și catastrofa întâmplată oștirii ardeleni a trebuit să alba locuri mari și seculare, pe locuri înguste, mlăștinoase și neumblate din preajmă.

Cetatea Dâmboviței va fi, peste câțiva ani mai târziu, în cronicarii moldoveni și poloni, Bucureștii; urmează deci că Dragomir, castelanul de Dâmbovița, să fi fost apărător și cărmuitor al Bucureștilor la 1370.

După vechi scrieri trebuie să se fi păstrat tradiția, pe care au admis-o ca fapt probat Fotino, Bolliac, Kogălniceanu și alți alți scriitori și istorici cari au pomenit de București în operele lor, — că, adică, Mircea cel Bătrân, fiul lui Radu II Bassarab Negru, s'a pus, după o mare victorie asupra lui Balazid, sultanul Turcilor, de a zidit de bucurie cetatea Bucureștilor.

Bucureștii, cetatea Dâmboviței, ființau de mult; Alexandru Bassarabă îi supusese, îi întărise și pusese castelanii de pază cetății. Mai mult decât bunicul său Alexandru Bassarabă. Mai mult decât unchiul său Nicolae și Vladislav și decât tatăl său Radu II Bassarab Negru, Mircea are în deapropoie băgare de seamă Bucureștii, de unde dă și un hrisov la 1401, după cum vom arăta mai la vale. Mircea cel Bătrân face cetatea Giurgiuului, din care dă un hrisov la 11 Mai 1399 și pe care o vede la 1445 Valeran de Wavrin; cum n'ar fi întărit și păzit Bucureștii cari erau dela Giurgiu în drumul spre Târgoviște?

De aci, afirmațiile lui Kogălniceanu, lui Fotino, lui Bolliac și ale altor alți scriitori în privința palatului domnesc, bisericilor, cetății și reședinței de iarnă, toate făcute la București de Mircea cel Bătrân, gloriosul nepot al gloriosului Alexandru Bassarabă.

UN Bucur a fundat satul Bucureștii din județul Tecuci. Familia lui, foarte veche, s'a continuat la Tecuci până la 1821, când s'a stins, pare-se, în persoana lui Basile Bucur, vornic de poartă.

Un Bucur a dat numele său satului din județul Vâlcea, numit Bucureștii și de care pomeneste un hrisov de la 1392 al mănăstirii Cozia.

Un Bucur a dat numele său satului Bucureștii de pe apa Vedei, în județul Teleorman, sat despre care ne vorbește un hrisov din secolul XVII al Mitropoliei, ca fiind moșia vel comisului Bunea Grădișteanu.

Un Bucur a numit satele: Bucureștii din plasa Grădiște, județul Râmnicul Sărat; Bucureștii din plasa Balta, județul Brăila; Bucureștii din plasa Podoleni, județul Fălciu.

În județul Putna, avem Comoara lui Bucur, Săcătura lui Bucur și muntele Reghiul lui Bucur.

În vechile documente, cărți și hrisoave ale Domnilor și boierilor găsim o multime de sate, moșii, locuri, numite Bucureștii, după numele proprietarilor lor.

Iată încă un singur act din 12 Martie 1580: Calotă Postelnicul și jupâneasa sa Caplea dau lui Dragomir Vornicul satele Clejani, Vălcăneștii, Bucureștii, Ciunescu și Sălcia.

Prin urmare, în vremuri bătrâne, un Bucur, boier puternic sau umil păstor, a avut întinse sau răstărnate proprietăți pe malurile Dâmboviței sau pe colinele din apro-

piere, lângă Cetatea Dâmboviței, sau împrejurul Cetății Dâmboviței, sau, poate că, Cetatea Dâmboviței a fost făcută după ce nova plantatio a Bucureștilor fusese deja urzită.

După numele acestui boier ori păstor Bucur, s'au numit Bucureștii, după cum un mare boier Botâș a numit Botoșanii; un Mogoș satul Mogoșești; un Crețel, satul Crețulești; un Baldovin, satul Baldovinești; un Căndea, satul Căndești; un Filip satul Filipești și un Cristea, satul Cristești.

Că acest Bucur, fondatorul al Bucureștilor, a fost un Duce al Daciei Australe, care ducă se numea Hilaris pe latinește și Bucur pe slavonește;

că Bucureștii vin de la verbul *mă bucur*;

că Bucur, fondatorul Bucureștilor, era un fiu al lui Laiot Vodă;

că un neam de oameni, anume Bukuri sau Bukurli, au dat numele lor Bucureștilor;

că Mircea cel Bătrân, de bucurie a zidit Bucureștii, —ceiace pare mai puțin cludat, dănd punctul de vedere al formației gramaticale;

că Bucureștii, probabil vechiul *Thyannus* al Romanilor, vine dela *Bu-Curia Dominicalis* a principilor români;

că un Armean l-a fundat, că el se numea *Buckor* și, deci, l-a numit Buckor-Aské (cetatea lui Buckor);

toate acestea noi nu le știm și nici un document autentic nu ne vorbește despre acești fondatori și despre aceste cauze născătoare ale orașului București.

Un Bucur a fundat Bucureștii, —iață tot ce se știe.

Despre personalitatea acestui fericit proprietar al locurilor de pe lângă Dâmbovița nu știm nimic.

Erau Bucureștii, ca sat sau ca oraș, lângă Cetatea Dâmboviței, sau Cetate Dâmboviței era înconjurată de Bucureștii înainte de 1400? Iacă încă o întrebare care va rămâne multă vreme, dacă nu pentru totdeauna, fără un răspuns mulțumitor, adică documentat.

Într-o veche carte ungurească, scrisă de Nicolae Horga, paroh al Sălăușului, se află legenda fundării Bucureștilor, tradusă și pusă în fruntea cărții sale, *Bucur sau Origina fundării Bucureștilor*, de răposatul Pelimon.

Acolo se spune că Bucur era fiul lui Laik Vodă; că după el s'a numit Bucureștii; că era foarte viteaz și că a ajutat foarte mult pe tatăl său Laik în luptele lui cu Ungurii lui Erdeli Miklâus și Gara și că a căzut în lupte, ceaice a făcut ca Iliana, fata lui Bogdan Vodă al Moldovei, care era logodită cu Bucur, să se ducă la călugărie, și'n fine că toate acestea se petreceau la 1346.

Acest Bucur seamănă foarte cu Dragomir, păcălăbul de Dâmbovița, care s'a bătut cu Nicolae Gara și de care vorbirăm mai sus.

Într-ale sale studii asupra limbii Cumanilor, învățatul german Blau găsește Bucureștii în geografii și călătorii arabi din secolul XII și din secolul XIII. *Basgh'ird*, în geograful călător Abu Hamid el Andalusi, de la 1150 ar fi Bucureștii, și *Baskest* ar fi tot Bucureștii în scriitorul Iakut, care, în secolul XIII, ar fi vorbit la Aleppo cu un *Basgerdian*, care ar fi un Bucureștean. Pentru ce? Nu ni se spune.

Din toate cele până acum spuse, reiese un lucru sigur: un Bucur a numit Bucureștii, orașul de lângă Dâmbovița, pe care străinii, de la 1500 încoace, cunoscându-l din ce în ce mai mult, i-au scris numele în următoarele feluri: Bocoresch, Bokores, Boceresia, Bukuresch, Bocoresti, Bucureszti, Bukaresztach, Bokoryschia, Bogrist, Bochio-resti, Buijuressti, Bucreci, Progrești, Bukoreszcie.

ÎNAINTE de 1400 erau mănăstiri împrejurul cetății Bucureștilor, și erau și reședințe vremelnice în cari, pentru treburile țării, poposia Domnia, de multe ori, luni de zile. Mănăstirea Snagovului nu a fost fundată la 1457, cum se afirma până acum: nici la 1453, dacă ar fi să credem inscripția după patru icoane făcute la 6961 (1453) de Vladislav Vodă; nici la 1431, dacă ne-am lua după data ce se citește pe un *panaghiar* dăruit mănăstirii de Jupân Drăghici Vintilescu, adică 7 Iunie 6969 (1431); —nu, mănăstirea Snagovului e fundată înainte de 1400.

Într-adevăr, *Condica* Mănăstirii Snagovului conține un hrisov dat din Ghernița de Bassarab Vodă, fiul lui Bassarab Vodă cel Bun la 23 Martie 6908 adică 1400, Sfetei Mănăstirii a Snagovului pentru moșia Valea, —hrisov pe care-l certifică, la Mai 1654, un alt hrisov al lui Constantin Vodă Șerban, aflat tot într-aceiași *Condica*.

Documentele acestea sunt interesante prin faptul că, cu *Gherghița*, cu *Snagovul* și chiar cu mănăstirea *Căscioarele*, ele ne arată Domnia apropiindu-se de București.

Nu vorbim de domnească cetate a Argeșului, de Pitești, de Câmpulung și de Târgoviște. Acestea erau scaune domnești de mult. *Condicele* Coziei și Tismaniei sunt pline de hrisoave date dintr-aceste orașe sau cetăți în secolele XIV și XV.

Cu primul an al secolului XV, adică cu 1401, Bucureștii apar în documente ca *Cetate a Bucureștilor*.

În colecția prof. Gr. Tocilescu se află un hrisov, dat de Mircea cel Bătrân unui Român din Țara Făgărașului pentru o danie acolo. Hrisovul marelui domn e dat din Cetatea Bucureștilor și poartă data de 1401.

După 1401, Bucureștii nu mai apar în hrisoavele Domnilor decât peste 53 de ani. Vorbește de hrisoavele ce cunosc până astăzi: se poate ca cu timpul alții sau eu însumi să dam peste documente din 1410, 1420, 1430, etc., date de Domni din Cetatea Bucureștilor; până atunci însă ne mulțumim a afirma că documentul autentic cel mai vechi, pe lângă cel de la 1401 mai sus amintit, este documentul de la 1464, de care vom vorbi mai la vale.

Între 1401 și 1464 nimic, afară de o întrebare, și anume: când la 1421 Amurat II face cumpăta sa invazie în Transilvania la Brașov și robește tot Senatul, și numai o parte din locuitori scapă în cetățuia Brașovului, suferit-a orașul lui Bucur de potopul fioroșilor Otomani?

Călătorul Schiltberger se afla pe atunci în Muntenia. Bucureștii n'au avut noroc cu dânsul. El a vizitat *Turkisk* (Târgoviște), *Agrisch* (Arges), *Uebertail* (Brăila), dar nu pomeneste de București între anii călătoriei sale de la 1392 și până la 1427.

* G. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, București 1899.

A 6 Iunie am trecut Dunărea într-o lun-tre; ajunși pe mal s'a făcut un control pentru a se vedea dacă nu era nici un sclav evadat printre noi.

În acea zi am rămas pe celălalt mal al Dunării, într'un mare sat (Giurgiu), care aparține Sultanului, pentru a putea comanda celor două capete ale acestui mare traiect. Cu Turcii a rămas un mare număr de Valahi. În față, la aproximativ 30 de pași, în apă, este un turn patrat și ruinele unei vechi cetăți, despre care se spune că a fost distrusă de armata lui Pierre Ermitul, care a trecut pe acolo în timpul lui Godefroy de Bouillon.

Am plecat din Giurgiu înainte de a se lumina și am ajuns de București noaptea (?). Zidurile acestui oraș sunt făcute din arbori groși înfiți în pământ și legați între ei cu bârne deacurmezii legate de arbori cu groase pene de lemn; pavaul oarașului este făcut din trunchiuri de arbori. Prin oraș trece un râu numit Dâmbovița. În acest oraș am găsit pe Voievodul Alexandru (2) în ajutorul căruia s'ariseră boierii țării sale și Turcii. El era bine păzit în palatul său înțezit ca și orașul, unde am venit să-l salutăm; cu mare greutate s'a găsit un tălmăci pentru a putea vorbi cu mine în latinește. Însfârșit Domnitorul a aranjat să fim cantonați și tratați și ne-a dat trăsura lui, cu cai foarte buni și ne-a dat și pe secretarul său ca să ne însoțească până la ieșirea din țară fără să ne coste nimic...

Palatul său era făcut din scânduri, între care se pusese pământ și paie. Am fost conduși să vorbim cu el într-o mare sală tapisată turcește, cu reliefuli de jur împrejur de aproximativ 3 picioare înălțime. La capătul sălii, în fața ușii, Domnitorul era așezat pe un scaun. Alături de el mai era un copil de casă, în picioare, care a luat scrisoarea mea și a dat-o Domnitorului; mai mulți ostași înarmați cu baltaguri și buzdugane, erau în sală. Venind tălmăciul, Domnitorul i-a dat scrisoarea mea prin copilul de casă, pentru a o citi cu voce tare și a o explica. Eu știam că în scrisoare nu era nimic secret, dar Domnitorul a ordonat ca toată lumea să se retragă în celălalt capăt al sălii, inclusiv copilul de casă, și nu a rămas lângă noi decât tălmăciul care-i explica frazele mele latinești cu lungi discursuri. Domnitorul mi-a adresat numai câteva cuvinte. Am ieșit din palat cu o torță și am fost conduși într-o casă burgheză... unde ni s'a pregătit mâncarea (multă carne) de către un bucătar al Domnitorului trimis expres de el.

A doua zi, 19 Iunie, m'am plimbat prin oraș, unde nu am văzut nici o clădire frumoasă. Două biserici, una ortodoxă, alta luterană, erau făcute din lemn, cu acoperișul de olane, de lemn sau de paie; țara este bogată, dar nu se găsește în ea nici piatră și nici ardezie (?). După dejun și cină, am fost conduși să dormim la Voievodul (?), sat în care vicontele de Tavnanes, care mergea din Polonia spre Constantinopol, era să ardă într-o colibă unde focul a luat naștere din neglijența unui însoțitor al lui, care a pus candela pe peretele de lemn și a adormit; țărani au alergat la foc și crezând că ei erau Moldoveni, i-au atacat și rănit; vicontele de Tavnanes a fugit în pădure, apoi, a doua zi, găsindu-se la București, Domnitorul l-a primit bine, a trimis ca să-i recupereze aproape tot ce pierduse, a adus răniții, cărora le-a dat un chirurg care i-a însoțit până la Constantinopol, pentru a-i îngriji pe drum.

La 23 am sosit într'un mic oraș la granița Valachiei, în care Domnitorul are o mică garnizoană care cu ajutorul unei simple bare de lemn, împiedică trecerea fără pașaport; ei stau într'un turn în care se urcă cu ajutorul unei scări lungi, pe care o trag după dânsii.

Toată Valachia și Moldova și cea mai mare parte din Transilvania au fost populate de colonii romani din timpul împăratului Traian; capetenia romană se numea Flaccus, și el a dat numele de Flacchia acestei noi țări, care apoi, prin metamorfoză, a devenit Vlachia. Locuitorii spun că sunt adevărați scoboritori din Romani și numesc limba lor *românească* (rommaneschte în text), adică romană. Cea mai mare parte a cuvintelor lor sunt jumătate italienești, și jumătate latine, amestecate cu grecești și alte cuvinte de argou.

(1) Pierre Lescaopier, tândr dintr-o bună familie de magistrați, arătându-se curios să cunoască lumea, a plecat la 1 Februarie 1574 în Turcia. El a trecut prin Veneția și coasta dalmată și a revenit prin Bulgaria, România și Ungaria. Curajos, inteligent cultivat (vorbea cunoscut un foarte curios jurnal al călătoriei sale, jurnalele al cărui manuscris a fost găsit la Biblioteca din Montpelier. Au fost publicate extrase de către Edmond Cleray în la "Revue d'histoire diplomatique", 1921.

(2) Alexandru al II-lea, fiul lui Mihnea cel Rău. N. tr.

Bucurestii in 1815

de F. RECORDON

U voi putea să vă descriu mai bine Bucurestii, actuala capitală a Valahiei, decât comunicându-vă impresiile ce am avut când am făcut prima vizită în acest oraș, în Mai 1815. De mai bine de o oră văzând, la capătul unei vaste câmpii, câteva mici clopotnițe și alte clădiri răsirate, ași putea spune că-mă făcea impresia unei păduri care ocupa o întindere destul de imensă; aflând că era vorba de București, mi-am făcut la început o părere pe care a trebuit să mi-o schimb câteva clipe

mai târziu; căci, după ce am ajuns pe o înălțime și am făcut înconjurul unei movile, care-mi mărginea vederea, am avut în fața ochilor un tablou mult mai încântător decât mi-ași fi putut imagina. Un oraș imens, cu mulți foarte mulți arbori înfloriți, se afla în fața mea; construcția clădirilor, numeroasele biserici și mai ales Mitropolia, care forma una din principalele perspective ale tabloului, m'au făcut să cred că era o adevărată priveliște feerică. Mirarea mea nu a fost deloc micșorată atunci când am ajuns în oraș; străzile pavate cu bărne groase îmbinate perfect ca și cum ar fi fost scândurile din podul unei magazii, umbrite de numeroși salcâmi ale căror flori îmbalsamau aerul; strălucitoarele trăsuri care treceau, adăugate la diversitatea costumelor, mi-au atras atenția, oferindu-mi un teribil contrast cu orașele turcești pe care le găsisem atât de goale și atât de triste...

Acest oraș a cărui populație urcă la aproape 80.000 de suflete, își datorează fără îndoială creșterea, avantajelor pe care i le-a oferit cu dăruire natura, dar desigur și preferinței pe care au arătat-o domnitorii de a-și stabili reședința în el, din timpurile cele mai îndepărtate. Însă, fărâșit una din cauzele care au contribuit deasemenea la înfrumusețarea acestui oraș a fost fără îndoială marele incendiu din 1802, căci cea mai mare parte a clădirilor care, la acea vreme, erau făcute din lemn sau pământ și acoperite cu paie, au fost aproape toate refăcute din cărămidă, acoperite cu țiglă sau chiar cu tablă. Multe din aceste ultime clădiri, ca palatele boierilor Brâncovanu, Goleșcu, Romaneti, Filip, Cantacuzino și Villara, merită să atragă atenția chiar celor mai indiferenți, atât prin bogăția și măreția lor, cât și prin stilul lor divers. Casele oamenilor de rând ca și cele ale boierilor, nu au decât un etaj în afară de primul care este de obicei ocupat de prăvălii. Clădirile spațioase numite hanuri, din care se găsește în București mai mult de 20, pot fi considerate ca hoteluri sau mai degrabă ca magazine clădite în formă de mănăstiri, cu o biserică în mijlocul curții...

Imprejurimile Bucureștiului prezintă deasemenea tablouri pitorești, unul mai vesel decât altul; astfel, spre Nord, ochiul își face o plăcere să se rătăcească în vastele și roditoare câmpii care nu par să se termine decât pe vârfurile majestuoase ale munților... în timp ce parcurgerea delicioaselor văi care formează celelalte împrejurimi ale orașului, udate de apele Dâmboviței sau ale altor pârâie care se varsă în ea, produc o mare încântare. Ce tablou mai încântător s'ar putea imagina, decât, de exemplu acel oferit de mănăstirea Mărcuța, cu micul lac și păduricea care-l înconjoară!

Mănăstirea Cotroceni, deasemenea foarte aproape de București, dar de partea cealaltă, oferă deasemenea ochiului, o infinitate de încântări.

Lettres sur la Valachie, 1821.

Bucurestii in 1824

de CONTELE DE LAGARDE

APITALA Valahiei a depășit cu mult părțile ce mi le făcusem despre ea. București, rezidența obișnuită a "hospodarului" este destul de îmbietoare. Amestecul de Europeni și Asiatici îi dă un caracter particular și se remarcă chiar câteva frumoase clădiri, în afară de biserică și mănăstiri.

Abia am depus scrisorile de recomandare pe care le adusesem dela Constantinopol și am și fost primit peste tot cu prietenie și bunăvoință.

A doua zi, acei cărora mă prezentasem precum și mulți alții pe care nu-i cunoșteam, au venit să mă viziteze și să-mi ofere serviciile lor; este obiceiul, mi s'a spus, de a se face totdeauna primele gesturi de prietenie față de străini. Sfântă ospitalitate! ca să poți fi admirată este nevoie să faci atâtea cale!

Limba este un derivat din latinește, corupt de un amalgam de cuvinte slave, turci și tătarăști (?). Valahii vă asigură că ei coboară din Romanii exilați, sprijinind această pretenție pe numele lor de Român și că Valahia so numește Țara Românească...

Boierii instruiți vorbesc în general mai multe limbi; nu e rar să-i vezi cum pe lângă grecește vorbesc rusește, nemtește și franțuzește.

Înfățișarea Bucureștenilor este foarte frumoasă. Bărbații, sub enormele kalpakuri pe care și le pun pe cap și care-i desfigurează, au trăsături virile și regulate. Femeile sunt frumoase și cea mai mare parte din ele au oarecare talent de a se face plăcute...

Un incendiu la București

L A ora 5 dimineța un sgomot îngrozitor m'a făcut să mă trezesc și să sar din pat. Am crezut că orașul este atacat de bandiți; o lumină teribilă pătrundea în camera mea; am alergat la fereastră și am văzut exact în față palatul domnesc pradă flăcărilor. Așezat pe o înălțime, părea Vesuviusul înfuriat; turetele de flăcări care leșeau amenințau orașul cu un incendiu general. București, aproape în întregime construit din lemn, era în pericol de a se aprinde din toate părțile.

M'am îmbrăcat în grabă și am alergat ca să văd mai de aproape acest nou flagel. Ajutoarele au fost repezi și chibzuite. Pompierii cu șapetele acoperite de un fel de cască și cu o haină ce părea o togă romană, urcau cu curaj pe acoperișurile aprinse, intrau în apartamentele în foc, pentru a salva câteva mobilă, dar cu toate eforturile lor, focul se întindea cu repeziune. Toți Bucureștenii erau în picioare; se vedea parcă ar fi fost ziua...

Putin după aceea ni s'a spus că focul era invins, dar palatul și tot ce se găsea în el fusese mistuit de flăcări.

Comte de Lagarde, Voyage de Moscou à Vienne, par Kiew, Odessa, Constantinople, Bucharest et Hermanstadt ou lettres adresses à Jules Griffith, Paris 1824.

Bucurestii in 1840

de EDOUARD THOUVENEL

N Francez este sărbătorit la București ca un prieten, ca un compatriot, și adesea într'adevăr, într'un salon în care conversația este purtată în limba noastră, în care se vorbește de noi, de literatura noastră, de Paris, acest mare focar de lumină care strălucește în toată Europa, te întrebi dacă într'adevăr Valahia este despărțită de Franța prin atâtea țări în care moravurile și ideile franceze exercită cu mult mai puțină influență. Înapoiat la casinoul, patronul mă întreabă dacă nu vreau să merg la teatru. —Cum, aveți teatru aici? —Da, domnule, și luna trecută actori francezi au jucat *Le mariage de raison* și alte vodeviluri...

La ora 7 deci, am fost condus la teatru. Clădirea nu este decât o mare baracă ce lemn, dar s'a aranjat în interior o sală destul de drăguță. Lume multă; femeile îmbrăcate după ultima modă, își purtau bijuteriile cu grație; bărbații, cu mici excepții, au adoptat deasemenea felul nostru de îmbrăcăminte. Ofițerii, în uniformă de gală, cu multe găitane și broderii, se rătoiau prin fața femeilor, exact ca *les beaux* ai garnizoanelor noastre... Domnitorul Alecu Ghica a luat în sfârșit loc în loja sa tapisată cu damasc roșu și cortina s'a ridicat...

În timpul pauzelor, meritele celor doi artiști au furnizat subiectul a numeroase controverse. Am remarcat că aproape toate aceste conversații aveau loc în franțuzește. La ora 11 fiecare s'a retras, satisfăcut de modul cum și-a petrecut seara.

Edouard Thouvenel, La Hongrie et la Valachie, Paris 1840.

Edouard Thouvenel, născut în 1818, mort în 1866, a avut o mare carieră diplomatică. Secretar de legatie apoi ministru la Atena, perfectă lui cunoaștere a chestiunilor orientale, i-au adus ambasada dela Constantinopol, în 1855, unde a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a contrabalansa influența engleză și austriacă și a favoriza Unirea Principatelor. Numit senator a fost chemat ca să ia succesiunea conțelui Walewski la ministerul Afacerilor străine în 1860. El este autorul unor remarcabile memorii și al unei lucrări asupra Ungariei și Valahiei, scrisă cam în grabă.

Bucurestii in 1846

de STANISLAS BELLANGER

UPĂ ce am vizitat Mitropolia, ne-am îndreptat spre Nordul podișului pe care e construită și ne oprim înaintea unei mici porți. Prin ea pătrundem într-o curte închisă în mijlocul căreia se găsește un *lumul* în vârful căruia ajungem după ce urcăm o duzină de trepte. Sus scoatem cu toții o exclamație de surpriză și admirație. Dominiām Bucureștii dela mai mult de 600 picioare!

Timpul era de claritate extremă, nici un nor cât de mic nu se vedea pe cer; nici o adiere de vânt nu turbura aerul. Am ridicat capul: câțiva vulturi negri planau majestuos deasupra noastră. Înarmat cu o lunetă am îmbrățișat cu privirea vastul basin înfundul căruia orașul este capricios răsflat.

La dreapta, refugiul broaștelor, erau mlaștini întinse, care contrastau cu ansamblul, părand niște smaralde gigantice; la stânga păduri de molifti, de pini și de stejari bătrâni, ascunzători pentru lupi, șacali (?) și urși; mai departe câmpii de porumb, văi pline de turme; înapoi, crupa accidentată a acestor coline, ultimele încrețituri agonizante ale acestor "Krappack", despre care poetul a spus: Intacta avis congenita mundo! Însfârșit, în mijlocul acestui cadru demn de titani, Bucureștii întinzându-se în toate părțile cât vezi cu ochii, înneecat, pierdut într-o imensă savană de grădini!

În acest moment soarele cobora în toată splendoarea, vărsându-și valurile de aur și argint pe vârfurile scelptate trez sute șase zeci și cinci de turnuri ale celor nouăzeci și patru biserici ale orașului. Păreau o mare de rubine!

Niciodată, da, niciodată nu asistasem la un spectacol mai majestuos! Bucureștii ne-au făcut impresia unuia dintre acele orașe fantastice cum numai dalta poetică a lui Martyn a putut să ne prezinte.

Era deasemenea ora în care populația năvălește pe străzi, în care trăsurile se încrucișează pe toate podurile, în care boierilor la place să-și etaleze luxul. Oamenii ne păreau niște pigmei, trăsurile cărucioare de copii, și orașul, în masă, o indescritibilă aglomerație de lucruri încalcite și tăiate în două părți distincte de o plângică de argint: Dâmbovița!

Dâmbovița... formează prin grațioasele ei întortocheiri, cel mai plăcut ornament al acestui oraș, și merge să se arunce în Dunăre, rostogolind în valurile sale păr-

țile de nisip atât de fin și atât de strălucitor, încă atunci când strălucesc soarele, pare factorul ce-și târâte valurile sale de aur și de argint.

Băneasa

L A două mii de București, se găsea atunci și probabil se găsește și astăzi un loc delicios, încântător, Băneasa. Băneasa era pentru Valahi celace sunt pentru Parizieni Saint-Cloud, Montmorency, Enghien sau Saint-Maur. Se mergea la Băneasa în trăsură sau călare și vizitatorii, fără să fie, în zilele lucrătoare mai ales, prea numeroși, animau prin grupurile lor, acest Eldorado. O pădurice, strătăută de aiei când dreptă curbe, marea încă farmecele naturale. Se găseau la fiecare pas enorme tufe de măcieș, de mirt de Sicilia, caprifoi, de lasomie, de trandafiri sălbatici; pretutindeni încântătoare poeni din care se fofolau în același timp parfumurile cele mai suave, femeile cele mai la modă, pasările cele mai flecare. Firișoare de apă limpede, răsfrându-se în toate părțile ca niște rădăcini de cristal, se întrepăun murmurând să se unească într'un fel de peninsulă înconjurată de glicine și sălcii mirositoare.

În momentul în care sosim, douăsprezece sătence, ca douăsprezece pitulici, prin grația, prin înfățișarea lor, toate venite cu același scop, de a dansa, cântau, în așteptarea unui semn de dragoste... La vederea noastră, înspăimântate ca un roi de albine, dintr'odată și-au luat sborul și s'au ascuns în pădure.

"Pe legea mea, domnilor, am strigat eu, nu mi-ați exagerat deloc deliciile Bănesei. Dar oricum, trebuie s'o mărturisesc, eram departe de a mă gândi că se poate găsi aici un așa de frumos vânat."

Căci într'adevăr, în Modovalahia, fetele, cu ușoarele lor scurteci, cu lungile lor cozi negre, salbele de parale sau de ruble, fusta lor scurtă, picioarele lor goale, sunt pe departe cele mai răpitoare creaturi ce se pot vedea. *Stanislas Bellanger, Le Kéroutza, Paris 1846.*

Bucurestii in 1913

de LEO CLARETIE

IPSCANII își datorează numele negustorilor din Leipzig, care veneau să se instaleze aici alădădată, dela faimosul bălcu. Au rămas strada cea mai comercială. În partea Căii Victoriei, Lipsanii sunt moderni și banali, trec printre bănci și prăvălii, apoi, deodată, capătă un caracter propriu și culoare, și tot acest cartier dela strada Covaci la Sf. Gheorghe, la sinagogă și la Biserica Sf. Vineri, are o înfățișare cu totul aparte. Prăvăliile sunt mici, îngheșuite unele în altele, complet, fără ferestre, ca târgurile tunisene. Din stradă, ochiul pătrunde în modestul magazin unde se îngmădesc covoarele, stofele peștrițe, îmbrăcăminte, încălțăminte, sacii de porumb; deasupra acestui amestec este o firmă din lemn vopsit, cu culori violente; o reclamă tipătoare și strada toată este luminată de culori vii, înveselită de această înflorire arzătoare de albastru de cobalt, stacojiu și auriu, care aruncă asupra caselor mici albe, note strălucitoare, ca niște fanfare de bălcu.

Una din atracțiile Bucureștiului o constituie numărul mare al bisericilor... Posedă o stranie atracție aceste clădiri sfîștite de rugăciunile secolelor. Forma lor arhaică, severitatea liniilor, marile ziduri laterale fără ferestre oarbe îmbinate ca niște blocuri de stâncă, cu acoperișul abia înclinat, arcadele romane îngemănate în plină boltă, platbandele, imaginile pioase de deasupra nausului înverzit de frescele hieratice, cupolele umflate ca meduzele pe acoperișurile de zid îmbrățănite, aspectul sever al acestor cuburi de zidărie, aceste degetare de piatră al căror interior este cu delicatețe săpat, ornate, aurit, colorat, cizelat: totul își dă concursul pentru a asigura bisericilor românești, celor din București, mănăstirilor din munți, bisericilor din orașele de provincie, un farmec special care face să le iubești.

Stavropoleos este o bijuterie. În mijlocul unui teren în care platanii (!) cresc după placul lor, mica și frumoasa capelă adăpostește colonadele înflorite ale naosului, balustrada să dantelată, și sfânta poezie a frontonului său, pe care medaliaoane pioase și figuri aureolate de aur, alternează cu foi de piatră și un cordon cizelat de marmoră, deasupra arcadelor strălucitoare, pe care le susțin capituluri vechi, cu foi mușcate de rugină. Interiorul este sombru, auriturile sunt înnegrite, frescele sunt delicioase vestefite, lumina este avară; și acest mic sanctuar este asilul poeziei, al reculegerii, al repausului tăcut.

Trăsurile la București—săniile în timpul iernii—sunt celebre; ele sunt excelente. Trăsura este curată, bine îngrijită, lucitoare, lustruită; ea este trasă de doi cai; botul este foarte ridicat și are la capăt un ornament niclelat; hamurile sunt elegante, lustruite; caii sunt frumoși, viguroși și iuți. Birjarii sunt deosebiți de ceilalți din alte capitale, pe cap cu o căciulă de lutru sau de astrahan, îmbrăcați rusește cu o largă haină de plus plisată, ca o rochie, strânsă pe talie cu o centură de lână roșie, ale cărei capete în ciucuri, atârână pe o parte. Obrajii sunt rași, unsuroși; sunt mătăhăloși și au o voce caracteristică. Nu sunt oameni de rând. Aparțin unei secte religioase rusești, lipovenii, care cere ca adepții săi să se însoare, să aibă doi copii, apoi să se scopească; ei cunosc astfel dimensiunile sacrificiului lor.

Luând o trăsură, nu se dă birjarului adresa unde mergi. El pleacă drept înainte și e datorita clientului ca la fiecare colț, să-l bată pe birjar cu bastonul pe umărul drept sau stâng, după direcția pe care trebuie s'o ia. Călătorul își face astfel propriul lui itinerar. Dacă are un moment de distracție vizitului merge mereu înainte fără grijă. Este una din cele mai curioase impresii, la început, de a vedea acest birjar, cărora nu li se spune unde să meargă și care totuși merg undeva.

Léo Claretie, Feuilles de route en Roumanie, Paris 1913.

BUCURESTII IN 1935

de Paul Morand

SUNT Bucureștii un oraș frumos, o fată frumoasă? Deloc; trăsăturile unui călător nepriceput se contractă de desiluzie la ieșirea din gară. Sunt Bucureștii o cetate antică? Cu atât mai puțin; regele Franței cu cei 12 înalți demnitari ai săi locuiau deja la "Châtelet du Louvre", când legendarul țăran Bucur abia începea să-și cârpească pereții bordeiului său. Sunt Bucureștii unul din aceste noduri vitale internaționale în care se joacă soarta imperiilor? Nu, căci ei întorc spatele Ungurilor, deci Europei occidentale, pun Dunărea între ei și Bulgari, deci se desparte de Europa meridională și opun Moscoviților un glaciș de câmpii cari nu opresc nici vântul și nici oamenii, constituind un veritabil coridor de invazie. Se Bucură cel puțin Bucureștii, ca Viena și Constantinopol, de privilegiul geografic care să-l impună istoriei? Nici asta. Domnitorii săi au încercat trei alte reședințe înainte de a se fixa aici; Bucureștii ar fi putut, ar fi trebuit să se nască în altă parte. Bucureștii sunt una dintre acele capitale care resumă și oglindesc un popor întreg? Românii vă vor spune că Bucureștii nu reprezintă România, ci, adesea contrariul.

Bucureștii sunt automobil și radio, cinema și sgărie nori; România este natura sălbatică, florile brodate, vasele vechi, minunatele costume țărănești pe care calea ferată este pe cale să le ucidă, după cum scântelele locomotivei ard iarba.

Bucureștii sunt ipsosul pregătit în grabă, ultima modă; România este lemnul și cea mai prețioasă dintre bogățiile umane, timpul, tatăl vechilor credințe și vechilor tehnici; este țara în care nimic nu este înșelăciune, în care blana se poartă pe dinăuntru și nu pe dinafară, în care cultul Mithrei, atâta timp puternic și udat pentru totdeauna pământul cu sângele taurilor, și, lăsând femeilor admirabilele și complicatele marame, acopere încă capetele oamenilor cu aceste căciuli de astrahan, cu aceste mitre pe care le-a moștenit Biserica și pe care le purtau preoții Mithrei; este pământul păgân care-și amintește de trecutul său tragic: luna nouă este sărbătorită parcă ar fi vorba de vrăjitorii cultului vaudou din Antile; la Crăciun bărbații se costumează în animale, amintind frescele dela Altamira sau tamtaturile din Nigeria; primăvara fetele îngroapă ritual figuri de lut, perpetuând astfel cultul lui Adonis; morții sunt îngropați cu un ban în mână...

Vreme îndelungată Bucureștii și România au fost în întârziere, întârziere istorică, întârziere artistică. În vremea în care Ludovic al XIV-lea lua masa cu Molière, domnitorii Munteniei și Moldovei semănau încă cu regii jucători de cărți care trăiau încă ale lor "chansons de geste". Renaterea n'a ajuns la București, oboșită, decât spre sfârșitul secolului al XVII-lea; enciclopediștii nu-și fac auzită influența decât la 1830; stilul Louis-Philippe apare cu puțin înainte de 1900. Astăzi însă, civilizația nu mai înaintează cu greutate prin Dalmatia și Serbia; Dunărea n-o mai oprește; ea vine pe calea aerului, ea aterizează la București, unde crează un stil neobizantin, american, sovietic; colectiv; ea câștigă deodată timpul pierdut, dar numai la București; ea nu a atins încă arta țărănească; aceasta nu are nimic colectiv, ea este individuală, deși rămâne anonimă... ea reflectă semănătatea sufletească a izolațiilor și a simplilor ciobani contemplatori și stelarilor. Ea a creșt și va crea încă obiecte care știu să moară. Însă forme care rămân. Adorabile case țărănești din Oltenia sau Bucovina, albe ca zăpada. Am putea spune că ele au 5.000 de ani. În fapt, viața lor nu depășește viața unui om; din lipsă de piatră, ele au fost făcute din pământ amestecat cu paie; dar turnate și returnate într-o formă eternă, acela a unei credințe și a unei tradiții, ele bravează secolele mai bine decât au făcut-o palatele din București.

Dacă Bucureștii nu sunt România, cum o spun mereu Românii cari caută și găsesc în viața dela țară și în arta rustică izvorul unic al geniului moldovalah, ei sunt totuși o minunată răscruce de rase, de figuri, de moravuri și fapte. Păcărilor "hauts de forme" și căciulile de astrahan scite, automobilele americane și șaretele ostrogote defilează în el în mod plăcut. De o mie de ori devastat, jefuit, ars, sguduit de cutremure, ciumă și armatele de invazie, de o mie de ori refăcut, istoria sa a fost istoria unei vânători cu gonasi; vecinii așteptau în luminis vânatul românesc; ei l-au rănit fără să-l poată uide. Acest popor de 20.000.000 de oameni este greu de ucis și... diversele flagele pe care i le-a trimis Dumnezeu, dela Attila la Lenin, nu au reușit. Vitalitatea sa e atât de puternică, încât în mai puțin de un sfert de secol ea a făcut dintr-o țară aproape nimicită și abia conștientă de sine însăși, o nație perfect înzestrată cu ce-i trebuie, prosperă și înțeleaptă și pe care Europei îi placea s'o dea de exemplu popoarelor balcanice.

În mijlocul unei naturi generoase, Românul s'a învățat să nu posedă nimic, pentru că totdeauna i s'a luat totul. Să clădească? El n'a reușit niciodată să-și ridice casa mai mult de un etaj; țara ca o invazie sau o catastrofă geologică să nu vină să-l recheme la modestie. Un Grec din timpurile apuse, dădea fiului său acest sfat: "să nu construiști niciodată în Principate". "Valahia, țara nenorocirilor", a scris Paul din Alep. Din toți principii cari au domnit în această țară, nu se cunoaște decât unul și căruia mormânt s'a nu fi fost profanat. Dacă Românul a închinat lui Dumnezeu atâtea biserici, a făcut aceasta numai pentru a-i mulțumi că i-a lăsat pielea pe os. Dar "Românul nu pierie". El cade fără să se sfărâme. Dacă e lovit, se ridică și surăde, cu această politeță naturală care învioră din inimă și nu dintr-o bună educație. El este ultimul reprezentant "de la gentileze".

Bucureștii cari nu mai sunt un oraș al plăcerilor, și-au păstrat toată veselie și nu au încetat să însemneze; bu-

curie: în momentul cel mai grav al crizei mondiale, se văd oameni ruinați răzând și fiecare se instalează, în plină nenorocire, să trăiască în mod comod. Occidentalul cu fruntea încrețită de griji, în București am învățat că nenorocirea câteodată poate surăde. Este învățământul pe care ni-l dă acest popor, unul dintre acele pe care cuceritorii săi l-au tratat cel mai rău; popor elastic care posedă în cel mai înalt grad experiența efemerului și fatalismul transitoriului, popor bun înnotător care se lasă să plutească și să coboare cu valurile gemând înțepător și fără prea multă neliniște, căci el știe că va ieși de acolo la momentul potrivit; popor realist pe care destinul l-a instalat la frontierele Asiei ca o sentinelă a bu-nului simț, acest frate mai mic al rațiunii care raționează. Românii nu se mărginesc numai să vorbească limba noastră latină, ei înțeleg limba noastră franceză, acel al ironiei, ironia care se oprește la Nistru (înaintând spre Răsărit, va trebui, pentru o a regăsi, să mergi până în China)...

"Românul nu este burghez, e adevărat, se spune, dar el este comun!". Mai întâi Latinii sunt toți comuni și adesea mai mult decât Românii, iar atunci când devine distins, e cu mult mai puțin plăcut; marele său farmec re-

Biserica Sf. Spiridon pe la 1860.

zidă în naturaletă sa, în această francheță care ar putea fi crezută cinică dacă nu ar fi atât de simplă, atât de joială și exprimată atât de spontan. Pe măsură ce popoarele îmbătrânesc, ele pierd această inocență edenică care le ridică strălucirea virtuților și răpea defectelor lor ori-ce aciditate. România nu este o țară toxică; rănile sale sunt expuse la soare; ploaia cerului, marea lumină, praful drumurilor sunt pansamentele sale cele mai bune; vindecarea este lăsată bunătații lui Dumnezeu și indulgenței diavolului...

... Mergem deci la București, la apusul civilizației noastre capitaliste, pentru a face o cură de nepăsare. Vom învăța acolo să nu dăm lucrurilor decât o valoare trecătoare și une preț relativ, care, în epoca noastră saturată de preocupări financiare și economice, este singura școală de menținere aristocratică...

... Mai degrabă decât o capitală, Bucureștii sunt un loc de întâlnire. Sunt o piață publică unde se vine pentru aranjarea afacerilor, pentru a protesta sau a solicita, pentru a bate la ușă, ieri a domnitorului, azi a Statului. În București se goleşte punga și se umple mintea cu idei și moravuri occidentale. Cele mai frumoase case nu au fost vreme îndelungată decât reședințele de iarnă ale ruralilor. Zadarnic va căuta cineva în București moșai-curile Muntelui Athos, boltele Sfintei Sofii, auriturile Kievului, cupolele de aramă verde ale Vienei. Nu va găsi nici urbanismul nostru francez, străzile noastre rectilinii, piețele asemănătoare saloanelor, în care monumentele par mobile de familie, cărora secolele nu le-au deranjat ordinea...

... Bucureștii n'au avut niciodată nici spiritul cetăților burgheze, cu libertățile și tradițiile corporative bine apărate înăuntru ca și în afară; pentru a avea o centură de forturi, de altminteri inutile, au trebuit să aștepte venirea unui rege german. Trepidăția occidentală, figurile crispate ale speculatorilor de bursă sunt absente. Acest spirit al jocurilor de bursă care ne-a intrat le toți în sânge, nu a atins până aici... Dacă Bulevardul este incendiat de mulțimea reclamelor luminoase și se aseamănă un moment cu a patruzeci și doua stradă, este numai în glumă: a voit să pară pe o sută de metri că este New

York-ul. La București ieri este repede uitat, astăzi nu are nici o valoare și singurul cuvânt cu care vi se răspunde este... mâine.

Lecția pe care ne-o oferă Bucureștii nu este o lecție de artă, ci una de viață; ei ne învață să ne adaptăm la toate, chiar imposibilului. Incarnează din acest punct de vedere sufletul unui popor a cărui răbdare este infinită, sublimă ca aceea a animalelor, și al cărui indulgent optimism a inventat acest dicton: "Mare-i grădina Ta Doamne!". Capitală a unui teritoriu tragic, unde adesea totul sfârșește în comic, Bucureștii s'au lăsat purtați de eveniment-te fără acea rigiditate și deci fără acea fragilitate care duce la mânie. Iată pentru ce pe durata curbei sinuoase a unui destin picaresc, Bucureștii au rămas veseli.

Calea Victoriei

Să coborâm acum pe cea mai falmoasă arteră a Orientului apropiat: această cale a Victoriei a cunoscut și trăit zilele faste și nefaste ale României; ea a văzut cei cincizeci de mii de oameni și cele o mie opt sute de tunuri care se înaltau dela Plevna în 1877, trupele române care se întorceau victorioase din Bulgaria fără să tragă un foc de pușcă și încercate doar de holeră în 1913, pe mareșalul Makensen și armatele sale urmate de savanți în uniformă, în 1916, înfrâșit regimentele franceze defilând în noembrie 1918, primite cu flori și urale. Ea oferă în lunga sa diversitate spectacolele cele mai urbane și peisagiile cele mai excentrice. Cu toată criza, este ca totdeauna foarte frecventată. Abia dacă se remarcă ici și colo câteva vitrine goale; altădată, un local cu chirie în acest paradis al comerțului, se obține cu bani grei.

Bucureștenul nedisciplinat coboară prin mijlocul străzii fără teamă de vehicule și, când e vorba de privit o femeie frumoasă, nu esită să provoace aglomerație. Rareori totuși pietonul are cuvânt mai greu decât mașinile bărându-le drumul, cum se întâmplă la Belgrad, Sevilla sau Buenos Aires. Dar pietonii jenează destul de mult circulația, încât a fost nevoie câteodată să se zăgăzuiască valul uman, prin lanțuri puse deaungul trotuarelor.

La Capșa

Bucureștii: reședință. Capșa este inima orașului, atât topografic cât și moral. Capșa, este patru lucruri dintr-o dată: hotel, cofetărie, restaurant și cafenea. Imaginați-vă, reunite într-o casă de aparență modestă și demodată, patru vechi glorii europene: restaurantul Foyot, cofetăria Rumpelmayer, cafeneaua Florian din Veneția și hotelul Sacher din Viena. Capșa este un stil, o tradiție, o obișnuință, un organ, o sală a pașilor pierduți, un monument și o cocardă. Lumea mare a Bucureștilor se găsește acolo spre ora 1. Capșa este un loc "foarte civilizat" ar spune Românii. Este timpanul acestei mari urechi care este Bucureștii, oraș al bărfel.

Mai întâi, cofetăria. Cofetăriile bucureștene au rămas ceiaze trebuie să fi fost ale noastre, acum o sută de ani: saloane unde se ronțălesc praline și reputații. Parisiene prin "les petits fours" și prin limba care se vorbește, vieneze prin ale lor *indianer krapfen* și *strudele* de mere, rusești prin prăjiturile calde cu tocătură și cu care se încarcă stomacul disdeditimeată, grecești prin dulceturiile lor, turcești prin *baclavalele* și *șerbeturile* lor, cofetăriile Bucureștilor oferă o recreație de dulciuri. De la prânz apar aceste femei bătrâne cari pot fi văzute în orașele de provincie franceze la ieșirea dela biserică; femei puțin mai galbene, puțin mai negre, mult mai sărace, dar parcă făcute din lemn (abanos cu incrustații de baga și de aramă). În care au fost sculptate bu-nicile noastre; te-ai crede la Chiboust sau la Glappe, dum-nica dimineată; soba de falanță, singură nesimțindu-se bine din cauza exotismului său. Domnișoarele din magazin, în negru cu gulerașe albe, de cel mai șic gen Bois-sier și de stil "patronaj", sunt la postul lor, lângă prăj-turile strălucitoare de socolată, lângă pastilele în culori vii, și lângă bomboanele fordate de culoarea pastelului. Pe jumătate sufocate în blănurile lor, care nu sunt ornamente ca în Occident ci indispensabile ca în Rusia, cu galoși sau șoșoni de cauciuc, cucoanele trec pentru a face în limba franceză, comenziile lor de caramelle. Către douăsprezece și jumătate, bătrânii, prietenii lor din copilărie, sosesc la rândul lor: este ora cafelei lor cu lapte. (Bucureștii sunt, după Madrid și Buenos Aires, ultimul oraș în care se mai pot întâlni indolenți de tip 1900, acești băieți de bani gata cari nu știu să se radă singuri și se scoală la prânz.) În afară de tuica de prune fiartă și foarte dulce, cu puțină cuișoare, *tsulca* națională care vă încălcește în timpul iernii, nimeni nu bea alcool: femeile ronțăie chitră, minciunile, plăcinte cu miere, plate sau învățite. Mai sunt în București și alte cofetării ce-lebre: Nestor, cu frișca și pateurile sale, Zamfirescu cu fructele sale zaharisite, La Palat cu imensele sale cornuri cu migdale calde, dar sfârșitul sfârșitului, verita-când un sandvici de icre negre lângă fereastra de lângă funcționarilor dela Ministerul de externe, a politicienilor, a obșniștilor cazinourilor, a avocaților renumiți, a mi-literate, a bătrânelor cucoane celebre, a nobilelor dame ce, a actrițelor, a spioanelor ("înalta societate știe că ea este dela poliție" se spune adesea la București), frumo-acești oameni primindu-și în timpul plimbării porția lor de complimente, să fi văzut planetele și sateliții lor, să dată ce ele intră în unghiul de observație al celor ce stau la mese la Capșa, pentru a înțelege că Bucureștii sunt

(Urmează în pagina 8.)

o singură mare familie. "Bucureștii s'au schimbat mult... Altădată toată lumea se saluta... Acuma ești înconjurat de necunoscuți..." "Dar pentru timpul cât i-a trebuit să-mi spună această frază, interlocutorul meu a trebuit să-și scoată pălăria de șase ori.

Capșa era un bucureștean, ucenic cofetar la Boissier, care l-a învățat cofetăria și tot ce era legat de ea în acele timpuri, adică dulceturile și rețetele de liqueur, siropuri și vișinate. Reîntors în țară, el a fondat o ciocolaterie și a deschis o cofetărie, conformă cu aceste înalte tradiții pariziene a pieselor montate, a politeței la comptuar, a panglicilor de zahăr pentru decorarea meselor, a hârtiei dantelate și a împodobirii fursecurilor, care nu mai pot fi văzute, cu emoție, perpetuându-se astăzi, decât în locuri atât de departe de noi; războiul rus-turc din 1856 a văzut pe discipolul lui Boissier atașat în calitate de cofetar pe lângă marele stat major moscovit, dându-și o alură marțială a la generalul Durakin, alură pe care a păstrat-o toată viață; era pe cale să facă o mare avere, când Cazacii l-au jefuit într-o zi, golindu-i căruțele de caramelle, praline, de acadele, zahăr candel, drageuri, etc. Tânărul Capșa se întorcea spre țară, necăjit și rușinat, pe jos printre culturile de trandafiri bulgărești din care Constantinopolul își procura esențele, când i-a venit o idee: să învețe pe Bulgari să facă dulceață de trandafiri. Și astfel s'a înșiruit bogat în orașul său natal.

Restaurantul este tot atât de tipic ca și cofetăria; plafonul este de culoarea șocolatei, covoare purpurii, dulapuri, argintărie cu steme, carafe gravate, bănci de culoarea racilor, coloane de stuc cu foi de acantă, bufet rece, bătrâni "maitres d'hotel" (piecarea "maitre d'hotel" francez Aimé, chemat la mobilizare în 1940 a fost la Capșa ocazia unei mari manifestații francofile), ierarhie impusă în Europa de marii restauratori francezi ai celui de al doilea imperiu, adică chelnerii la zece pași înapoi de "maitre d'hotel"-ului, "maitre d'hotel" la trei pași în ur-

Calea Victoriei la 1882. Cortegiul Domnitorului Cuza la deschiderea Camerei.

ma patronului și, tocmai la fund, băiatul dela vestiar, îndoit de greutatea blănilor și pierdut în fața unor șoșoni care se asemănă și pe care încearcă să-i numereze cu creta... Cabinetele particulare dela Capșa sunt de un clasic sublim: capitonaj, plus verde, sobe rusești (?), canapele de abanos, oglinzi cu cadru aurit pe care o mie de generații (?) și-au însemnat norocul... toate pariurile, toate duelurile, toate adulterele, toate combinațiile politice, toate parăsiile princiare, toate intrigile diplomatice ale secolului al XIX-a au avut drept leagăn aceste cabinete...

Anotimpurile

Două și nu patru anotimpuri.

O toamnă târzie în care boncăluiesc cerbii. După concursurile hipice din Moldova și primele focuri la fermele pierdute în fundul Bucovinei, vine iarna. Nu se mai găsește flori decât în lăna covoarelor și pe lăzile pictate. Cerul se va îngălbeni înainte de a redeveni albastru. Bucureșteanul care mănâncă prea multă carne și care nu mai poate merge la Vittel, suferă în toate mădurele sale. Zăpada coboară până la mijlocul Carpaților, rațele sălbătice fug în delta și lupii ies din păduri. Pe deasupra unei câmpii fără obstacole, vântul sosește din Rusia, această Rusie din care România n'a așteptat niciodată altceva decât vesti rele: este crîndul și poporul spune despre el că are dinți. Termometrul face un salt de 30 de grade dintr-o dată. Frigul lustruște pavajul parcă l'ar cerul, iar pe trotuar ghețele fac un agomot de copite. Bogații își scot blănușile, poporul de rând niste paltoane scurte cu buzunare verticale la înălțimea stomacului, iar Țiganii se îmbracă cu jurnale. Toți își îndesă căciula de miel sau de astrahan basarabean peste urechile vinete. La răsărit, oamenii de Stat români, sculptați de Francezi membri ai Institutului, se îmbolnăvesc de guturai în redingotele lor de bronz. Căli tremură sub un sac vechi și scot fum pe nări. Din gurile oamenilor iese de asemenea fum, ca și din coșurile caselor. Pretutindeni mirosul modern de mazăre sau bunul, vechiul miros de lemn ars, în anticamere, se îngămădesc galoși și șoșoni, parcă ar fi intrarea într-o moșchet.

Ninge.

Din galben, cerul a devenit negru. Dimineața toate șgomotele orașului au dispărut de parcă ne-am afla în fundul unui lac. Un clinchet nou: zurgălăii calilor de la sănii. În curte, șgomotul înăbușit pe care-l face servitoarea tăind lemne de aprins focul, cu secura. E un alb absolut care vâstuiește totul, luminează obraji ca la teatru și nu mai ascunde nici un rid. În afară de străzi, nimeni nu curăță zăpada; aici zăpada este un amical și nobil element al naturii; nu este o murdărie ca pentru parizianul care o curăță cu lopata. Numai tramvaiele îi turbură liniștea cu ridicolul lor bot de lemn. Trăsurile își rup în ea oșile. Copacii, reduși la câteva linii scheletice, fac un traseu sinuos. În parcuri fotografiile ambulante își suflă în pumni și dezvoltă clișeele lor "a la minute".

Bucureștii în 1935

deasupra unei căldări cu cărbuni de lemn. Automobilele construite pentru climatele temperate capătă un guturai bizar. Copiii scot săniile și își dau drumul cu ele până la cimitir; punctul final se află între morminte. Țigăncile vând flori, dar e vorba de flori de hârtie, trandafirii roșii și margaretele albe și aurii de 1 Ianuarie, ele vă aruncă deasemeni boabe de grâu și vă urează cântând să "trăiți, sămbătrâniți, ca măruș, ca păruș". Ștrengari mascați duc pe sanie un pom de Crăciun, sună din clopoței și vin să ceară la ușă, prin zăpada până la genunchi. Trenurile sosesc când pot și cum pot. Gerul a făcut să plesnească căldările, a stricat lanțurile; sinele în care proporția de mangan era insuficientă au plesnit și ele și călătorii n'au avut altceva de făcut, în plin câmp, decât să se strângă unii în alții, îngămădindu-se într-un singur vagon, pentru a nu muri de frig.

După trei zile viscolul se calmează și, sub razele soarelui, orașul va fi mai vesel decât în oricare alt anotimp. Nu, nici o spumă de valuri, nici o floare de prun nu e capabilă să producă această bucurie orbitoare, această dilatare de plămâni, aceste lacrimi de fericire pe care le produce zăpada. În afară de marile artere, pe străzile cu mici hoteluri particulare, trecătorul solitar își aude pașii și se întoarce neliniștit. În crepusculul prelungit de atâtea alb care ia ochii, niciodată Bucureștii nu ne va emoționa atât prin aerul său îmbătrânit, versaliez, rău pavat, niciodată, mai ales, nu vor avea acest aer provincial din primul capitol al unei cărți de Gogol. Și noaptea, când automobilul își aprinde farurile, prinând în treacăt silueta disperată a unei femei cu umerii acoperiți de un șal sărăcăcios urmată de un câine trist, plăcerea de a fi departe și dorința de a trăi o viață misterioasă te prinde în mrejele ei. Te cuprinde atunci o dorință irezistibilă de a merge să valsezi pe fața argintată a lacului Cismigiu, unde gheața albă formează un singur bloc până la fundul lacului și unde zăpada rămasă la încheeturile crengilor cade la cea mai mică bătaie de vânt pe gâtul patineurilor. Frig sănătos care dă pofta singurătății lângă sobă, sobe prea încălzite a căror faianță miroase a unt, frig care dă deasemeni pofta meselor bogate cu mâncăruri grase, cu pește gras, cu dulceturile care păstrează în zahăr binefacerile verii, cu țuică fiartă cu cuișoare. Și dacă apare și luna...

Cuvintele nu pot fi traduse căci ele nu dau naștere la aceleași imagini. Al nostru *printemps* este cel mai timid anotimp al anului, începe cu zăpada și se termină cu apă; lentă ca și tinerețea noastră, îi trebuie patru luni pentru a se desvolta. *Frühling* este vesela redeșteptare cântată a Europei germanice. *Primavara* românească este o săritură brută din amorțea iernii; ea țâșnește ca un obuz. La București se iese din case în prima zi frumoasă, cu copacii înmuguriți; când cetățeanul se întoarce seara, mugurii sunt deja fruze. Toate animalele sunt pe punctul de a fâta; cățelele vagabonde se duc să fete în casele părăsite și nisetrii îngreuiți de icle, urcă cu greutate pe Dunăre. Băcanii scoboară cu o treime prețul iclelor. Ursul iese din cavernă clatinându-se și sub florile prunilor, poalele munților devin rose.

Desghețul. Părțile marginale ale Bucureștilor revin la mlaștina primitivă. Dar adesea, un ultim val de frig le îngheață pe neașteptate; atunci, sub stelele strălucitoare, ghețușul devine atât de periculos, încât noaptea nu se mai poate ține pe picioare. În sfârșit munții de zăpadă sunt învinși definitiv și un noroi scos în evidență de către toți călătorii străini de demult, înneacă părțile marginale ale orașului și pare chiar că topește pavajul; stărnit de autobuze, noroiul mătură trotuarele și împinge casele până la acoperiș. La trecerea automobilelor pietonii fug sub o rafală de bombe înghețate. Aripile nu mai protejează automobilele care au devenit, la primele raze de soare, o grămadă de noroi uscat. Totul se topește, totul curge și canalele dilatate plesnesc cu un miros înecător și infect.

Primavara nu este decât anunțul, scurt ca un cântec de cocoș, al verii, al grăului secerat în Iunie, al florilor din grădina Cismigiu și din Parcul Carol, aceste flori românești, invincibile, care urcă peste tot și resistă la tot, la praful înăbușitor ca și la soarele incandescent. Ferestrele își deschid ambele obloane. De la marele târg al Moșilor, de la parada militară de 10 Mai, Bucureștii devin irezistibili. Plăcerea și verdețea sunt frumusețea lor îndrăcită. Nimeni nu mai doarme în aceste nopți atât de luminoase. Omul se îmbată de șgomot, de praf, de parfum. Abia și-a revenit din turburarea produsă de florile de liliac, cele ale salcâmlor—acest copac român prin excelență—li pătrunde în nări.

Lălelele, stânjenele, bujorii și trandafirii se succed în grădinile publice ca dinastiele...

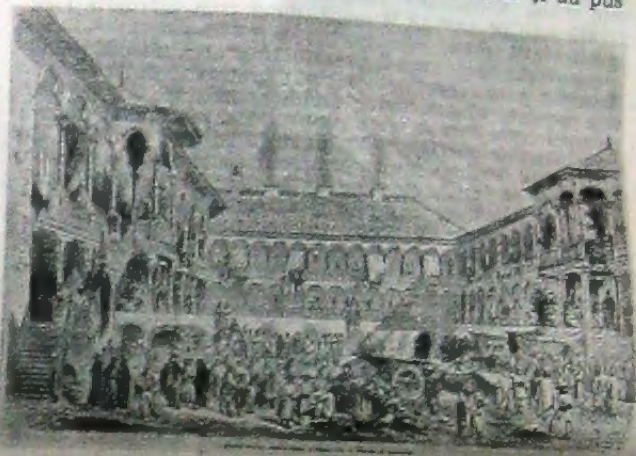
... În orele cele mai calde, casele își desfac jaluzelele de lemn și mor învinse de somn. Dar după lunga siestă, cetățenii alegără unii după alții pe strada mare a acestui sat, pe Calea Victoriei... Automobilele vin și se duc sau, cum ar spune Italianii, "face corso" până la câmpul de aviație și până la pădurea vecină, până la apele grele ale lacului Băneasa unde coboară primele lumini. Mirosul fripturilor la gratar în plin aer, excită stomacul obosit, stimulează ficatul adormit. La o singură frigare se învârtesc zece pul, rumeniiți de unt și de parf. În frigiderie înalte cât dulapurile, fiecare alege carnea, peștele dela crapul roz aurit până la nisetrii enormi care sângerează argint din carnea lor de marmoră, în timp ce cade umbra care-i înfrumusețează. Țiganii verzui, cu ochii ieșiți din orbite, cu vioara, "vă cântă la ureche", conform unei expresii românești. Fiecare își cere melodia preferată, și certurile încep; certuri lipsite de gravitate, căci Românul este pacific; se râde, se fac cunoștințe, clasele se amestecă; se aleargă la telefon pentru a-și scula prietenii din somn și a le cere să pregătească cafeaua pentru douăzeci de persoane.

Vara este sezonul *chefului*, încearcă imobilă în muzică, lenevire și oră tardivă, chef încântător cuvânt turcesc pe care încearcă să-l aclimatizeze la noi fumători de opium. Dar la București fiecare își poate avea *cheful* său prin mijloacele cele mai oneste; singurul drog este vara, noaptea ală, floarea dulce a telului, sufletul dionisiac al Traciei vecine...

Botoeaza

Bucureștenii vorbesc de firava Dâmbovița odată pe an, la începutul lui Ianuarie, în ziua Sfințirii apelor ce coincide cu "la Fête des Désespérés". Această aniversare a botezului Domnului se desfășura altădată cu fast într-un decor de palat, în mijlocul entuziasmului popular. Astăzi ea a rămas doar o ceremonie oficială—cea mai importantă după parada dela 10 Mai—, terminată repede, fără îndolală din cauza frigului (în anul acesta era un frig de -18 grade, la sărbătoarea care are reputația de a fi cea mai friguroasă din timpul anului) și lipsită de bucurie, poate pentru că regele nu mai apare în mijlocul poporului care, acum, este împins foarte departe, în casele cu ferestrele închise obligatoriu și în străzile vecine barate cu frânhii.

Așteptam, cu armata și poliția, ca să se termine ceremonia religioasă în biserica vecină Zlătari, sau biserica aurarilor, numită astfel pentru că ea se găsește pe locul unde altădată Țiganii spălau nisipul aurifer. Câteodată un ofițer striga "pe loc repaos"; atunci pe un kilometru se auzeau bătăi din picioare și din mâini. Steagurile cu colorile naționale, albastru-galben-roșu fluturau vesel la bătaia vântului de Nord. De partea cealaltă a Dâmboviței, parapetul fiind întrerupt, lăsa să coboare până la apă o scară de granit, ornată pentru circumstanță cu un covor de culoarea coacăzei. Câțiva oameni stăteau pe nile violete, cu nasurile smiorcând; oare aceștia erau "disperații"? La un semnal i-am văzut desbrăcându-se încet. Erau patru, un bătrân, un grăsan, un mijlociu și unul mic foarte slab. Curând s'au îmbrăcat în cămași de noaptea, brodate cu arniciu; poalele cămașilor erau fluturate de vânt ca steagurile, descoperind pulpe păroase; până în ultimul moment concurenții și-au păstrat ciorapii de lână albă și căciulile de astrahan negru. Fotografil și-au aranjat aparatele și operatorii de cinematograf și-au pus

Hanul lui Manuc la 1860.

aparatele lor în baterie, în timp ce tunul anunțând sfințirea apelor răbufnea pe Dealul Mitropoliei. O muzică militară a întonat un imn religios la sunetele căruia jandarmii pedestri care făceau paza și-au scos casca ca pe o șapcă și și-au pus-o pe braț.

Clerul ortodox, în odăjdii aurite cobora acum Calea Victoriei, precedat de icoane; icoanele înnegrite de fum de tămăie, obișnuite cu clar-obscurul bolțelor, păreau orbite de atâtea lumină. Pe cheiu, cei patru anabapțiști rămăseseră numai în cămași. Regele, în uniformă albastră și cisme strălucitoare, cu capul gol, a apărut, acompaniat de patriarh; acesta și-a luat gupionul și a binecuvântat mulțimea (nu printr-un gest simbolic ca preoții catolici, ci printr-o reală stropire cu apă care a dat viitorilor plongeori o idee de ce ya însemna baia lor). Patriarhul a întins o cruce de lemn aurit regelui care a aruncat-o în râu unde plutea, în timp ce cei patru bărbați s'au repezit în apă pentru ca s'o pescuiescă; grăsanul n'a avut nevoie de multă căznă pentru a-și învinge concurenții; el s'a întors triumfător spre fotografi, ridicând crucea ca să fie văzută, apoi, reurcându-se pe mal, a primit felicitările oficiale odată cu recompensa bănească. Această stranie meserie de pescuitor de cruce, în afară de faptul că nu cere de cât o zi de muncă pe an, este căutată și aruncarea în apă bine răsplătită. Eroul acestei sărbători creștinești nu era un Evreu cum pretindeau unii Bucureșteni batjocoritori: tatăl său se numea G. Lungu și a murit anul trecut la vârsta de 74 de ani, după ce s'a aruncat în apă de 38 de ori. Acest veteran devenise atât de slab încât nu se mai arunca în apă decât sprijinit de doi discipoli. La patul să de moarte, înconjurat de respectoasă considerație a vecinilor, a făcut, ca un monarh în ultimele clipe ale vieții, să i se jure de către popor că nici un rival nu va veni să dispute coroana fiului său.

După ceremonia religioasă urmează defilarea trupelor. Regele, în uniformă de general de cavalerie, înconjurat de miniștrii îmbrăcați cu blănuși și încălțați cu șoșoni, cu nasul și urechile înroșite sub jobene, se plasează cu spatele la biserică la locul unde Calea Victoriei se lărgește, și dă semnalul defilării...

(1) - Paul Morand, București, Paris, 1936.

CHIPUL ROMÂNIEI DE MAINE

Egalizarea posibilităților de viață pe toată fața României printr-o deasă rețea pe comunicații

de Grigore MANOILESCU

NUL din aspectele cele mai dureroase și mai nedrepte a stărilor de lucruri din România dintre 1918 și 1944 a fost inegalitatea de posibilități de dezvoltare, inegalitatea de șanse, între diverse regiuni ale țării. Locuitorul din Bugeac, din Țara Oasului sau din Cadrilater părea că trăiește în altă țară și chiar în altă epocă decât cel dela Galați, dela Cluj sau dela Craiova. Nici nu mai pomenim de acel intru toate favorizatul București.

De aceste inegalități nu erau vinovați exclusiv guvernării și sistemul centralist de guvernare. Nolle provincii aparținuseră unor sisteme economice și politice orientate în mod natural spre fostele lor Capitale, iar integrarea lor organică în România Mare nu a fost suficient susținută cu mijloace tehnice și economice, ci aproape exclusiv cu măsuri administrative.

Vinovată în primul rând de inegalitatea condițiilor de viață din diferitele colțuri de țară era în primul rând rețeaua de căi ferate și de șosele. Ea fusese concepută și construită în funcție de trei sisteme politice și economice deosebite: acel al Vechiului Regat, acel al Austro-Ungariei și acel al Rusiei. Nici măcar în cadrul acestor state rețeaua de șosele nu mai răspundea, încă din ajunul marelui războiu, necesităților timpului. Ea nu fusese trasată pentru a face față transporturilor pe lungă distanță — cu autovehicole — ci era rezultatul întâmplărilor istorice, nevoii de a călători de la un sat la altul cu căruța, sau cel mult dela un oraș la altul cu trăsura sau cu diligența. Din principiu, șoselele legau între ele orașe și nu regiuni, reminiscențe istorice și nu realități sau virtualități. Astfel șoseaua dela Brașov la Cluj se abătea prin Sibiu și Alba-Iulia, deși ar fi putut fi scurtată cu zeci de kilometri dacă ar fi urmat o linie dreaptă.

În Basarabia drumurile erau în așa stare încât fructele din Sudul ei nu puteau ajunge la București și în restul țării decât după atât de lungi și costisitoare transporturi, încât nu puteau concura cu fructele din alte regiuni ale țării, ba nici chiar cu fructele venite din Grecia și Palestina.

Regimul comunist din România n'a făcut nimic pentru drumuri. Le-a lăsat doar să se strice și mai mult. Dealtfel acest dispreț pentru drumuri corespunde unei mentalități specific rusești; nici la ei acasă sovieticii n'au decât foarte puține șosele și autostrăzi.

ÎN ceasul eliberării României ne vom găsi deci cu o rețea de cca. 100.000 km. de șosele rele sau foarte rele, ba poate chiar și fără poduri dacă iar va fi trecut războiul peste biata noastră țară. Întrebarea cea mare în această privință este dacă trebuie să "refacem" și cel mult să "modernizăm" aceste drumuri pe traseul istoric, prevăzându-le doar cu acoperișul tare cerut de circulația automobilei, sau trebuie să punem la temelii întregii vieți

a României de mâine o rețea de autostrăzi concepute unitar, pe noi baze.

Atâtea lucruri vor fi de refăcut, prefăcut și restructurat, atâtea lucruri noi vor fi de zidit din temelii a doua zi după eliberarea țării, încât nu ne-am sfiit de multe ori să vorbim de "a doua descălecarea a Țării". În ceasul acela vom avea noi, oamenii, posibilitatea de a interveni energetic și hotărât până și în înfățișarea geografică viitoare a țării. Căile de comunicații sunt mijlocul cel mai puternic pentru a așeza pe noi baze geografică economică, politică și chiar culturală a României de mâine. Posibilitate primejdioasă și plină de atât de înfricoșătoare răspunderi încât e mai înțelept ca o generație să nu le ia pe toate asupra sa prin adoptarea unor soluții limitative, ci e prudent să caute soluții care lasă deschise toate posibilitățile de dezvoltare în viitor. În domeniul căilor de comunicații o asemenea soluție este cu puțință.

ÎN programul viitor de căi de comunicații în România trebuie să fie uniformizarea posibilităților de transport pe toată fața țării. Înțelegem prin aceasta o rețea de căi de comunicații de bază atât de deasă și cu o capacitate de transport atât de mare, încât orice punct de pe teritoriul României să se afle în condiții de dezvoltare practic egale cu toate celelalte. Acesta presupune, bine înțeles, nu numai o rețea de șosele, ci și una de transport de energie electrică, una de gaz metan, una de telegraf și telefon și poate chiar una de distribuție de produse petrolifere prin "pipe-line" tot atât de deasă. Dar existența rețelei de drumuri ușurează și creșterea celorlalte.

Din punct de vedere al legăturilor cu străinătatea apropiată sau îndepărtată, trebuie urmărit ca România să devină unul din cele mai importante centre ale comunicațiilor mondiale, un centru de radieră al legăturilor aeriene și automobile.

Nu trebuie să uităm niciodată că, situat la o egală distanță de Lisabona și de Urali, de Creta și de Golful Botnic, de Roma și Moscova, pământul românesc se află așezat în centrul Europei și nu la hotarele ei. Un cerc cu centrul în centrul României și cu o rază de 2.500 Km. cuprinde nu numai toată Europa dar și coasta nordică a Africii și Apusul Asiei. Aici există avioane care străbat 2.500 Km. în mai puțin de o oră!

Un cerc mai restrâns, cu o rază de numai 1.000 Km. atinge Roma și Harcov, München și Ankara, Kaunas și Atena. Pe autostrăzi 1.000 de Km. pot fi parcursi într-o zi!

NU e locul să vorbim aici despre lupta dintre șină și șosea, dintre tren și autovehicol, luptă aprigă azi în toate țările. Oricare ar fi rezultatul, este sigur că cele două mijloace de comunicație vor coexista încă o bucată de vreme. La noi o bună parte a rețelei de căi ferate va continua desigur să funcționeze, dar nu e de așteptat să se mai dezvolte. Dimpotrivă, multe linii secundare vor dispărea.

Transportul călătorilor e din ce în ce mai mult absorbit de aviație pe distanțe mari și de autocare pe distanțe scurte. Turismul se face aproape exclusiv cu autocare și automobile personale. Chiar când nu e mai puțin, transportul mărfurilor cu autocamioanele are marele avantaj al încărcării și descărcării din poartă în poartă.

Nu e de așteptat să fie nici la noi altfel mai ales dacă vom avea drumuri bune. Un motiv local mai mult în favoarea autovehicolului în România e faptul că combustibilii extrase din petrol sunt la noi un produs național și nu unul de import. De altfel, chiar dacă alte tipuri de autovehicule — atomice de pildă — ar veni să înlocuiască pe cele actuale, rețeaua de căi de comunicații specifice autovehicolului, autostrada, nu și-ar pierde utilitatea.

ESTE însă posibilă construcția unei rețele de autostrăzi în România?

Poate nici o altă țară din lume nu oferă posibilitatea unei soluții practice a problemei transporturilor atât de apropiate de soluțiile matematice, ca România. Aceasta se datorește formei ei, apropiată de aceea a cercului. E drept că avantajul acestei forme apare ca fiind în bună parte anulat de existența munților, dar piedica lor e mai puțin gravă decât ar părea la prima vedere.

Câteva considerații teoretice

I. Un cerc cu raza de 300 Km. cuprinde o suprafață de 282.000 Km. pătrați, adică aproape egală cu a României din 1919 (fără Dobrogea de Sud 287.000 Km. p.).

Dacă trasăm în acest cerc perfect o rețea de drumuri perpendiculare unul pe altul, ca în orașele Americii de Sud, drumuri distanțate între ele de 100 Km. căpătăm o rețea cu următoarele caracteristici:

(Urmează pagina 10.)

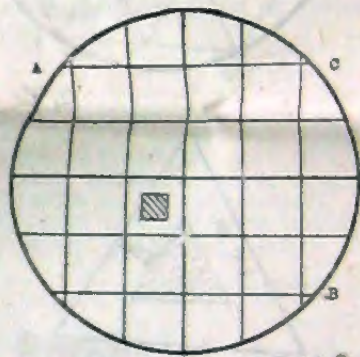

Fig. 1

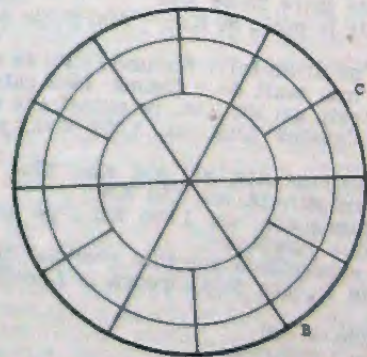
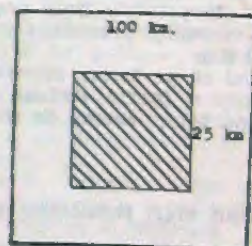
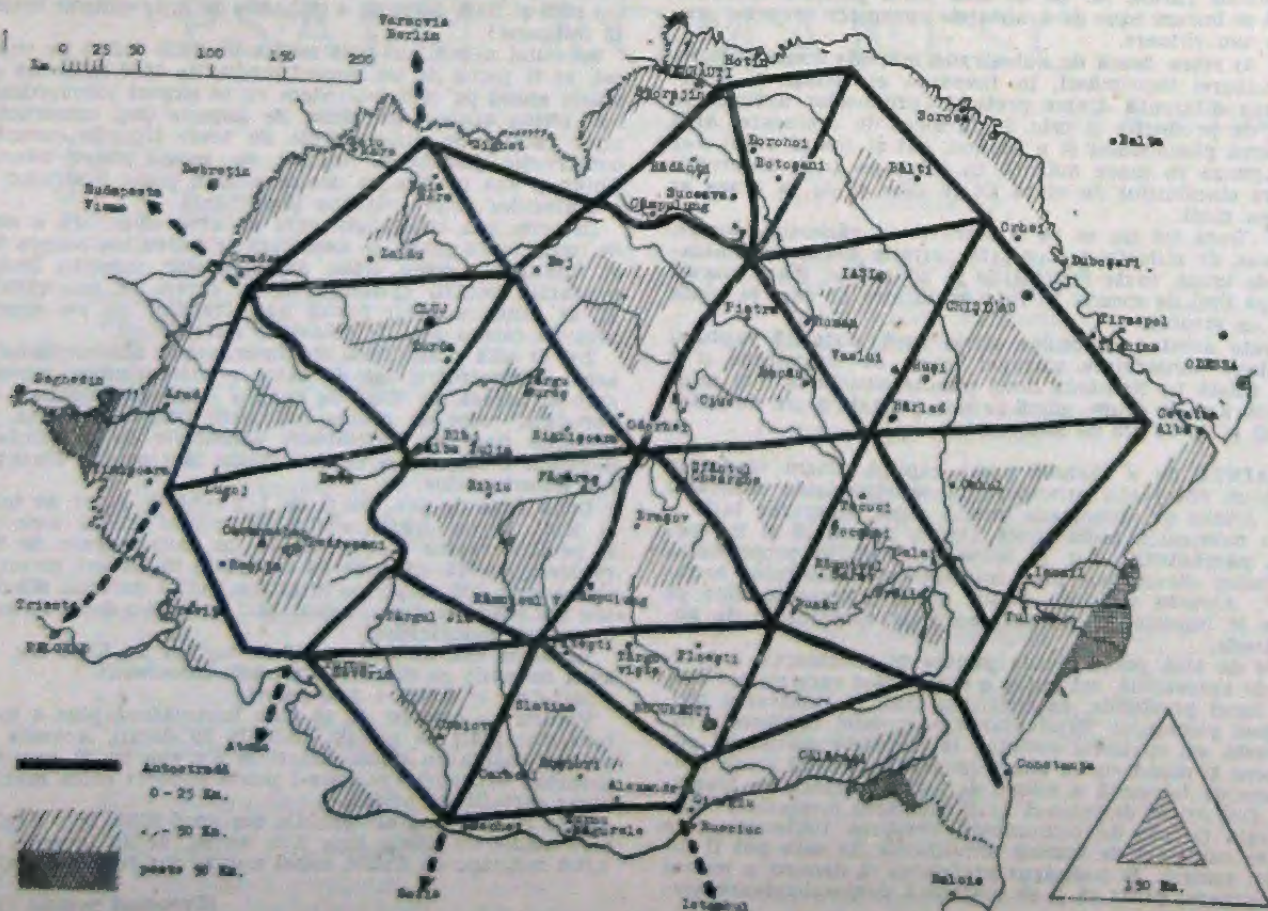
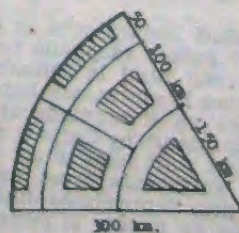

Fig. 2

Lungimea totală. cca. 5.200 Km.
Puncte situate la mai puțin de 25 Km. 75 %
Puncte situate între 25 și 50 Km. 25 %
Puncte situate peste 50 Km. 0

(Fig. 1.)

Distanța între două puncte oarecare este însă totdeauna aceeași, oricare ar fi drumul ales. Ea este egală cu distanța parcursă pe laturile dreptunghiului care le unește. Astfel, de pildă distanța de la A la B este egală cu distanța A. C. B. E ca și cum dela Oradea la Constanța s'ar trece prin Orhei!

II. Dacă în același cerc cu raza de 300 Km. trasăm o rețea de drumuri compusă din două cercuri concentrice cu raza de 150 și 250 Km., din șase raze depline și din șase fragmente de raze capătăm o rețea cu următoarele caracteristici:

Lungimea totală 8.300 Km.
Puncte situate la mai puțin de 25 Km. cca. 70 %
Puncte situate între 25-50 Km. cca. 30 %
Puncte situate peste 50 Km. 0

(Fig. 2.)

Avantajul acestei soluții este că folosind drumul pe segmente de cerc și raze, distanța dintre două puncte oarecare este mult mai scurtă ca în soluția precedentă. Astfel distanța dintre punctele A B este de cca. 700 Km., față de 850 în soluția precedentă.

III. Dacă în același cerc trasăm o rețea de autostrade compusă dintr'un exagon înscris în el, pe care îl descompunem în triunghiuri echilaterale cu latura de 150 Km. capătăm o rețea ale cărei caracteristici sunt:

Lungimea totală 6.300 Km.
Puncte situate la mai puțin de 25 Km. cca. 82 %
Puncte situate între 25-43 Km. cca. 18 %
Puncte situate peste 43 Km. 0

(Fig. 3.)

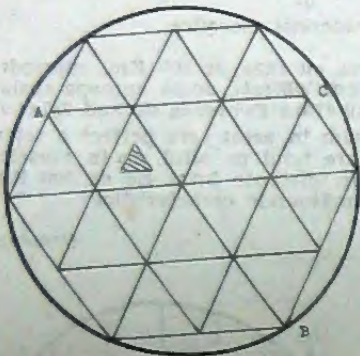

Fig. 3

Avantajul acestei rețele este faptul că numărul punctelor unite între ele printr'o linie dreaptă crește considerabil. Reluând exemplul precedent distanța A B nu mai este decât de 800 Km.

Esențial e faptul că pe teren, această rețea pe bază de triunghiuri permite o foarte strânsă aplicare a soluției matematice, ținând totuși seama de realitățile geografice.

(Harta.)

Care sunt în linii mari rezultatele acestei soluții?

Lungimea totală a rețelei de autostrade cca. 6.000 Km.
Puncte situate la mai puțin de 25 Km. cca. 85 %
Puncte situate între 25-50 Km. cca. 14 %
Puncte situate la peste 50 Km. mai puțin de 1 %

Distanțele pe drum între regiunile țării se reduc în unele cazuri cu mai mult de o treime. Iată câteva exemple: Cluj-București, azi 502 Km., pe autostradă cca. 350 Km.; Timișoara-Cetatea Albă, azi 1.004 Km., pe autostradă cca. 600 Km.;

Satu Mare-Constanța, azi 954 Km. plus o trecere cu vaporul, pe autostradă cca. 550 Km.;
Cernăuți-Timișoara, azi 1.080 Km., pe autostradă 550 Km. adică abia jumătate!

Pentru a exemplifica soluțiile posibile, dăm distanțele de parcurs în fiecare dela Oradea la Constanța:

pe șoselele de azi 902 Km.
în soluția I (pătrate) 850 Km.
în soluția II (cercuri și raze) 70 Km.
în soluția III (triunghiuri) 600 Km.
în soluția pe teren (harta) cca. 550 Km.

Sunt munții o piedică hotărâtoare la construirea unei rețele de autostrade? Putem răspunde hotărât: Nu. Fără să ne gândim în primul rând la tuneluri lungi, costisitoare și plicticoase, sau la elevoatoarele hidraulice (care pot fi totuși folosite dacă va fi numai de nevoie) și de ajuns să cercetăm noi pasuri în Carpați și Munții Apusei, dintre acelea ce nu sunt folosite azi de marile șosele. Pe harta noastră autostrada trece Carpații, afară de punctele cunoscute, prin depresiunea dintre Piatra Craiului și Păpușa la Apus de Brașov și peste Pasul Ciobanu-lui în regiunea Târgu Ocna.

Chipul României de maine

Desigur toate acestea sunt simple sugestii, îndemn de a cerceta soluțiile posibile de la caz la caz. Departe de noi gândul de a fi stabilit traseul cel mai bun, definitiv, al unei rețele de autostrade. Singurul lucru pe care urmărim să-l dovedim aici e doar că o rețea de cc. 6.000 Km. de autostrade acoperă cu o pânză foarte deasă de legături toată fața României. Dat fiind forma și relieful țării noastre, o rețea de tipul triunghiular urmând în linii mari schema din hartă e cea care socotim că se va impune.

Ce foloase ar aduce României o asemenea rețea de autostrade?

Pentru a putea răspunde la această întrebare e necesar să amintim pe scurt câteva aspecte ale marilor probleme pe care le pune neamului românesc viitorul, probleme în soluționarea cărora autostradele pot juca un rol important.

Înainte de toate însă ținem să repetăm că autostrada nu trebuie să rezolve numai problemele României din momentul eliberării, ci mai ales pe cele ale României de maine, cu o populație deasă și cu o circulație de milioane de autovehicule. Ea trebuie să fie o unealtă pusă în slujba vieții naționale românești nu numai în 1960, ci și în anul 2000 și chiar în anul 2060.

1.° România (în granițele ei dintre 1919 și 1939) are la începutul lui 1960 cca. 23 milioane de locuitori. Va avea cel puțin 26 milioane în 1975 și peste 36 milioane de locuitori în anul 2000. Socotind numai 1 autovehicul la 3,6 locuitori, vor exista în România, în anul 2000, 10 milioane de autovehicule în circulație. Înșirând pe șoselele de azi cele 10 milioane autovehicule din anul 2000, pe două coloane, la 20 m. dela bot la bot, le-ar acoperi în întregime. Nimeni nu s'ar mai putea mișca. E un fenomen care se petrece deja în unele orașe din lumea apuseană.

Cum rețeaua de autostrade are o mult mai mare viteză de circulație decât șoseaua, și cum vine în plus, afară de șoselele existente care rămân cu caracter local, evită asfixierea circulației.

2.° Ca să poată hrăni cele 36 milioane de locuitori din anul 2000 (adică peste numai 40 de ani!) România trebuie să-și dea o nouă structură economică, folosind la maximum toate resursele ei în oameni și bunuri. Nu mai poate rămâne nefolosit sau rău folosit nici un colțor din pământul românesc, nici o energie națională. Rețeaua de autostrade permite punerea lor în valoare, oriunde s'ar afla.

3.° România va trebui să se integreze Europei în așa fel încât să nu fie de fapt o colonie europeană a marilor națiuni industriale. Acesta presupune o valorizare maximă pe plan european a tuturor produselor ei. Autostrada ușurează aceasta.

Într-o singură noapte s'ar putea aduce fructele dela Cetatea Albă la Oradea și de aici la Viena, legumele dela Căldrași la Satu Mare și de aici la Praga, peștele dela Vâlcov la Sighet și de aici la Berlin, strugurii dela Tur-nu Severin spre Polonia.

4.° Turismul poate fi pentru România una din principalele izvoare de venituri din afara țării. Autostrada îl promovează nu numai prin ușurința de transport, dar mai ales deschizând turismului noi regiuni, azi necunoscute și practic inaccesibile.

5.° România e și ea amenințată de fenomenul concentrării industriilor și deci a populației în marile orașe, fenomen care duce la abandonarea satului, depozitarul autentic al valorilor permanente ale neamului.

Egalizând condițiile de viață, autostrada permite pe de o parte răspândirea industriilor pe toată suprafața țării creind posibilități de folosirea disponibilului de muncă din zonele rurale, iar pe de altă parte permite săteanului să se bucure ușor de avantajele apropiării orașelor prezente sau viitoare.

6.° O rețea deasă de autostrade mărește rentabilitatea agriculturii suprimând, în favoarea ei, uriașă și scandalosă diferență dintre prețurile produselor agricole la locul de producție și cele de la locul de desfacere. Atât valoarea pământului și a muncii, cât și costul vieții s'ar uniformiza în mare măsură în întreaga țară. Diferența dintre standardul de viață de la sate și de la orașe ar scădea mult.

7.° Dacă tot nu se va fi isprăvit cu războaiele locale, rețeaua de autostrade schitășă permite toate concentrațiile de trupe, toate deplasările în adâncime, toate mișcările pe linii de rocadă în fața granițelor pe care le poate viza un strateg.

Toate acestea, și multe altele încă, datorită faptului că după construirea întregii rețele de autostrade n'ar mai exista în România două puncte situate la mai mult de 850 Km de drum, adică la mai mult de 8 ore de automobil și de 10 ore de autocamion.

ÎNAINTE de a încheia acest capitol, ținem să facem două observații privitoare la oportunitatea realizării rețelei de autostrade îndată după eliberarea țării.

În momentul acela toată averea națională și în special pământurile vor fi toate de fapt în proprietatea Statului, direct sau prin intermediul "sectorului socialist". Aceasta suprimă costul uriaș al expropriilor pe care le impune în vremuri normale construirea de autostrade.

Pe de altă parte rapida punere în construcție a rețelei de autostrade, cel puțin a sectoarelor care nu cer studii lungi prealabile, va contribui mult la rezolvarea problemei șomajului. Readaptarea economiei românești, înfocată azi spațiului sovietic, la cerințele economiei europene și mondiale va aduce în mod inevitabil grave probleme de folosință a mâinii de lucru în epoca de tranziție. Ori, oricât de intensă ar fi utilizarea mașinilor, construcția de căi de comunicații absoarbe totdeauna și o mare cantitate de muncă necalificată, la care pot fi folosiți șomerii. Și e desigur preferabil să depună o muncă folositoare, decât să li se plătească demoralizatoare ajutoare de șomaj.

Finanțarea construcției autostradelor

Se poate însă construi repede, în cel mult zece ani după eliberare o asemenea rețea de autostrade?

Tehnic nu există greutăți majore. Dovadă e viteza construcției rețelei germane, în vremea Național Socialismului, deși era vorba de prima mare construcție de acest fel în lume și inginerul Todt nu dispunea de vasta experiență și de mașinile perfecționate existente azi.

Poate însă România învinge greutățile financiare, mai ales într'o epocă în care atâtea nevoi vor bate la ușă?

Un răspuns îl pot da numai cercetări amănunțite. În cele ce urmează vom schița numai posibilitățile de finanțare care, izolat sau combinate între ele ar putea rezolvi problema.

În primul rând trebuie să facem o observație preliminară extrem de importantă. Pentru Stat, costul real al lucrărilor, sau mai bine zis ieșirile efective de bani din cassa Statului nu sunt nici pe departe atât de mari cât apar totalizând cheltuielile anuale.

Dacă apreciem la 1.000 milioane de dolari costul total al rețelei de autostrade, suma ce urmează să iasă în realitate din cassa Statului reprezintă abia a zecea parte, adică abia 100 milioane de dolari.

Iată cum se explică această afirmație în aparență paradoxală:

Este un fapt dovedit că tocmai construcțiile de drumuri, datorită importanței mării de lucru folosite, sunt acele în care sumele ieșite din cassa statului pentru plata lor reintră mai repede în ea pe calea impozitelor și taxelor succesiv escalonate de tot felul asupra beneficiilor rezultate tocmai din aceste lucrări.

Impozitele plătite de antreprenori, de lucrători și alți salariați, apoi de industriași și de alți furnizori ai antreprenorilor ca și de subantreprenori, apoi de salariații acestora și de comercianții la care salariații își cheltuesc câștigul și apoi iarăși de industriași care vând produsele lor comercianților și de salariații lor pot fi calculate fără prea multă greutate. Am cercetat pe vremuri în țară în cifre precise acest fenomen.

Rezultatul în cazul drumurilor este că în cca. doi ani reintră în cassa Statului drept plus de impozite și taxe toate sumele cheltuite, cu excepția celor plătite în străinătate pentru articole de import. La acestea scara reintrărilor succesive nu funcționează. În construcția autostradelor materialul importat: mașini speciale, licențe de construcție pentru mașini și metode brevetate, unele mănate eventual, reprezintă tot materialul importat. Restul: piatră, nisip, ciment, combustibil pentru autocamioane și mașini și chiar mijloacele de transport însuși pot fi fabricate în țară.

O cercetare sumară arată că valoarea importului e de cca. 10 % din sumele cheltuite. Ținând seama de distribuția inegală a cheltuielilor și de alte elemente e totuși nevoie ca Statul să dispună de cca. 150 milioane de dolari pentru a putea cheltui 1.000 milioane în zece ani.

De unde își poate procura aceste 150 milioane dolari, în afară de mijloacele ordinare (budget) și extraordinare (împrumuturi de Stat pentru nevoile generale) de care va putea eventual dispune?

1.° O primă soluție este construirea autostradelor de către întreprinderi particulare, ca o condiție pentru obținerea unor preferențe la construirea unor fabrici de autovehicule în România.

Iată câteva date asupra acestui aspect al problemei. Dacă autostradele vor fi construite, am văzut că în anul 2000 cei 36 milioane de locuitori ai României vor dispune de cca. 10 milioane autovehicule. (Chiar dacă aceste cifre s'ar realiza cu câțiva ani mai târziu, problema nu se schimbă în ce privește măsurile ce trebuiesc luate dela început.) Existența în anul 2000 a 10 milioane de autovehicule în România, presupune după această dată o înlocuire a lor la cel puțin cinci ani (în U. S. A. termenul e mai scurt!), adică un consum și deci nevoia unei producții de 2 milioane autovehicule pe an. (De fapt nevoia e mai mare, populația continuând să crească!) Afară de acesta, pentru a ajunge să abia în anul 2000 cele 10 milioane de autovehicule, va fi nevoie în cei 40 de ani dintre 1960 și 2000 de peste 4 milioane de autovehicule (exact 43 milioane).

Socotind numai un preț mediu de 1000 dolari pe vehicul, ar fi vorba de un import mediu de 1000 milioane de dolari anual pe cari nu vedem cu ce export extraordinar l-ar putea acoperi România. Se impune deci construcția unor fabrici de autovehicule de toate tipurile curente, construcție justificată tocmai de această mare nevoie. Chiar și așa nevoile de devize pentru plata licențelor și a materiilor prime rămân importante.

În orice caz capitaliștii care ar avea asigurată o atât de importantă piață de desfacere ar putea lua asupra lor și finanțarea construcției autostradelor, condiție indispensabilă pentru existența marelui cereri de automobile. Ei ar putea acoperi costul autostradelor cu un supra-preț de câteva zeci de dolari pe autovehicul.

2.° O altă posibilitate de finanțare a autostradelor e aceea a construirii lor de către o întreprindere privată care ar încasa un drept de peaj, o taxă asemănătoare cu "brudina" care se plătea odinioară pentru trecerea pe podurile fixe sau umblătoare construite de particulari. Sistemul e folosit azi în mai multe țări pentru finanțarea autostradelor.

Dacă taxa de peaj ar fi de 1/2 cent de dolar de tonă și Km., la un trafic mediu de numai 20.000 tone pe zi pe Km. celace corespunde la un trafic mediu de 250 vehicule pe oră timp de 20 ore pe zi în fiecare direcție, s'ar aduna 100 dolari pe zi și Km. adică în total 600.000 sau 220 milioane dolari anual. Mai mult deci decât nevoile finanțării autostradelor.

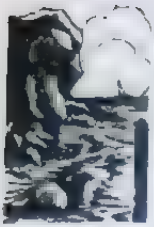
În acest caz un automobil de turism de 1.000 Kg. ar avea de plătit pe distanța Cernăuți-București:

500 Km. x 0,005 = 2,50 dolari.
Pentru un camion de 10 tone încărcătură plus 4 tone tara s'ar plăti pe același distanță 35 dolari. Aceasta ar scumpi marfa cu 0,0035 dolari la Kg sau cu 21 centime spaniole, suprapreț pe care-l poate suporta orice marfa, chiar cartofii, de pildă.

Cele 10 milioane automobile din anul 2000, la o deplasare medie de 20.000 tone Km. anual, ar da încasări de 1.000 milioane de dolari anual numai din taxa de peaj.

TENDINȚA ACTUALĂ A NUVELEI

de Faust Bradescu

N literatura noastră, nuvela ca gen literar, se plasează între schiță și roman. Spre deosebire de alte literaturi, literatura română a stabilit destul de armonios și precis aceste diferențieri, evitând impreciziunile ce adesea dau loc la confuzii. Spre ex., în literatura franceză—așa de logică în alegerea precisă a noțiunilor—terminii „conte”, „récit” și „nouvelle” pot desemna exact același lucru, deși după nomenclatura noastră „conte” ar corespunde termenului „basin”, „récit” lui „povestire”.

Schița, la rândul ei, e clasificată în cel mai bun caz „corte nouvelle” sau „court récit”. Astfel, diferitele scrieri sau culegeri apărute în Franța sub denumire „contes” de Perrault, de Voltaire, de Nodier, de Musset, de Chateaubriand, de Flaubert, etc.) se găsesc pe platforma aceluiași gen literar, când în realitate unele sunt simple basme, altele povestiri sau schițe, și infine, altele veritabile nuvele. În Brazilia, confuzia ia un alt aspect. Cuvântul „conto” înseamnă în sens propriu basm, istorioara, fabula și chiar legendă. Prințu extindere vrea să ajungă la „conto” să fie deosebite povestire și nuvelă. Or, cuvântul „nuvela” există, dar nu are aceeași semnificație ca în limba română. „Nuvela” desemnează un roman scurt iar nu o nuvelă, păstrând parca tradiția franceză a secolului XVIII, când nuvelele și povestirile erau adevărate romane-scurte, depășind adesea 150-200 pagini.

Constatăm deci, că există o problemă a nuvelei în sine, nu numai din punct de vedere al genului literar, dar chiar din cel pur și simplu al denumirii. Deaceia, avem nevoie dela început să precizăm ce este o nuvelă. Nu-i vorba de o definiție propriu-zisă, strâmtă, rigidă, cum s-ar putea da, spre ex., sonetului, din cauze bine cunoscute. Nuvela nu poate fi limitată nici prin timp, nici prin loc, nici prin intensitate, nici prin subiect. Ea poate trata orice și sub orice formă, cu condiția să respecte o anumită lungime de text, să stabilească un desnodământ uman și să se conformeze unei linii estetice. Stabilită pe un fapt real sau de creație cu totul imaginară, nuvela cere să fie deosebitea operă de artă. Armonia ansamblului trebuie să reiasă din combinarea fericită a conținutului tematic și a efectelor stilistice. Nuvela, mai mult decât oricare alt gen literar cere menținerea unui echilibru între elementele ce își pun parte la crearea ei. Dar mai presus de toate, cere să fie literatură, iar nu descriere de fapt divers sau supralicitare onirică a unei introspecțiuni deosebite.

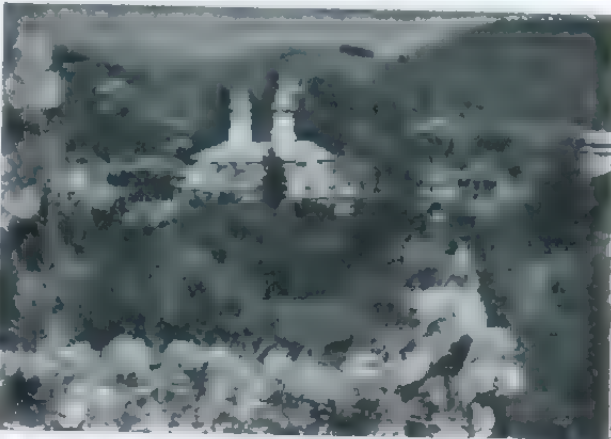
Revenind la până în zilele noastre nuvela a trecut printr-o serie de transformări. Unele au intrat prestigiu în fața publicului, punând-o pe o treaptă ușor inferioară romanului. Volumul de bune nuvele e citit azi cu un interes crescând. Altele însă, i-au îngreunat sarcina, strângând neîncrederea în rolul ei literar și provocând confuzii asupra importanței sale umane.

Nuvela ca gen literar, a fost totdeauna considerată inferioară romanului. Or din punct de vedere al evaziunii, spirituale sau spațiale, precum și al cantității de evenimente, de circumstanțe de personaje și tipuri, într-un cuvânt din punct de vedere al materialului de rumegat, indiscutabil ca romanul este mai substanțial. Când este vorba însă de stabilirea portretistică a caracterelor, de determinarea actiunilor și evoluția lor într-un spațiu grafic precis, de urmărirea desnodământului fără a-l supralicitarea de detalii inutile și fără a lăsa deoparte un fapt esențial ne dăm seama că ficționismul nuvelistic

reclamă calități aparte, calități pe care mulți excelenți romancieri nu le au. Argumentarea simbolistică și metaforică, forța de sinteză, sensul proporțiilor, ușurința de comunicare directă, capacitatea de armonizare a elementelor tematică, în afară de talent și imaginație, sunt elementele necesare, indispensabile, unui bun nuvelist.

Spre deosebire de roman, nuvela e o creație sintetică, în care elementele esențiale apar rapid, dar perfect caracterizate în câteva fraze. Evoluția lor e grăbită, iute, plină de substanță, în care se evită orice digresivitate. Nuvela nu-i un gen documentar, însușire de fapte și idei fără nici o normă, în scopul de a aduce la cunoștință. Ea are nevoie de substanță tematică și de o problemă estetică. În plus, dacă nu i se garantează o puternică armatură stilistică și nu se urmărește stabilirea unor efecte estetice, lucrarea poate purta numele de nuvelă, nu va fi niciodată o nuvelă.

În același timp, trebuie să ținem seama că nuvela nu-i nici o operă moralizatoare. Dacă basmul, fabula, satira, urmăresc—vizibil sau ascuns—un scop moralizator, nu-

Mănăstire printre brazi.

vela e pură operă literară, în afară de toate prejudecățile și exigențele etice existente și acceptate. Câmpul ei de activitate este extrem de vast, tot atât de vast ca al romanului, diferențele fiind de ordin tehnic dar nu tematic. Astfel, putem spune că de basm și povestire o diferențiază în special scopul urmărit (moralizator sau informativ în cele dintâi, indiferent la asemenea idei în nuvelă), pe când de roman o diferențiază mai ales lungimea. Există deosebite, o diferențiere de natură, deoarece romanul în general afecționează detaliul și descriptivul cu care umple paginile, pe când nuvela e obligată să realizeze o stilizare profundă fără de care nu se poate individualiza. Ea are nevoie de caracterizări puternice cu mare economie de cuvinte.

În decursul lungii sale existențe, nuvela a trecut printr-o serie întreagă de oscilații, atât ca conținut tematic cât și ca importanță în sânul genurilor literare. Din cauze inerente acestor transformări, s-au creat cu timpul subdiviziuni, pentru a se diferenția tendințele literare manifestate în nuvelă, tendințe ce nu mai puteau fi înglobate într-o aceeași și singură denumire. Astfel au apa-

rut nuvela istorică, erotică, psihologică sau polițistă. A apărut și un subgen specific, pe care nu-l găsim în roman: nuvela fantastică, tratată cu atâta vigoare de un E. Poe.

În acest articol nu ne interesează nuvela polițistă și nici cea erotică. Prima, din cauza lipsei de conținut estetic, a doua, din cauza devierii spre pornografie, care-i, în fond, tot o negare a esteticului spiritual.

Celelalte forme nuvelistice s-au perindat pe ecranul literar al umanității în diferite epoci. Astfel, nuvela fantastică și cea istorică au avut epoca lor de glorie, marcând pasul alături de nuvela clasică, nefăcând-o să dispară din cauza lor și ne despărțind nici ele după aceea. Odată apărute ca noi forme în circuitul literar, s-au menținut în timp, chiar dacă renumele lor a putut diminua când în când în zilele noastre mai ales, nuvela fantastică și cea istorică se găsesc, într-o poziție oarecare de stagnare, chiar dacă numărul lor este încă remarcabil.

EVOLUȚIA nuvelei moderne s-a canalizat pe două linii paralele, ale căror izvoare sunt cu totul diferite.

În primul rând avem nuvela psihologică, tendința cea mai accentuată a nuvelisticii actuale. Pare un fel de reacțiune împotriva nuvelei tradiționale, care, prin descrierea acțiunilor omenestii ne mână către înțelegerea gândurilor și caracterelor personajelor în cauză. Azi, procesul e invers, prin analiza profundă a psihologiei personajelor, suntem împinși către înțelegerea realității acțiunilor lor. Inversare îndrăznească, plină de farmec pentru autor. Nimic mai plăcut decât această disecare în profunzime a sufletului unui personaj din care și prin care să-ți eșafodezi întreaga evoluție a subiectului. Daunătoare însă, dacă ținem seama de faptul că analiza psihologică e un act științific ce se acomodează foarte greu cu exigențele pur estetice ale unei opere de artă.

În plus, există pentru autor, pericolul de a se repeta. Fără voia lui, autorul ce se lasă încântat de farmecul analizei psihologice este împins cu timpul să se repete în expresii, în manieră de a face analiza, în concluzii. Ce valoare literară mai poate avea un volum de nuvele, când la fiecare pagină ne putem ciocni de asemănări și apropieri isbitoare? Nimeni nu poate nega că-i o adevărată artă în a ști cum să eviți repetițiile. Sarcina e cu atât mai grea într-un gen scurt, sintetic și atât de specializat ca al nuvelei. În loc să reduci câmpul de erori și confuzii, ajungi să reduci câmpul de comunicare, tocmai partea cea mai importantă din punct de vedere al autorului față de lector.

În al doilea rând avem nuvela militanță—politică sau socială—a cărei desvoltare își are origina în circumstanțele politice și sociale ale epocii noastre. Sunt, am putea spune, laburări de alarmă, de ură sau de bucurie, de speranță sau de victorie, svarite sub torina literară, pentru a marca stări sufletești sau stări de fapt.

Multe dintre aceste nuvele militante, n-au nici o valoare estetică, în afară de cea documentară. Altele însă, ating prin patetic, prin descripție, prin imagini sau limbă, adevărate înălțimi artistice și literare. Câteva vor

(Urmează pagina 12.)

Chipul Romaniei de maine

Nu putem intra aici în cercetări mai amănunțite, dar trebuie să semnalăm că taxele de peaj diferențiate pot fi și un bun instrument de politică economică, așa cum sunt tarifele căilor ferate.

Marele avantaj al taxelor de peaj e că alungă de pe autostradă o parte a traficului, menținând-o pe șoselele vechi tocmai în epoca începutului. Se pierd veniturile din peaj și se strică șoselele.

3. Un alt mijloc de finanțare este acel cunoscut al suprataxe pe combustibil, care lovește însă toate transporturile, nu numai cele pe autostradă.

4. În sfârșit, o parte din cheltuieli poate fi recuperată prin impozite asupra plus valorii dobândite de imobilele din apropierea autostradelor, tocmai datorită construirii acestora. În unele cazuri o fașie largă de teren de-a lungul autostradelor poate fi cedată admin. strașei acestora, cum s'a făcut în U. S. A. în epoca construirii căilor ferate.

PENTRU a mări eficacitatea economică a construcției autostradelor este de dorit ca în lungul lor să existe și o rețea de distribuție de energie electrică, urmând mai mult sau mai puțin același traseu. Această rețea este tot atât de importantă pentru egalizarea condițiilor de dezvoltare pe toată fața țării ca și autostrada însăși.

În însuși soclul autostradei trebuie să se prevadă un canal ușor accesibil care să cuprindă rețelele de cable telefonice și telefonice, tuburile transportului de gaz metan și cele ale produselor petrolifere lichide, după regiune și orice alt transport prin cabluri sau tuburi. Acest canal sau aceste canale trebuie să fie supradimensionate, în vederea folosirii lor viitoare. Riscul de a rămânea inutile e mai mic decât acel al subdimensionării, care implică costuri deosebite de dărâmare și reconstrucții. Toate aceste rețele paralele cu autostrada și în parte încorporate ei micșorează de fapt costul autostradei, o parte din cheltuielile ei fiind suportate de întreprinderile care o folosesc.

ÎNCEIND această schiță ținem să subliniem încă odată că nu e vorba decât de o schiță, de o bază de studii și discuții viitoare. Există în diverse state ale Americii o serie întreagă de ingineri români, unii dintre ei lucrând tocmai la construcția de căi de comunicații. De ce n-ar studia cel puțin unele aspecte ale problemei, cele în care competența și experiența lor le face munca mai ușoară și mai spornică?

PSALM ROMANESC

de Aron Cotrus

Pânzele sodomului
de pe ochii omului
și poamele răului
de pe pomii hăului,
când le-o smulge mâna Lui,
mâna Lui, a Domnului?
Văz să dec orbilor,
aripi albe, corbilor;
grai de îngeri, mușilor,
frumusețe alușilor,
inimi de—aur răilor,
mâni de sfinți călărilor—
să fim iar asemeni lor,
asemenea pruncilor...

Jos, în slonul slomnului
băți ziduri ai Domnului
așteptăm cu ochi arzui,
poruncile cerului
gândul să despice'n sbor
zarea năzărilor
din Carpați candelor
spre Patmosul tainelor

Subt cătușa fierului
ard de dorul cerului
Subt fulgerul cnutului
și, subt stanca pietrului
Încăpnea dreptului

Împotriva legilor
și-a fărâdelegilor

Roabă-i numai sborului
rânduneaua dorului,
câtre culbul somnului
subt strașina Domnului

Cum aş vrea cu ea să sui
drumurile drumului!

Las obol străinului
pentru ghimpii spinului,
strugurii trufiilor
și-al fugărniciilor!...

Subt botezul focului
casa las'o locului
și'n vârtejul vântului...
las tundra pământului...
Și-apuc' drumul munților,
munților, cărunților...

Și iau calea apelor,
apelor puteapelor,
cu tot dragul dragurilor
s ating pragul pragurilor
pestea vama somnului
la Curțile Domnului!

rămâne clasice și se vor transmite, cu siguranță, ca reprezentative ale genului nuvelistic actual.

Apariția acestor două tendințe în nuvelistica modernă nu-i de mirare. Ea este conformă, fără îndoială, cu starea de spirit generală, atât de preocupată cu problemele politice, sociale și științifice ale vremii. Chestiunea e că, în cazul în care, se produce o deviere a finalității specifice nuvelei și-o degradare a formei exterioare. Deci, nu atât tendința psihologică sau militanță micșorează valoarea nuvelei actuale, cât accentuata lipsă de grije artistică ce se constată. Or, dacă unui gen ca nuvela, sintetic ca formă și foarte adesea subtilă ca subiect, îi dăm și libertatea de a nu ține seama de ceea ce tocmai îi acordă o valoare literară, ce mai rămâne încă?... Faptul divers sau analiza științifică, documentul istoric sau politic... Elemente prea slabe pentru a întări poziția genului.

NUVELA în sine n'a avut, în decursul istoriei, prea mulți apărători și foarte puțin numeroși au fost cei ce-au apreciat-o și servit-o cu entuziasm. Totuși, studiind în de-aproape soarta nuvelei, constatăm că cele ce-au devenit clasice, s-au păstrat pe linia expresiei pur literare și-a respectului regulilor sale specifice, indiferent de epoca în care au fost scrise.

Dealtfel, nu trebuie să uităm că nuvela ca gen literar —prin dificultățile pe care le ridică și prin calitățile pe care le cere—se plasează între formele superioare ale culturii, chiar dacă simpatia publicului nu-i este total rezervată. Nuvelistului i se cer calități literare, omenești și tehnice, de care n'are nevoie un romancier. Artă de a scrie e cu totul diferită în cele două genuri, libertatea de expunere fiind extrem de limitată pentru nuvelist. Din nefericire, aceste exigențe nu sunt luate în serios de majoritatea scriitorilor, și nici chiar a nuvelistilor, convinși că nuvela e un fel de subliteratură, scrisă în orele libere sau de plictiseală. E dealtfel cauza pentru care se scrie așa de multă nuvelă și așa de proastă.

În realitate, nu orice scriitor—mare sau mic—e dotat de artă de a crea nuvelă. Confirmarea o avem în inconsistența nuvelei moderne, lipsită în imensa ei majoritate de cel puțin unul din elementele esențiale ale genului: unele păcătuiesc prin lipsă de subiect, păstrându-se într-un fel de înșiruire de fapte și idei fără nici o legătură reală sau vizibilă, un fel de ghicitori literare; altele par fragmente de roman, fie prin subiect (prea vast pentru expunere), fie prin dialog (prea lung, prea accentuat); iar altele n'au nici cel mai simplu suflu estetic, lăsându-și impresia unui fapt divers bine expus; și așa mai departe, enormă producție scrisă ce nu-i deloc și literatură.

Să ne mai mire în acest caz desconsiderarea de care se bucură unul dintre genurile cele mai interesante ale literaturii universale? Există o vizibilă degradare a nuvelisticii, din cauza unei veritabile invazii de pseudo-literatură. Vinovată nu-i numai critica, ce n'a atras atenția la timp asupra devierii constatate. Trebuie să luăm în considerație și faptul că în urma ascensiunii la cultură a claselor populare, s'a produs concomitent o decădere a gustului estetic și-a sensibilității artistice. Massele aveau mari dificultăți de adaptare la forma superioară, ce depășeau nivelul lor de înțelegere. Scriitorul, deci nu trebuia, s'a coborât prea adesea la nivelul maselor. Nu-i rău în sine, dar e un fapt care a contribuit la decăderea multor genuri literare.

Și totuși, în momentul de față, nuvela este unul din cele mai răspândite mijloace de exprimare literară. Evoluție, am putea spune, normală, deoarece epoca noastră trăiește sub semnul activității intensive. Or nuvela, prin natura ei, este strâns legată de acțiune. Fără acțiune, fără acest proces intens de manifestare, nu există nuvelă. Dar tocmai din cauza acestei accelerări, problema nuvelisticii s'a modificat și ea. Mentalitatea ce stăpânește spiritele în urma celui de al doilea război mondial e diametral opusă celei din trecut și chiar celei din prima jumătate a sec. XX. O nouă și curioasă sensibilitate estetică și-a croit drum în sufletele noastre. Psihoza războiului, emoțiile bombardamentelor, psihologia con-

TENDINȚA ACTUALĂ A NUVELEI

centraționară, neliniștea destăvărită, nostalgia exaltului, speranța unei reveniri la situația anterioară, dorul de luptă sau de răsunare, sunt tot atâtea încrucișări și direcții noi în problematica nuvelisticii noastre. Clasicele descrieri de tipuri și caractere, nuvela modernă îi opune câmpul nuvelei de acțiune și situații. Individul de multe ori n'are nevoie să inventeze. Descrie acțiuni trăite, tot atât de impresionante ca și ficțiunea. Uneori chiar mai emoționante ca ea.

Interesant e că și în țările care n'au simțit sdruncinările războiului, se constată aceeași schimbare în problematica și stilistica nuvelei. Vechile forme sunt părăsite, romanticismul expresiv dar prea dulceag al decadelor 20-40 complet scos din modă. Cum însă mulți din acești fericiți ai soartei nu se găsesc în situația spirituală a năpăstuților de refugiați, nuvelistica lor nu atinge cu aceeași intensitate descriptivă, cu aceeași sensibilitate estetică, problemele ce satisfac interesul epocii noastre. În sânul lor s'a produs mai ales o intensificare a analizei psihologice. Câmp vast, ineptuizabil și care satisface cu prisosință morbidul din om.

Mulți consideră situația actuală a nuvelei ca o evoluție splendidă de descriptiv și narativ la analiză în profunzime. Indiscutabil, trecerea dela istoric la psiholo-

Târg la munte.

gic, dela romanticism la realism, sunt necesare și se impun prin ele înșile. Suntem de acord cu logica evoluției, dar nu cu generalizarea efectelor. Nuvela nu-i un caz clinic. Analizele psihologice împinse la extrem, cad în defectul descrierilor pur medicale, pierd din frăgezimea specifică genului nuvelistic, împing cititorul a considera nuvela o descriere a ceva brumos, ce există și nu există, ce n'are nici început, nici sfârșit...

Nuvela este înaltă de toate opera de artă. Ea trebuie să se apropie prin efectele produse asupra cititorului de emoțiile produse de o bună bucată de muzică sau de un bun tablou. Dacă nu îndeplinește această condiție, s'a smuls din genul ei literar, și-a trădat finalitatea. Nu însemnează că nu pot fi scrise nuvele psihologice excepționale, pline de miez, de substanță, de armonie literară, de poezie chiar. Nu-i vorba de secătuirea nuvelisticii, deoarece câmpul ei de activitate este extrem de întins, de variat, de plin de perspective. Adevăratul pericol pentru nuvelă este multiplicarea la infinit a unei singure forme, deci de închistare pe un făgaș aparte. De aceea, aplicarea unilaterală a tinerelor generații spre analiza psihologică, ne apare mai degrabă ca o deficiență de sensibilitate și de imaginație, decât o tendință naturală a literaturii actuale. Mai ales că nu se poate susține că-i vorba de un gust indiscutabil al publicului, pe care scriitorii sunt obligați să-l satisfacă.

Teama de a fi considerați retrograzi, stărie pe cei mai mulți dintre nuvelisti moderni în această extremă. Vor să fie considerați revoluționari în literatură, totdeauna în vârful piramidei. Nu-și dau seama că originalitatea e una, ieșită din talent și imaginație, iar negarea regulilor esențiale ale genului e alta. Creația e deja o problemă complexă; renovarea e o problemă și mai complexă, în îndeplinirea căreia genul unei singure persoane nu poate face mai mult decât toate operele scrise ale unei întregi generații.

E de înțeles tendința actuală spre experiențele psihologice. Individul, isbit din toate părțile, supus atător nefericite experiențe externe, își caută un refugiu în sine însuși, în exploatarea neprețuitelor și nesecatelor forțe psihice. Între timp, generalizarea acestor procedee, care-l desprind de realitate și de formele literare intrinseci estetice, deschid perspectiva unei desfigurări a genului.

Cealaltă ramură a problematicii moderne, cea m.l., tantă e o consecință a evoluției politice. Dezvoltată în special în țările și printre refugiați atinși de urmăriile războiului, toată această problematică specifică va înflori atata timp cât vor dura cauzele care i-au dat naștere. Toate operele scrise sub semnul ei constituiesc în afara unor posibile și veritabile valori literare un gigantesec document istoric. Ele vor demonstra mai târziu, frământările spirituale ale generației noastre, mult mai mult decât tendințele ei literare. Dealtfel, în roman și poezie se constată exact același fenomen, prima preocupare fiind încastrarea subiectului într-o acțiune militanță documentativă. Grija literară pură e lăsată pe planul doi. Situație de natură trecătoare, dar care stabilește tendința actuală a unei bune părți din producția literară modernă.

Ceea ce este de dorit pentru viitorul genului nuvelistic, este revenirea la finalitatea-i proprie, adică aceea de a descrie un caz, un tip, o situație, un complex psihic, o întâmplare, un temperament, orice poate fi susceptibil de a produce o emoție oarecare, fără a se neglija partea pur estetică, fără de care nu poate exista operă de artă, deci operă literară.

Orice subiect nuvelistic, atunci când e tratat, trece în mod natural prin spațiul afectiv și descriptiv al autorului, unde intră în contact cu talentul acestuia. Toate aceste forțe converg către stabilirea spațiului literar în mijlocul căruia nuvela trebuie să ia formă concretă, imbibată de toate adevărurile și simbolurile ce alcătuiesc acest spațiu literar. Numai astfel nuvela scapă banalității unei expunerii circumstanțiale, în care cuvintele nu depășesc valoarea înscrisă în dicționar.

Nuvela nu-i un basm, nici un caz divers, ci o expunere ce se adresează oamenilor pentru a le transmite un mesaj a-i face să retrăiască experiența descrisă sub aspectul superior al emoțiilor estetice. Fără literatură—oricât de academică ar părea expresia—nu există nuvelă. Comunicarea pe care-o urmărește genul nuvelistic, nu-i nici comunicarea de fapte urmărind o concluzie logică, nici înșiruirea de idei fără nădejde dar plină de introspecție forțată. Comunicarea nuvelistică e de natură literară și artistică, urmărind crearea unei opere plină de farmec și interes, în care—formă și conținut—să realizeze o adevărată armonie.

E nevoie deci, de o restructurare a nuvelei moderne, o analiză introspectivă a genului însuși iar nu a omului, pentru a se stabili din nou punctele esențiale fără de care o operă nu poate fi considerată nuvelă. Există elemente tradiționale, adică verificate în timp, ce nu pot fi îndepărtate fără a modifica structural genul. Nu-i vorba de un formalism absolut, ci de încadrarea nuvelei între marginile ce i-au fost totdeauna proprii. Și'n primul rând, realismul stăruitor de care se face atâta caz în momentul de față nu poate să întunece poezia ce trebuie să se desprindă din expunere. După cum prozaitatea subiectelor nu poate îndepărta funcția expresivă alese, fără de care ficționismul nuvelistic își pierde toată arta și rațiunea de a fi.

DIN LIRICA BRAZILIANA CONTEMPORANĂ

Traduceri de N. Paltinisanu

Poemul marilor Catedrale

de Paulo Bonfim *

MARILE catedrale vor re'nvia din ape,
Iar păsările pădurii vor cunoaște
Graiul peștilor nocturni...
Marile catedrale vor re'nvia din valuri,
Aducând în lumea morilor
Prințese fără de împărat, încoronate cu corali...
Marile catedrale vor re'nvia din veacuri,
Iar oamenii vor fi copii
Contemplând marea pentru întâia oară!

* Titlul în portugheză: *Poema das Grandes Catedrais*. Face parte din ciclul "Poema do Silêncio", S. Paulo, 1954

Anticipare

de Domingos Carvalho da Silva *

LABELE nopții strivesc
crinii debili ai aurorii.
Pe invizibile drumuri
ca negri galopează
în depărtare strălucesc două lacuri
de culoarea tristă a ochilor tăi.

* Titlul în portugheză: "Antecipação". Din ciclul de poezii "Praia oculta".

Dune de agonie se înfiripă
pe plaja rece a morții.

Agit brațele. E inutilă
Încercarea de-a opune curentului
de nisip și sânge, ce înaintează,
versurile fragile ale unui poem.

E inutil a vorbi despre roze,
de roduri noi și sălbatece flori
câmpenești, când, în piept
doar spini înfloresc.

Aurora e dulce. Și vestește
o zi liniștită, în cântecul
păsărilor și veselia
primăverii pe câmpuri.
Iubito, nu vom mai vedea
ziua ce se trezește.
Cai negri galopează,
distanța de-acum e mai mică...

Înalti vor fi ca norii,
pe cerul clar de dimineață,
trandafirii ce-o să se nască
din carnea mea și sângele tău.

Tropicala

de Mario Cruz

I ANUARIE. Amiază: pământu-i o plită încinsă
În azur, soarele brazilian viu scânteiază,
aventurier și temerar,
nestăpănit, senzual—
sălbatec războinic barbar.

Ianuarie... amiază.

În aerul greu și buimac se revarsă
miros de iarbă încinsă, iarbă arsă...
Și-o boare caldă și deasă de cuptor
se ridică din desișuri
împrăștiindu-se împrejur
peste câmpul mahmur.

Din când în când s'aude—
—strident și enervant—
al țicadei cântec ascuțit, disonant
—o pată sonoră, bizară,
cu care soarele-pictor sălbatec—
mânjește tăcerea peisagiului,
încăpățânat și neîndemânatec...

* Titlul original "Terra dos tropicos". Din volumul de poezii "Cânticos bárdaros".

Il Sommo Pontefice Giovanni XXIII proclama l'eroicità delle virtù dei Venerabili Geremia da Valacchia ed Elisabetta Anna Boyley Seton

Dietro il telo del Diacono che girava mattina venerdì il Santo Padre Giovanni XXIII ha rivisto, nella Sala Clementina a distinta acclamazione di tutti i Cardinali, di Pretati e di altri Personaggi, dopo la lettura dei Decreti della Sacra Congregazione del Rito con i quali il Sommo Pontefice proclama la eroicità delle virtù dei Venerabili Servi di Dio Geremia da Valacchia, Laico Professo dell'Ordine dei Frati Minori Cappuccini ed Elisabetta Anna Boyley, Vedova Seton, Fondatrice della Congregazione delle Suore della Carità di San Giuseppe in America.

Venerabili Padri, diletti figli!

La cerimonia odierna, molto semplice, è motivo di grande letizia, che da quest'aula Vaticana si diffonderà presto per largo raggio, ovunque nel

sto ad accogliere le ispirazioni divine e le indicazioni dell'obbedienza e in coraggiosa per noi.

La semplicità è l'abito che conviene a chi, appressandosi a Betlemme vuole avere la sicurezza di trovarsi come a casa sua presso la Sacra Famiglia, ed essere certo di capire il linguaggio di Maria e di Giuseppe, e di interpretare il divino silenzio di Gesù.

II. - Elisabetta Seton ripropone, sulla traccia della sua vita, il tema della carità evangelica, che ebbe in lei esempi notevoli anche prima della conversione, e nei compiti di donna di casa.

Come sposa devotissima e fedele come saggia educatrice dei figliuoli, come coraggiosa pazienza, in prospetto al in avversità, delle imprese.

Rosa da Lima lo è da tempo, per l'America del Sud.

Veramente questo presagio faustissimo della prossima glorificazione di Elisabetta Seton Ci allarga il cuore e lo riempie di esultanza sin polare. Grandi nastri come gli Stati Uniti d'America aspirano a questa luce superna di santità, che è come la pietra ad omnia utilis, irradiando sopra i vari e molteplici rapporti di ordine spirituale a sovita che sono comuni alla Chiesa universale, ma con riflessi vivi e brillanti per ciascuna nazione.

Semplicità e carità. La prima dà la fisionomia ultraterrena dell'uomo; l'altro laica Francescane l'eroismo di Valacchia. Il trionfo della

carità è il grande poema di Elisabetta Seton. Di tutto e due queste virtù ha bisogno il mondo moderno inasistito per ogni vero di compimento e di confusione, e soprattutto la febricitazione di agguame, che è contraddizione di vita serena e fruttuosa e di fraternità umana e cristiana.

Facile il Signore che la felice in produzione a questo lavoro, inteso alla glorificazione delle due anime unite, accesa il fervore spirituale della vita religiosa del mondo con l'impermanenza.

Benedici tu, Domine non ubique benedicti. I Santi tuoi, o Signore, recano gioia dappertutto. Ci invia il bene tuo e compi. Sta per noi la tua benedizione.

Von avea curand un sfant roman in calendarul Bisericei Catolice

N ziua de 18 Decembrie 1969, în Aula Clementina din Vatican, Papa Ioan al XXIII-lea a proclamat în mod solemn caracterul eroic al virtuților creștine ale fratelui laic capucin Irimia Valahul.

Această ceremonie reprezintă ultimul act solemn înainte de proclamarea acestuia ca sfânt, în cadrul unor serbări marcate în biserica Sfântului Petru de la Roma. Calendarul capucin Irimia Valahul va fi astfel cel dintâi sfânt român din calendarul Bisericei

Catolice

La proclamarea din Vatican erau prezenți numeroși cardinali, în frunte cu decanul colegiului cardinalilor, Lucienno Tisserant, susținătorul și relatorul cauzei de beatificare și canonizare a fratelui Irimia.

Sfântul Părinte Papa Ioan al XXIII-lea, a spus în cuvântarea finală:

"România a fost patria fratelui Irimia Valahul..."

"Suntem a doua zi după celebrarea Consistoriului în care aminteam în cuvinte calde și avem prezente înaintea ochilor și în inimă faptele unde, ca în România, catolicii trec acum prin ceasul încercărilor hărăzite de Providență, și ni se pare că din viața umilitului fiu al Sfântului Francisc se înalță ca un îndemn spre un drum mai hotărât, spre o mai temeinică rugăciune, spre o slujire tot mai dăruitoare în folosul binelui".

"Umilitul frate laic întrebare într-o zi pe buna lui mamă ce trebuie să facă pentru a fi sigur că va dobândi în veci mântuirea. Acea femeie vrednică i-a arătat atunci fiului ei lumina aprinsă pe înălțimi: Sfânta Biserică a Domnului. Iar acel tineret, cu o aprindere mai presus de vrâsta și învățătura lui, a plecat pe cale lungă și nu și-a mai găsit pacea până nu s-a aflat în cea de-a doua sa familie, Ordinul Franciscan, fiu iubit al Bisericii Catolice, care i-a dat un nume nou, o haină sfântă și o rânduielă călugărească dintre cele mai mărețe și mai evan-

gelice.

"Patruzeci și șapte de ani de umilită slujire; veghe, vrac, grabnic, darnic.

"În ochii nevinovați ai fratelui Irimia luca o oglindire a câmpurilor întinse ale patriei lui pământești, la care se gândește cu dulcele de fiu. Dar n'a fost un străin nici în Italia. Poporul napolitan, înțelept în judecățile sale și înfocat în dragostea sa, l-a iubit și în viață și după moarte pe acest fiu adoptiv al lui.

"Întreg secretul sfintirii acestui suflet e cuprins în simplitatea feiului de a gândi, de a lua hotărâri, de a faptui: întotdeauna față către față cu Domnul; întotdeauna plin de încredere în El și gata să primească îndrumările dumnezeiești și îndrumările ascultării călu-gărești. Ne da curaj!

"Simplicitatea o haina ce se cuvine aceluia care, apropiindu-se de Betlem, vra să albe albură ca să se va simți în casa lui alături de Sfânta Familie, vra să fie sigur că poate înțelege vorbele Mariei și ale lui Iosif, și că poate tălăci dumnezeiască tăcere a lui Iosif."

...

"Osservatore Romano" publică în întregime și Decretul Papal cuprins într-un rezumat a vieții fratelui Irimia Valahul. Calendarul capucin Irimia Valahul este o poveste a unui copil, de român, Născut în Moldova la 24 noiembrie 1904, a început călugăria capucin la Napoli în 7 mai 1928 și a petrecut acolo cu sfântă viață până la 6 Martie

1928, când moare cu nume de sfânt. Îndată după moarte încep "procesele" pentru recunoașterea canonică a sfântului lui, merg bine o vreme, dar de la 1987 rămân uitate până în vremea noastră.

În 1947 un român ortodox, colaboratorul nostru d. Grigore Manollescu, are norocul ca după lungă cercetare să descopere mormântul fratelui Irimia Valahul despre care nu se mai știa nimic și să scoată la iveală noi cărți și documente în legătură cu viața lui, stăruind astfel interesul pentru românul sfânt, ceea ce a dus pe nevăzute căi la reluarea procesului de beatificare căzut în uitare.

Cu un superb dispreț pentru curgerea vremii, Vaticanul reia în 1962 procesul, exact în starea în care se afla cu 265 de ani în urmă. Papa convocând din nou comisia care, din cine știe ce pricină, nu se putuse aduna în 1687! De atunci procesul a mers repede așa încât curând cu voia lui Dumnezeu vom avea cel dintâi sfânt român în calendarul Bisericii Catolice.

...

Cititorii noștri au putut afla în amănunte descrierea morții și înmormântării citind acum doi ani fragmente din o vastă povestire a vieții fratelui Irimia Valahul, scrisă de d. Grigore Manollescu. Dacă am fi ceva mai puțin săraci, editura Carpații ar putea publica în întregime această lucrare atât de actuală.

CRACIUN

de ION TOLESCU

DORUL meu cum ninge peste
Câte sânt și câte nu,
Binecuvântată Veste,
Tu-i vei ști și numai Tu,

Nu mai Tu-i vei ști cum strânse
Fulgii clipeilor de ieri
Când păienjenii pe pânze
Azi mi-i țese din tăceri,

Azi când din zăpezi lumina
Mi s'asternă-așa pe gând
Cum s'asternă și rugina
Peste frunzele căzând,

Peste floarea care-ascunde
Doru-mi dus între petale
Până'n țara mea de unde
Vin și lacrimile Tale...

Lacrimile Tale, steaua
Ochilor dumnezeiești,
Coborând din cer cu neaua
Mi-nfloră la ferești...

POESIAS

Por Mihail Eminescu

MORTUA EST

Antorchas de vela junto a húmedas fosas,
un son de campanas en las sacras horas;
ensueño que embebe su ala en el pensar
Pasaste así tú el viviente umbral

Pasaste... Y el cielo era quieto llanura
con ríos de leche y flora que fuigura,
y las nubes negras fingían palacios
por la reina luna a su vez visitados

Te veo, cual sombra ludente de plata
con alas erguidas, que a los cielos marchas,
subiendo, alma pálida, nubosa escalera,
entre un hover rayos y un nevar estrellas

Un rayo te eleva, un cantar te transporta,
en cruz sobre el pecho los brazos se posan,
cuando su hilo rueca de ensueños devana,
y oro está en el aire y argento en el agua

Veo tu alma cándida que cruza el espacio,
después miro el lodo que queda... frío, albo,
yaciendo en la caja, con su blanca veste
tu sonrisa miro, que aún vivir parece,

y pregunto a mi alma que dudas traspasan:
¿Por qué has expirado, ángel de faz pálida?
¿No has sido, en tu albor juvenil, tan hermosa?
¿Te va a eclipsar una estrella radiosa?

Más tal vez allí existen castillos
con arcos de oro de estrellas contruïdos,
con ríos de fuego y estrellas de plata,
con playas de mirra, con flores que cantan;

y pasan tú entre ellas, una reina ungida,
con trenzas de lampo y ojos que iluminan,
en túnica azul de oro suplicada,
en tu frente espléndida, corona de lauro

Oh, la muerte es caos, es mar de luceros,
y la vida es lago de rebeldeas sueños;
oh, la muerte es siglo de soles florido
y la vida; un cuento de aridez y hastio

Más, tal vez... ¡oh, yerma, mi testa fluctúa!
El mal pensamiento al bueno estrangula...
Cuando el sol se extingue y estrellas naufragan,
viéneme la idea de que todo es nada.

Puede ser que arriba la bóveda se abra
y el no ser descienda con su noche larga,
y ven un cielo negro que aus lucra eterna
cual presas fugaces de la noche eterna

Y entonces, si es cierto..., entonces, por siempre
tu cálida alma revivir no puede;
entonces, voz dulce, es sin fin tu silencio;
entonces no has sido, ángel, sino ceno.

Y, no obstante, polvo inanimado, hermoso,
mi arpa destrozada a tu fétido apoyo,
y tu muerte, no lloro, felicitó
a un rayo, del caos terrenal huido

Y luego, ¿quién sabe qué cosa es más buena:
el ser o el no ser? Mas sabe cualquiera
que lo que no es, no siente dolores;
y hay mucho dolor y muy pocos goces

¿Ser? Una locura tristemente vana;
la oreja te miente y el ojo te engaña,
del decir de un siglo, otros se retractan
¡Antes que un ensueño insipido, la nada!

Veo corpóreas sueños persiguiendo a sueños,
hasta que los sorben sepulcros abiertos,
e ignoro en qué concentrar mi pensar:
¿En reir cual loco? ¿Maldecir? ¿Llorar?

¿A qué?... ¿Todo, acaso, demencia no es?
Y tu muerte, ángel, ¿por qué hubo de ser?
¿Sentido en el cosmos hay? Forma sonriente.
¿Tú viviste adio porque así murieses?

Si en eso hay sentido, ateo, es feroz...
En tu frente pálida no está escrito Dios

VENECIA

Se ha extinguido la vida de Venecia la augusta;
no percibes canciones, no ves luces de balles;
por las gradas marmóreas, por los viejos portales
penetra, blanqueando las paredes, la luna,

El lamento del mar los canales escuchan...
Solo él está en la flor de juventud inmutable
A su amada el aliento de vida ansia darle,
Choca en los murellones, y el rumor de olas zumba

Tiene la ciudad toda quietud de cementerio.
Sacerdote que resta de los días antiguos,
San Marcos da la media noche, con son siniestro

Y con profunda voz, con hablar sibilino
murmura lentamente, en rítmicos instantes:
¡No reviven los muertos...; todo es en vano, hijo!

Traducidas por JOSÉ MATAS PERPIÑAS

HOINAR PRIN IASUL LITERAR

de N. S. GOVORA

RIMUL contact cu literaturii ieșene l-am stabilit abia în vara anului 1940, deși eram cu serviciul în vechea capitală moldavă, de mai bine de un an. În acel moment apărea în Iași, sub formă de carte, revista "Însemnări ieșene", sub conducerea lui Mihail Sadoveanu, Mihail Codreanu și Gr. T. Popa. Mă țineam departe de această revistă pentru că aveam impresia că la "Însemnări" ofițerii nu erau agreați. Deși la susnumita revistă colaborau și ofițeri Fonea, Dabija, Mircea Păverescu, etc.

faptul că Octav Dessila, -recent mutat dela București-fusesse primit rece, mă făcuse să cred că epoleții erau priviți cu ostilitate.

Încă din 1938, din cauza tensiunii internaționale, se făceau concentrări masive, cu o febrilitate ce încerca să umple lacunele lăsate de aproape două decenii de dulce farniente. Printre cei concentrați în vara lui 40, era și un profesor: Octav Gheorghiu. Într-o zi avea să mă cunoască și să-mi propună să-l însotesc la cenaciul "Însemnărilor ieșene". La dorința de a mă cunoaște și, mai ales, la invitație, contribuise citirea unui volum de versuri pe care-l publicasem cu un an înainte (Căntece din Maramureș, Tip. Al. Terek, Iași 1939).

Adunările aveau loc în fiecare Miercuri seara, în seminarul profesorului Gr. T. Popa, dela Facultatea de medicină. M'am dus și, spre surprinderea mea, am fost primit bine sau aproape bine. La aceasta contribuise nu atât volumul meu de versuri pe care nu-l citise nimeni și nici cuvintele bune spuse de Octav Gheorghiu, cât numele. Mă numeam Beldie și o rudă îndepărtată a mea—avocatul Vasile Beldie din Tecuci—era bine cunoscut în cercurile ieșene, ca unul ce era căsătorit cu o fată a lui C. Stere și pe vremuri colaborase la "Viața românească", a cărei continuatoare se pretindea a fi revista de sub conducerea lui Sadoveanu et Co. Otilia Cazimir, în special, m'a primit cu căldură, întrebându-mă despre Lil Beldie (fata lui Stere). Această Lil Beldie se manifesta și ea în domeniul literar cu povești pentru copii. Tot bine m'a primit și N. I. Popa (frate al cunoscutului Victor Ion Popa). Acesta m'a întrebat despre Ion Beldie. Ion Beldie, fratele lui Vasile, era învățător, fusese în dese rânduri deputat, senator și prefect, dar în afară de asta, știu vag, el era eroul din cunoscuta piesă de teatru "Mușcata din fereastră". Mihail Codreanu m'a primit distrat, iar Gr. T. Popa bănuitor. De ceilalți, prof. univ. Bădărău, Mărza, Eusebiu Camilar, Magda Isanos, Agavriloaie, George Lesnea, Ivănescu, G. D. Loghin, Zacordonet, George Mihail Dragoș, Al. Piru, Tațomir, etc., am fost primit indiferent, deși, mai târziu, cu unul din ei, am devenit prieten. Pe Sadoveanu nu l-am văzut în cele 4-5 luni cât am frecventat "Însemnările" și se pare că nu a venit niciodată, ci cel mult la înfruntarea numitului cerc. Sadoveanu părea să fie numai o față. Cei cari dirijau revista erau Mihail Codreanu și Agavriloaie (și semna articolele cu pseudonimul Bărgăoanu), Mihail Codreanu avea drept absolut de veto în domeniul poetic iar Agavriloaie un cuvânt greu în ceiace privea proza. Mihail Codreanu era înapoiat în poezie. Tot ceiace nu intra complet în regulile poeziei clasice era pentru el demn de Bacovia, pe care-l cita foarte des în batjocură. Deaceia poetul lui favorit era un oarecare Tațomir, judecător într-un târg al județului Iași, căruia Mihail Codreanu îi publica lungi poeme în fiecare număr al "Însemnărilor". Bătrânul poet ieșan—aproape orb la acea vreme—făcea excepție doar pentru Magda Isanos. Magda Isanos era sotița actualului potentat comunist, Eusebiu Camilar. Era o femeie urâtă, șchioapă, dar de un puternic talent. Avea idei comuniste, poeziile ei erau impregnate de aceste idei, dar comunismul Magdei Isanos era idealist, uman. În poeziile ei erau cântate nevoile, durerile și speranțele clasei muncitorești, dar redacte într-o formă duioasă, înțeleasă, lipsită de agresivitate. Poate cele mai frumoase poezii cu iz comunist ce s'au scris vreodată în România, sunt ale Magdei Isanos. Nu știu ce s'a petrecut cu Magda Isanos după "eliberarea" dela 23 August, nu știu cum s'a împăcat idealismul ei cu brutalitatea realității roșii dar—asa cum am cunoscut-o—, cred că a avut o cruntă desamăgire. A murit dealtfel la puțină vreme după "eliberare" și, pentru a trage toate foloasele bătuțului în toba comunistă, a rămas doar soțul ei, Camilar. O altă excepție o făcea maestrul Codreanu cu Otilia Cazimir, un scriitor mai mic desigur, deoarece poezile Otiliei nu loveau

atât de grav în concepțiile poetice ale bătrânului sonetist. În proză, după cum am spus, se părea că dictatorul era Agavriloaie. Deși scria rar, ginerele lui Garabet Ibrăileanu trecea drept una din eminențele cenușii dela "Însemnări ieșene". Am constatat acest lucru într-o Miercuri, când Agavriloaie a reproșat pe un ton destul de tare lui Gr. T. Popa, că în lipsa lui, acesta din urmă a publicat un articol al lui Ștefănescu-Galați, articol considerat de Agavriloaie catastrofal, la care Gr. T. Popa a răspuns je-

Turnuri și ziduri de demult.

nat că nu a avut ce face deoarece Ștefănescu-Galați susține revista cu bani.

Gr. T. Popa era cel care ducea tot greul revistei, cel care alerga după bani, făcea intervenții, etc. și în plus veghea ca ideologia stângistă a revistei să nu fie știrbită prin strecurarea vreunui articol, poezii sau note cu

izuri străine acestei ideologii. Gr. T. Popa făcuse meditații la Londra și, ca atâția Români ce-și fac studiile în Anglia, Franța sau Germania și devin filoenflez, filofrancezi sau filogermani, în dauna filoromânismului. Gr. T. Popa era un aprig filoenflez. În vara aceia Rușii ne luaseră Basarabia și Nordul Bucovinei și Gr. T. Popa părea mai sensibil la scufundarea unui vapor englez decât la răpirea celor două provincii. La "Însemnări" se făcea filoenflezism uitându-se că Anglia era la câteva mii de kilometri iar Rusia—dela sala în care ne găseam—la numai zeci de kilometri în afară paserei.

Dealtfel "Însemnări ieșene" era numai o față. Revista publica studii, poezii, nuvele, etc. dar la adunări, în ședințele fals botezate literare, se făcea politică. Bănuiesc în plus, că mai aveau loc și alte adunări în afară de cele de Miercuri seara, deasfădăte secrete, la care participau numai cei inițiați. La adunările de Miercuri seara, timp de patru sau cinci luni cât am participat, numai de două ori s'au citit versuri și proză; restul timpului s'a discutat politică, dar o politică ce nu poate fi numită înaltă, ci una de cafenea. Nu-mi pot aminti toate mărunțurile care s'au discutat acolo, îmi sunt însă vii în minte două cazuri când mi s'a cerut și mie părerea.

Dacă s'ar putea spune că exact ca la "Convorbiri literare" exista o "caracadă", apoi eu, dela început și până la sfârșit, la "Însemnări" am făcut parte din caracadă. Ceiace bănuiau, adică repulsiia față de epoleți exista și la revista ieșană, dar nu pentru că și acolo, ca în alte părți, purtătorii de epoleți erau socotiți prin definiție idiști, ci pentru că-i bănuiau ostili ideologiei lor: politice stângiste. Primirea acceptabilă care mi se făcuse la început se estompase și răcela creștea din ce în ce mai mult. Primul motiv de răceală a fost prezentarea unei nuvele (mi se publicase una) în care biciulam moravurile electorale. Eroii demagogi erau frații Ion și Vasile Beldie, cari au fost ușor recunoscuți de N. I. Popa, motiv pentru care acesta mi-a reproșat destul de aspru. Dar apoi au venit și altele.

Să ne întoarcem dar la cele două discuții. Într-o seară, Gr. T. Popa m'a întrebat ce cred ofițerii români despre aducerea de instructori germani și dacă mândria epoleților români nu este rănită de acest fapt.

—Nu cred dle profesor că ofițerii români din generația actuală se pot simți ofențați de faptul că au venit ofițeri germani să-i instruiască, dupăcum generația Dvoastră nu s'a simțit ofensată când au venit să vă instruiască ofițeri francezi, s'am răspuns eu, ceiace a produs—cum se spune pe franțuzește—, "un froid dans l'assistance". A doua situație a fost și mai gravă. Gr. T. Popa ne-a adus o veste foarte "îmbucurătoare".

—Domnilor, atacurile aviației germane vor fi în curând fără nici un efect. Englezii au pus la punct un sistem de apărare foarte ingenios. Pe perimetrul Londrei s'au ridicat câteva mii de baloane captive. Aceste baloane susțin o imensă plasă metalică care acopere Londra total. Plasa este foarte flexibilă și bombele aruncate de avioane, din cauza flexibilității plasei nu pot trece. La care, părerea mea a produs mai mult decât răceală.

(Urmează pagina 15)

Tribuna libera

PREZENTA NOASTRA IN FRANTA

de C. BRAGA

AZÂNDU-MI întâmplător în mână și răsfoind "Dictionaire des Ecrivains et des Litteratures par Frédéric LOLIEE" apărut în Bibliothèque des Dictionnaires manuels în a 3-a ediție în anul 1911 la librăria Armand Colin, rue de Mezières, 5, Paris), am căutat—și acceptat—să dau și de un nume românesc. Față de afinitatea de sânge și grai și ținând seama de legăturile României cu Franța, am crezut să găsesc în acel Dictionar cel puțin numele cofilor literaturii noastre și oamnelor de știință proeminente, adică a acelor ce au ilustrat până la acea epocă (1911) literatura și știința românească.

Am găsit germani, engleji, slavi de toate gradele, italieni, spanioli și—chiar—unguri și nici... un singur nume românesc din cei ce-mi trecuseră fugitiv prin cap.

Dacă s'au scos mai târziu și alte ediții ale aceluiaș dictionar și dacă s'a reparat eventual nedreptatea—nu am putut stabili. De asemenea, dacă și în alte dictionare de asemenea natură și de conținut internațional, ca cel al lui Loliee, nu s'a uitat Țara noastră—iarăși nu am putut constata.

Ași dori—și așa ruga—ca oamenii noștri competenți să cerceteze toată chestiunea aceasta la fața locului și să raporteze opiniei publice românești. Ei sunt mulți acum pe malurile Senei și, dacă vor să-și mai aducă aminte de țara lor de baștină, ar putea chiar contribui ca nedreptatea față de literatură și cultură noastră—dacă ea există și, unde există, sa se înlăture cât mai degrabă fundcă și ei cu talentul și capacitatea lor au îmbogățit știința și literatura națională și prin ea pe cea internațională.

DAR totuși, cum a putut să se producă pe atunci această omisiune gravă față de țara noastră? Iată prima întrebare care se pune ori căruia om în această gravă problemă culturală știut este că multe generații românești și până atunci și-au făcut educația în țările "al strălucirii noastre firești" și în special în Franța—sori-

și Elveția. Dacă mulți tineri, mai ales din "pătura suprapusă-instrăinată"—după cum constată Eminescu—după studii superficiale și deseori cu diploma "bun pentru Orient" se grăbeau să se întoarcă în Țară și s'o guvernaze în folosul lor—mai ales prin Ministerul de Externe—apoi nu trebuie să exagerăm: "binefăcătorii" Țării Românești nu erau numai "greci și bulgari" care nu aveau interes să ridice prestigiul României în străinătate și nici timp pentru așa ceva, deși întorși acasă ei deveneau "români" sadea. Noi am avut în străinătate—la studii și în misiuni—și mulți din cei mai pur sânge românesce, unii din aceștia au rămas pentru mulți ani în țările vestice—în special la Paris—, priindu-le cum se vede mediul și aerul de acolo mai mult de cât cel de acasă; unii din ei s'au format chiar adevărați oameni de știință și buni literați și artiști. Ei, și cum acești români de sânge, culti și deseori harnici, nu au observat nedreptatea și nu au obținut rectificarea acestui dictionar internațional? Dar ce au văzut și ce au întreprins nenumărații atâtași culturali și toată pleava de diplomați parizieni și din întreaga Franță?

După cum se vede și toți aceștia nu au fost se vre un folos pentru patria lor îndepărtată (care-i hrănea bine!) de pa cum nu sunt de mare folos nici cei de azi refușiati sau "roși". Dacă capul Statului francez de azi nu a lăsat să i cadă din buze măcar în trecut un cuvânt benivolitor pentru România (ceea ce a făcut față de Polonia?) România care în timpul războiului căuta cu toate puterile să trimită țării lui înfometate trenuri întregi de grai apoi ce prezentă am demonstrat noi pe acolo?

Este drept că unii foști oameni politici și reprezentanți ai literilor și științei din Franța sau uneori la ocazii mai rar, parte la manifestările românești și câteodată chiar apăra cauza României adevărate, dar aceasta nu o fac ei cu răspundere și nici un semn oficial în această direcție nu se observă. Nici chiar de formă, iar suferințele românilor de acasă par a nu fi pipuite deloc. Celor din refugiu li s'a dat să roadă câte un osor și numai pentru că s'a moară de foame, dar nu li s'a recunoscut nici titlurile și nici nu li s'a aprobat vre-o activitate corespunzătoare.

ARBOR DE CRACIUN

de ION TOLESCU

TU arbor ce'n haina zăpezilor crești
Și'n creșnga ta legeni alături cerești,
Când fulgul zăpezii îți cade pe trunchi,
Eu vin lângă tine și cad în genunchi

Din leagănul cetnei tale nădejde
Că n'înmulțum, mai alina sfioște
Când flacăra de phostă îți cade pe trunchi,
Eu vin lângă tine și cad în genunchi

În straiul zăpezii o, arbor frumos
Că n'înmulțum, mai alina sfioște
Când flacăra de phostă îți cade pe trunchi,
Eu vin lângă tine și cad în genunchi

Că n'înmulțum, mai alina sfioște
Că n'înmulțum, mai alina sfioște
Când flacăra de phostă îți cade pe trunchi,
Eu plâng lângă tine și cad în genunchi

HOINAR PRIN IASUL LITERAR

Domnule profesor, nu știu de unde aveți informații dar eu n-o cred plauzibilă. Dacă o bombă de aviație ar fi prin 5-6 etaje, nu cred că va putea fi oprită de o placă, oricât de flexibilă ar fi ea. În plus avioanele germane care zboară pe deasupra plasei, pot cu ușurință incendia baloanele captivă iar plasa—fără susținere—nu mai are altceva de făcut decât să cadă.

La război a urmat conștientizarea produsă de intervenția profesorului universitar Bădăraș.

—Dragă Grete, nu te supăra dar, ca ofițer de rezervă de aviație, trebuie să dau dreptate dlui locotenent. În afară de motivele invocate de el, adăug obiectivă următoare: apărarea anti-aeriană nu va putea interveni contra avionelor din cauza faimoasei tale plase.

Cu toate acestea, frecventarea cenacului "Însemnărilor ieșene" în vara anului 1940, mi-a lăsat amintiri frumoase. Gr. T. Popa era un om jovial, amabil și cu mult tact.

Un capitol aparte în amintirile mele îl are Otilia Cazimir. Apreciam versurile ei—adevărata bijuterii—, dar mai ales felul ei de a fi, anspira o mare simpatie. Trăim modest dintr-o sinecură—era cred inspectoare culturală—, dar dacă vreo sinecură românească este cea mai puțin de condamnat, atunci cu siguranță este aceea a cărei beneficiară era Otilia Cazimir. Comportarea ei cu cei ce frecventau cenacul, mai ales cu cei tineri, era aceea a unei surori mai mari, dacă nu a unei mame. Iubise pe Grigore Topârceanu și e probabil că acea legătură cu nosculă de tot orașul fusese privită cu ostilitate cu ani înainte. Topârceanu își părăsise soția de pe undeva din Muscel și se stabilise la Iași, intrând în cercul "Vieții românești". Dar autorul poeziilor saltărețe și a parodilor murise și pe străzile Iașului se prelingea acum ca o umbră, mereu cernită, Otilia Cazimir. Și această constanță în iubirea ei pentru trubadurul trecut în lumea umbrelor, făcea în orașul patriarhal, în atmosfera romantică, heliobergică a Iașului. Când trecea pe stradă Otilia, în marea se oprea ca să o privească cu simpatie, cu duioșie.

Tot la "Însemnări" venea și faimosul George Ivașcu. Ivașcu era un tânăr profesor secundar, comunist agresiv. Această agresivitate nu se datora atât unui curaj deosebit, ci faptului că era ginerele unui general—Teodorescu se numea, dacă nu mă înșel—, și cum se va vedea mai departe, grație socrului, Ivașcu putea să-și permită multe. Redactase câteva numere dintr-o revistă incendiară comunistă intitulată "Manifest", pentru care fusese și închis. Acuma scria la gazeta evreiască cryptocomunistă "Iașul", unde redacta "Cronica războiului". Dar la "Însemnări ieșene" venea rar. Pe Ivașcu l-am cunoscut mai bine în altă situație. Într-o zi mă cheamă comandantul regimentului, colonelul Loghin, pentru a-mi pune, "Ascultă locot Beldie, a fost concentrat comunistul Gheorghe Ivașcu. Cum ești singurul ofițer activ în batalion (era un batalion de instrucție, restul regimentului era pe zonă), ți-l dau la compania ta ca să-i faci rădichea". A doua zi dimineață s'a prezentat la companie soldatul T. R. Ivașcu. L-am scos în fața frontului și l-am spus: "Soldatul T. R. Ivașcu Gheorghe, dă ești comunist cu sunt anti. Dar cât vei fi în compania mea, nu vei avea nimic de suferit pentru ideile tale. Toți soldații din compania sunt copii mei. Te elonit, e probabil că se va simțea în altă parte. Sunește-le că pentru a nu suferi nimic, se cere o condiție: să-ți faci datoria de soldat". Peste două zile am fost chemat din nou la cabinetul colonelului Loghin. Se plimba furios cu mâinile la spate.

Avuția locotenentei Tăra românească se duce dracului. Mi s'a fortat mâna Ivașcu trece la serviciul cazarmă. Auzi? I se dă drumul unui agent comunist ca să-și poată continua meseria mai cu ușurință. Burghesia în țara singură cracă de sub picioare.

Trecut la serviciul cazarmă, Ivașcu continua să facă parte din compania mea. În această situație era obligat să fie prezent la ora raportului, după care pleca la serviciul cazarmă, pentru a fi din nou prezent la întoarcerea companiei dela instrucție. Între cele două momente, e probabil că pleca acasă. Și într-o zi aveam tragere. Regula era ca la tragere să meargă toți ostașii ce figurau în registrul companiei: cei dela serviciu, bucătarii, răzdarii, ordonanțele, etc. Și Ivașcu s'a prezentat, spunându-mi că acumă pleacă la cazarmă.

Nu Ivașcu, voi merge la tragere. Așa e regula. Dar eu n'am tras niciodată în viața mea de locotenent.

—Un motiv în plus ca să mergi. Dă, în fiecare zi, la gazeta, arăți ce se întâmplă cu flotele și cu armatele globului. Ce-ar zice cititorii dacă ar afla că "strategul" dela "Iașul" nu a tras niciodată cu pușca?

Mai târziu, în ziarul "Moldova" de sub direcția autorului dramatic Adrian Pașcu, am scris un articol, relatând cele de mai sus. Iar peste doi ani un prieten mă pune la pământ cu acel articol și mă îndeamnă să luăm în considerare faptul că eu, locotenent, nu trebuia să mă uit la cei care gura această gașcă se numea. Grigore Gafencu. Când am părăsit Tăra, printre alte motive ce m'au determinat la aceasta a fost și urea pe care stiam că mi-o poartă. "Legionarul" Ivașcu (asa l-a numit o publicație de limbă românească, publicație "toldească" bine informată) cum scrie mereu directorul ei).

Dar să revenim la concentrarea comunistului Ivașcu. În toamnă am plecat într-un scurt concediu și la întoarcere nu l-am mai văzut. În fața mea s'a prezentat, însă, o altă persoană pentru muncile agricole și... "agricultorul" Ivașcu. Acesta din urmă, pe urmă, au venit legionarii la putere, "Iașul" a fost suprimat și Ivașcu a dispărut. L-am văzut în paginile revistei "Vremea" care vira cu răpi de la București. Dar Ivașcu a rămas în Iași. După război, a fost condamnat sub pseudonimul Pădăraș. Iar în anul 1945 Ivașcu făcea parte dintr-un grup de intelectuali care au fost arestați la Iași și au fost trimiși la lagărele de concentrare. În anul 1948, Ivașcu a fost condamnat la moarte pentru trădare. A fost executat în anul 1948.

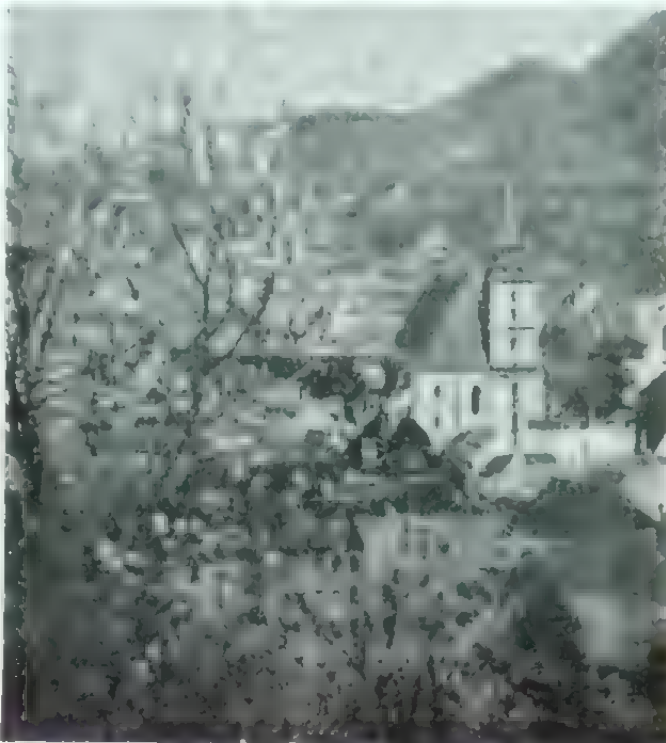
Tot la "Însemnări" am cunoscut un alt agent comunist, acesta din urmă, pe urmă, au venit legionarii la putere, "Iașul" a fost suprimat și Ivașcu a dispărut. L-am văzut în paginile revistei "Vremea" care vira cu răpi de la București. Dar Ivașcu a rămas în Iași. După război, a fost condamnat sub pseudonimul Pădăraș. Iar în anul 1945 Ivașcu făcea parte dintr-un grup de intelectuali care au fost arestați la Iași și au fost trimiși la lagărele de concentrare. În anul 1948, Ivașcu a fost condamnat la moarte pentru trădare. A fost executat în anul 1948.

Mărza. Vestea s'a străbătut orașul și în primul Miercuri, cei mai mulți dintre noi căutau să aducă un cuvânt de alinare și îmbărbătare. Toți erau conștenți, afară de cei în cauză, adică de Mărza, care cu greu își putea ascunde seninătatea, ca și când ar fi fost vorba de niște străini și nu de nevasta și, mai ales, de copiii lui.

A doua situație se plasează în timp un an mai târziu. Se începuse războiul și Mărza venea foarte des la Ungheni moldoveni unde mă găseam, ca să mă roage să-l trec în Basarabia. Pretextul era cumpărarea de alimente în Ungheni basarabeni. L-am trecut ori de câte ori a venit, dar niciodată nu l-am lăsat singur. Și cu ani mai târziu, Mărza era ministru în RPR.

Veniseră legionarii la putere și într-o Miercuri, Gr. T. Popa ne-a anunțat că "Însemnări" au fost suprimate de prefectul Al. Ventonic.

Disparute "Însemnările" (toate intervențiile făcute la ministrul de Informații Nichifor Crainic au fost de prisos. E vorba de ministrul de după căderea legionarilor.

Flori albe în Tăra de departe...

În timpul lor nici nu s'a îndrăznit să se facă vreo intervenție, Iașul rămânând fără nici o revistă literară.

Și atunci mi-a venit ideea să scot eu o asemenea revistă. Revista mea s'a numit "Curierul ieșan" și, inițial, din cauză că apărea exact în formatul "Însemnărilor", mulți au crezut că era vorba de un camuflaj al decedatei reviste, eu fiind un om de paie.

Revista am scos-o cu un camarad de regiment, Bratu. Plecând eu pe zonă, înscriseră la tribunal o făcut-o Bratu. Spunându-se că e mai grea înscriseră cu doi directori, l'a sugerat ca unul din noi să fie înscris ca proprietar, s'a pus el director. Înscriseră acest amănunt deoarece, cum se va vedea, are mare importanță. Și revista, având nevoie și de aprobări la București, nu a putut apărea decât în Martie 1941, când eu eram mutat dela regimentul de infanterie din Iași. Retinerile au dispărut după primele două numere și colaborările de mareă au început să afliască. Mi-amintesc că s'a scos un număr festiv—circa 300 pagini de carte—închinat Basarabiei și Bucovinei. Printre alții, la acest număr au colaborat profesorii universitari ieșeni Radu Vulpe, Ștefan Berechet și Bărbăncescu. Din cauza începerii războiului, eu fiind mutat din Iași iar Bratu plecând pe front, au venit la revistă câțiva tineri, foarte merituosi de altfel: George Mihail Dragoș și G. D. Loghin (băiatul colonelului). G. D. Loghin era cuzist iar George Mihail Dragoș nu știu precis ce idei avea, în orice caz de dreapta. Amândoi erau studenți străluciți, scriitori de mare viitor. Cine se îndoaie de afirmațiile mele, poate căuta istoria literaturii a marilor Gheorghe Calinescu și la prefață îi va găsi citati pe amândoi. Ce l-a făcut pe acești tineri cu idei politice contrarii actualului potențial rosu dela București, să-l ajute în întocmirea acelei condamnable cărți nu știu, cînce știu precis e că nici unul nici altul nu era valea actualului valet dela București. Dar pe lângă el, s'au strecurat și doi valeți veritabili. Aceștia sunt Al. Piru și Margărit.

În acel timp a izbucnit scandalul Calinescu. Di Pămfil Șelcaru a pus toată lumea în picioare cu un documentat articol în "Curentul" și cartea a fost retrasă din librării iar criticul comunist îndepărtat pe timp de șase luni dela revista Fundațiilor regale și fără știrea lui Loghin și Dragoș, Piru și Margărit au introdus un articol de apărare a lui Calinescu. Când am primit numărul, acolo unde mă găseam, am rămas înlemnit. Pe Calinescu nu-l cunoșteam personal. Îmi publicase o poezie în "Jurnalul literar" dar, când m'a văzut, el mi-a spus că se simțea obligat să scrie după argumente istorice. Literar și abstracți înțeleg articol în "Moldova" la care, în fața studenților, marele Calinescu spusese: "Nu mi-a interesat acest document reprezentant al prestației noastre". Interviu de mareă cu dl. Valeriu Kufneroglu, după cum se vede! Dar după apariția articolului care mi-a bucurat inima a trebuit un articol pentru a-l publica la "Curierul ieșan". Articolul a fost trimis prin Piru și în numărul care a urmat la "Poeta redacției" și am răspuns că articolul nu poate fi publicat timp de 6 luni adică atât

în timp cât este îndepărtat dela "Fundațiile regale". Trebuie aceste luni, poate să-l retrimită dacă vrea și voi aviza. E lesne de înțeles că articolul nu a mai fost trimis iar pe circuli lui nu l-am mai văzut.

Tot pentru a-l se publica un articol a tatonat terenul un alt mare, și anume Iorgu Iordan. Acesta a trimis pe Zacordoneș și răspunsul meu a fost și de data aceasta negativ. Iordan citise revista și într-o zi, cu ea în mână intrase în sala de curături a profesorului Radu Vulpe, ca să-l felicite și să-l întrebe cine erau cei doi directori. Cum discuția era dusă în auzul studenților, George Mihail Dragoș s'a ridicat ca să răspundă:

Doi locotenenti, die profesor. Doi locotenenti? A întrebat mirat Iorgu Iordan. Și să sacrifici el leafa pentru a scoate o revistă? Eu stiam că ofițerii au bani numai pentru a... (aici a urmat un gest care însemna dușul sticlei la gură). Se vede treaba că Iorgu Iordan se potrivea în păreri cu dl. Amăriuțel și în calaoa privea ofițerimea, nu numai în marxism-leninism.

Aceste întâlniri ale mele cu Piru, Dragoș, etc. se petreceau numai în concediile sau permisiunile ce aveam. Dar, revista mergea greu de tot. Și într'un asemenea concediu am fost căutat de profesorul Octav Gheorghiu și de Bratu, care se găsea și el în concediu. Gheorghiu mi-a spus între patru ochi—știa că eram proprietarul gazetei—:

Die locotenent, Germanii vor pierde războiul. Trebuie să scoatem o revistă democratică și nu putem obține aprobarea. Dă o al. Dă-ne revista pe mână. Vei continua să figurezi ca director, dar o redactăm noi. Nu vei mai cheltui leafa dăle cu revista, ba mai mult, vei primi lunar o sumă de bani mai mare decât leafa dăle. Și la sfârșit... vei fi de partea învingătorilor și nu a învingătorilor. Vino după masă la cafeneaua X la ora Y. Vom merge amândoi la profesorul Zane și cu el împreună la Banca Creditul Urban. Au trecut mulți ani de atunci și nu este exclus să mă înșel asupra numelui Băncii. Pe Gheorghe Zane, fruntaș național-tărănist îl cunoșteam dela Facultate unde îl avusesem profesor de Economie politică și Finanțe. —Uite, dl Bratu e de acord, a terminat Octav Gheorghiu.

I-am promis lui Gheorghiu că voi fi exact la întâlnire, dar imediat ce m'am despărțit de el m'am dus direct la tribunal unde am făcut formele prin care Bratu nu mai era director și înscrisam ca redactor pe avocatul Gheorghe Chiper.

Pe Octav Gheorghiu nu l-am mai văzut destinci. Nu știu dacă se va fi simțind bine printre învingători, dar cum din puținele știri ce vin din Tăra nu am auzit de el, se pare că și el e un învins.

Gheorghe Chiper era un tânăr avocat ieșan, Tărănist infocat, membru al partidului drului Lupu, publicase un delicioș volum de nuvele, intitulat "Tărgul trăznitilor", fusese pe front și acumă, desconcentrat, se scbatea pentru tema: dreptate țărănimii. Cum nu aveam nimic contra acestei teme, înțelegerea s'a făcut repede. Revista era literară, în plus, el făcea țărănim pe prima pagină iar eu pe ultima... legionarism (atât cât se putea). Această ultimă pagină o botezasem "cazon", "în vârf de săbiu". Revista avea să apară sub alt format, acel de ziar, Chiper convingându-mă că formatul carte e mai puțin dinamic. După cum spun mai sus, Chiper era și el țărănist, dar țărănimul lui se deosebea de cel al lui Gr. T. Popa sau Zane. El voia ca Rusia să fie învinsă de Germania aceasta însemna și victoria și nu înfrângerea noastră—și după aceea să se facă țărănimii dreptate. Nu știu cum privea lucrurile șeful lui, drul Lupu, dar Chiper așa le vedea.

Grație lui Chiper au mai venit la revistă poetul George Lesnea și Theodor Kiriakoff care era un pictor decorator de mare talent. Fusese invitat la Teatrul național din București, dar el nu se putuse desprinde de cel dela Iași. Kiriakoff avea nostalgia Estului, dar al Estului geografic și nu al celui politic. După ocuparea Transnistriei, Kiriakoff a acceptat postul de pictor decorator al Teatrului din Odesa, motiv pentru care—probabil—astăzi e în lumea umbrelor. O dovadă a talentului lui o vor găsi cititorii în cartea de "Povești" de Ion Creangă, editată de "Carpații".

Dar aici e necesar să fac o paranteză pentru a putea vorbi de două "caractere" literare ale Iașului. E vorba de caractere cu ghilimele. Din nefericire, în lumea artiștilor și literaților, caracterele cu ghilimele mîșună. Mai ales în lumea acestora din urmă, numărul acestor "caractere" este înspăimântător.

Imediat după apariția "Cunerului ieșan", au mai apărut două reviste literare în Iași: "Cetatea Moldovei" sub direcția lui George Cuza și "Cuget moldovenesc" de sub direcția lui Petre Stati, ambele format carte. "Cuget moldovenesc" apăruse înainte de răpirea Basarabiei la Bălți, unde îl cunoșcusem pe profesorul Stati, cuzist, fost deputat iar în timpul guvernării Goga-Cuza secretar general în nu mai știu care minister. La Bălți, "Cuget moldovenesc" apăruse în formatul "Gândirii".

George Lesnea era un fost lucrător tipograf. De un real talent, scria cam mult, motiv pentru care cineva făcuse o butadă: Lesnea e cam lesnicios. Mai valoroase decât producția proprie erau traduceriile din Pușkin și, mai ales, din Esenin. Postul lucrător tipograf nu nutrea nici o idee politică, era de o ambiție nemăsurată și-și ținea pânzele bărcii gata pentru a le întinde după cum bătea vântul. Era apreciat mult de Iorga și în toamna anului 1940 trebuia să i se dea premiul național de poezie. Istul era aranjat de Iorga și în acest scop, Lesnea publicase un volum de versuri intitulat "Căntece pentru țara noastră". Numai că Lesnea era ghinionist, regele a fugit spre alte țări mai calde și premiul național s'a evaporat. Dar Lesnea nu renunța așa de ușor la visurile lui și a scris un poem de 400 versuri, intitulat... Capitalul. Din cauza evenimentelor nu a mai avut nici măcar timpul să-l publice. Cum trupele germane înaintau în țară, se pe toate fronturile, Lesnea și-a format convingerea că vântul e al naționalistilor și decetăa a început să publice poezii în "Cetatea Moldovei". Mai târziu, în războiul în Rusia începuse să meargă greu, s'a gândit că colaborarea la revista lui George Cuza e imprudentă și astfel a fost adus de Chiper la Curierul ieșan, a cărui ideologie țărănistă de pe pagina 1-a i se părea mai puțin

LICHELE SUBLUNARE

Trebuie să recunoaștem însă că n'a insistat. Văzând că a greșit, s'a resemnat. A părăsit atunci oceanele și mările, a părăsit apele sărate și destinci navighează în ape dulci.

Dar înainte de a trece la "marele" scriitor Amăriutei, să lămurim două mici amănunte. Acum aproape doi ani, la Paris, am citit romanul "Neguri" al lui Eusebiu Camilar, un alt român inteligent, care a știut să găsească cheia succesului. Cu tot tragismul situației, mărturisesc că la un moment dat am început să râd cu hohote. Camilar scria că în războiul nostru contra bolșevicilor, la trecerea Bugului sau Niprului—nu-mi mai aduc bine aminte—, Germanii au dat ordin ca regimentele românești să treacă apa fluviului, așa ca într-o poveste pentru copii, fără bărci. Și tot ca într-o poveste pentru copii, ofițerii români, acești "reprezentanți ai prostiei și cruzimii cazone", ca și soldații, înaintau în apă până când aceasta trecea deasupra gurii și, natural, se înecau. După ei veneau alții și mereu alții, ca oile. Regimentele întregi au rămas pradă peștilor! Rădeam cu hohote și mă întrebam cum poate scri cineva asemenea neghioabă. Știam că Eusebiu Camilar fusese un ambuscă, ca și dnl Kaftangioglu, Jorge Uscătescu, Stamato-pol, Amăriutei, etc., că au o repulsie organică pentru uni-forma militară și o frică teribilă de a vedea o pușcă alt-fel decât în fotografie sau la cinematograf, dar oricum, este vorba de un dar pe care e de presupus că-l are orice scriitor de a sesiza unele aspecte psihologice, chiar atunci când se aventurează în domenii necunoscute. Ași voi să-l văd pe dl Kaftangioglu căpitan dând locotenentilor și soldaților ordine să treacă Niprul fără bărci! Nu m'aș încumeta să garantez că nu-l trimis imediat la balamuc dacă nu i se întâmplă și mai rău.

Mă întrebam dacă e posibil să se găsească un cititor care să-l creadă pe Eusebiu Camilar, dacă pot cititorii admite asemenea elucubrații. Și din nefericire mi-am răspuns afirmativ. Există o îmbolnăvire generală a spiritelor.

Ani și ani, decenii și decenii s'a lucrat la această îmbolnăvire. S'a făcut un "lavage des cerveaux" și astăzi spiritele bolnave ale omenirii acceptă elucubrațiile, toate elucubrațiile, când e vorba de anumite probleme. Interesul omenirii, în urma acestui lung "lavage des cerveaux" este trezit numai de anumite teme, respingând pe cele contrarii. O dovadă o avem în faptul că cititorul plânge sau numai se înduioșează când e vorba de "Jurnalul Anei Frank", se înduioșează de suferințele lui Johan sau Efraim și ar rămâne indiferent dacă ar apare o carte în care ar fi descrise suferințele lui Ion în ocna comu-nistă. Un roman în care s'ar scrie lucruri adevărate, cum de exemplu soldații bolșevici erau îmbrățați înainte de a se porni la atac pentru a cădea ca desmetecii, cum in-trau în case și furau plapomele și cearșafurile pentru a le arunca câteva ore mai târziu, cum violau fetele de 12 ani sau bătrâne de 70 nu sunt crezute, dar sunt crezute elucubrațiile trecerii unui fluviu fără bărci.

Deci în romanul "Le pauvre d'esprit", ca și corespondenții săi din Spania, dl Amăriutei prezintă Tăra de de-parte, vastului spațiu al limbii franceze. Și cum o pre-zintă? Un locotenent, S. N. Govory, se îmbată cu alți "re-prezentanți ai prostiei cazone" și apoi ies în stradă. Chea-mă câteva trăsuri și... mână. Vinul urcat în capetele se-ci ale ofițerilor români îi face să îmboldească pe birjari iar aceștia la rândul lor îi ciomăgească caii. O cursă nebună. Și caii calcă și omoară o biată fetiță care, printr-o cu-rioasă coincidență... e Evreică. Până aici nimic grav. Se îm-bătău desigur ofițerii români, hai să zicem că s'ar fi putut întâmpla să calce și să omoare o fetiță care, din întâmplare să fie Evreică. Nimic interesant, nimic grav, aceste lucruri s'ar fi putut întâmpla în oricare Tăra din lume. Dar, în oricare Tăra din lume, descreierății și-ar fi luat deapsea. Ar fi fost areștați, judecați și condamna-ți. În toate țările din lume, afară de România, unde, așa cum scrie Amăriutei, nu s'a întâmplat nimic. Descreiera-ții nu au fost trași la răspundere, nu s'au mișcat superio-rită lor, nici prefectul, nici poliția și nici justiția. Parcă în loc de a fi ucis o biată Evreică ar fi călcat cu caii o gă-nă sau o potole. Exact ca în Ghana—să fiu iertat, nu vreau să jignesc pe nici un Ghenez, dar așa este părerea unora despre această nouă țară liberă—, sau ca în Rusia sovietică. Deci Tăra de departe e prezentată "vastului spațiu al limbii franceze" ca o Ghana sau ca Rusia so-vietică.

Govory nu e supărat de nimeni în romanul lui Amă-riutei ci e lăsat în pace ca să-și continue blestemările. Și și le continuă. Govory și ceilalți "cazoni" se înhațează și cu niște "huligani"—pentruca romanul să fie editat și să se vândă era nevoie și de niște "huligani"—, și... foc și pârjol. Sunte arse casele evreiești, sunt uciși toți bieții Evrei și bieteile Evreice și scapă numai copiii. Și, și de astădată... nimic. Armata rămâne în cazărmi, pre-factul n'aude n'a vede, Justiția e chioară și surdă. Mă rog, repet, lucrurile acestea s'au întâmplat în Ghana sau în Rusia sovietică? Nu! Am râs ca atunci când am citit cartea lui Camilar: programurile, arderile, uciderea, se întâmplau în... România.

Și iar n'am mai râs. Spiritele unei părți din Europa, grație celui "lavage des cerveaux" sunt gata să creadă și cred toate aceste baliverne. Occidentalul care plân-ge pentru Ana Frank va plânge și pentru Cristina și Efraim. "Bine că au venit Rușii ca să stăpânească "huliga-nii" spune el, când a terminat de citit cartea lui Amă-riutei.

Să ne înțelegem. Nu sunt contra descrierii lucruri! Or adevărate. Oricât ar fi de grave. Nu sunt contra, pen-trucă în asemenea caz e de presupus că autorul vrea ca lucrurile rele să nu se mai repete. Dar să inventezi? Să arunci cu noroi în obrazul Țării scornind infemii?

Măși fi așteptat ca sentimentele "românești" ale dlui Kaftangioglu să se fi revoltat după citirea prozei lui Amă-riutei, inima lui "românească" să fi tresărit și apoi să fi pus la zid pe cel care ne ponegrește Tăra. Dar, nu. Fără îndoială că alta ar fi fost reacțiunea lui Kaftangioglu dacă ororile descrise de Amăriutei ar fi fost situate în Turcia sau Grecia.

Antimilitarismul demult nu mai este la modă în Franța

și nici în alte țări; scriitorii români cari cred că pot ob-ține succese de public pe această temă, se înșală. S'a schimbat climatul spiritual. Pe la 1890 a apărut un roman antimilitarist, intitulat "Cavalier Miserey", de un scri-tor, astăzi uitat, Abel Hermant. Era epoca faimoasei afa-ceri Dreyfus când armata era terfelită de partizanii lui Dreyfus. Anatole France era dreyfusard și totuși, citind romanul lui Abel Hermant a scris o cronică din care re-ducem acest fragment, pentru întăzirea antimilita-riști: "Nu cunosc decât un rând din faimosul ordin pe care colonelul l-a făcut să fie citit în cazarma des Char-treux" la Rouen. Este acesta: "Orice exemplar din "Ca-valier Miserey", găsit în regiment, va fi ars pe balingar și orice soldat asupra căruia se va găsi, va fi pedespat cu inchișoare". Nu ne aflăm în fața unei fraze prea elegen-te, sunt de acord, dar așa fi mai mulțumit dacă ași fi scris această frază decât cele 400 de pagini ale romanu-lui "Le cavalier Miserey". Căci sunt sigur că aceasta fra-ză folosește infinit mai mult Țării mele".

Înțeleg prea bine că toți acești ponegritori ai armatei, pentru care orice ofițer este o "brută cazonă", suferă de un complex de culpabilitate: toți au dat bir cu fugiții când camarazii lor își dădeau viața pentru apărarea drep-tului la viață al poporului românesc. Ar putea să-mi citeze acești apologeti ai dezertării, acești creatori ai mi-lutului lașității ca manifestare superioară a spiritualității, o operă literară de o valoare consacrată, în care se face apologia lașității? Reprezentanții "prostiei și cruzimii cazone" luptau dincolo de Nistru până la Volga și Cau-caz, pentru o cauză care se dovedește astăzi a fi cauza lumii libere amenințată de Gengis Khanii și Tamerlanii marxismului. De ce este mai demn de respect goarașele cubărit la Viena în timpul războiului ca vag atânat cul-tural, plătit în valută forte, în timp ce camarazii lui lup-tau pentru patrimoniul spiritual al acestei Europe, pa-trimoniul invocată astăzi de neobosiții noștri "culturali"? Și în acea epocă dl Kaftangioglu avea vârsta la care se luptă pe front și nu se opoșește la o legăție! Vrea să ne convingă că acei ani de "fărmiente" cultural erau un sa-crificiu pentru sporirea spiritualității românești? Sau poate dl Jorge Uscătescu se simțea obligat în 1943 să se declare "exilat politic", exact în momentul în care i se transmite chemarea la datorie? Dea se găsea la Roma din Oct. 1940, cu bursa Statului român, Stat pe care nu s'a simțit dator să-l apere atunci când a fost chemat. Așa sunt culturalii noștri: bursieri și ideologi. La fel au făcut și dl Amăriutei ca și întreg grupul criptocomunist dela "Albatros". Dl Ierunca îi cunoaște bine.

Istoria ne arată că dreptul la o existență națională este condiționat de plata impozitului de sânge și neamurile care refuză să-l plătească, dispar. Din momentul în care a scăzut capacitatea militară a Moldovei și Valahiei, a venit automat căderea în vasalitate a Turciei și apoi, ca într-o accelerată rostogolire în rușine, acea desonorantă perioadă a domniilor fanariote, din care ne-a scos spada lui Tudor Vladimirescu.

Domnii dela Madrid ca și cei dela Paris, etc., au fost învârtiți, au dezertat, s'au strecurat ca niște șoriceți prin anii de tragică încercare a Țării lor, fără necazuri, cor-colți și culturali. Noi, cotropiți de griji, de necazuri, am uitat de mult de ei și dosarul lor era închis. Dar ce in-teres au să ne oblige să-i redeschidem? Reprezentanții "prostiei și cruzimii cazone" pot să pună—dacă apolo-getii lașității și dezertării o doresc—în desbatere, cazul acestor eroi culturali; eroii cari se simt fericiți să aplau-de orice carte în care România este batjocorită. Este proba-bil o ușurare a complexului lor de culpabilitate, exterio-rizat clinic în sculpături pe obrazul Țării.

Este oare patriotismul o pledică în realizarea unei ope-re literare de valoare universală? Un singur exemplu este suficient: romanul lui Tolstoi, "Război și pace". Dela un capăt la altul al romanului străbate o covârșitoare iubire de tot ce este rusesc și o ură abia stăpânită împotriva Francezilor. În naționalismul lui, Tolstoi sarjează și în-cearcă să dovedească și incapacitatea militară a marelui geniu Napoleon și capacitatea lui Kutusov, când este definitiv stabilit că acest Kutusov, cu toată victoria asupra lui Napoleon, era, din punct de vedere militar, un inca-pabil și un neputincios. Dar au scăzut oare cu ceva aceste greșeli ale lui Tolstoi acea halucinantă putere de evocare, acea intensitate de viață a personajilor romanului? Nu-l admiră și Francezii? Leon Tolstoi a scris romanul sim-țindu-se Rus tot timpul. Rus și numai Rus, deaceia în-teresul romanului nu scade nici un moment, fiecare pa-gină redând autentică viață rusească.

Iată ce nu pricep acești răvntori la dimensiuni cultu-rale... europene, că drumul spre culmile nimbate ale glo-rii, este drumul autenticității naționale. Ce valoare mai poate avea o pagină în care sinceritatea emoției este ex-clusă iar în locul autenticității apare copia, imitația ser-vilă a valetului care încearcă să măimutărească pe stă-pân? Pentru acești imitatori grabiți al ultimei mode, Spaniolii au un cuvânt "Cursi". Dl George Uscătescu și toți Kaftangioglu sunt "Cursi" culturali.

Toți, toți sunt în căutare. Cheia aceasta aurită a suc-cesului merită conchit cu diavolul. Toți o visează, toți îi dau târcoale. Jorge Uscătescu întâi a gresit drumul; a căutat-o pe terenuri exact contrarii. A strecurat la un moment dat o notă într-o gazetă mexicană că el este... șeful naționalistilor europeni. Și apoi și-a dat seama că a gresit. Și a făcut o întorsătură de 180 de grade. A făcut curte lui Gafencu și Comnăne. Și a avut ghinionul că susnumiții au murit înainte de a-l fi înșafat. Acuma perie de zor pe Bazil Munteanu. Ce importanță are că acest Bazil Munteanu a cam sburdut pe maidanele comuniste? Are cheia sau în cel mai rău caz cunoaște drumul la cheie sau formulele magice pentru găsirea cheiei.

Dar, pentru a încheia, crede dl Amăriutei că se va pu-tea prezenta într-o zi poporului român eliberat cu ade-vărat, cu asemenea succese de librărie în Occident? Crede dl Kaftangioglu că lipsa de sentimente românești, lipsa de vibrare, de revoltă a inimii sale levantine atunci când România a fost batjocorită în exil, îi va fi o carte de vizită?

El, Amăriutei, Stamato-poli și toți Uscăteștii o pot cre-de. Eu cred contrariul. Viitorul va arată cine a avut dreptate.

N. S. GOVORA

sulul nu a fost găsită până acum decât de doi scriitori români: C. V. Gheorghiu și E. Amăriutei. Și ceiace este curios, deși nu era și nu este greu de știut unde este cheia, numai doi au găsit-o iar ceilalți îi dau târcoale. Pentru dl Gheorghiu cheia a fost Johan Moritz, suferin-țele unui Evreu sau presupus Evreu din România, cele "trei mii" de Evrei uciși la 21-23 Ianuarie 1941, număr care a fost redus la 120 de către dl Filderman, iar pen-tru dl Amăriutei, Cristina, Efraim, Miriam și "progro-murile" inexistente dela Focșani.

Ca un scriitor să aibă succes în anumite țări din Occi-dent, trebuie să terfelească obrazul Țării, să inventeze programuri, fortificații în Basarabia unde au lucrat for-țat Evreii, etc.

Și au fost oare cărțile lui C. V. Gheorghiu atât de ex-traordinare, "Biblia secolului 20", cum scria magul Mir-cea Eliade? Dacă da, de ce s'au vestejit atât de repede? De ce secolul 20 a ținut numai câțiva ani, adică până atunci când dl Ierunca a dovedit că C. V. Gheorghiu fu-se-se "huligan"?

Să nu se uite că în Franța a apărut și "Ion" al lui Li-viu Rebreanu și, printr-o curioasă coincidență, exact în același editură și colecție ca și "Ora 25" a lui C. V. Gheor-ghiu. Și din "Ion" nu s'au vândut nici 10.000 de exem-plare iar din "Ora 25"—așa cum afirmă C. V. Gheor-ghiu—, 400.000. Este oare romanul "Ion" atât de slab și "Ora 25" atât de grozavă? Personal răspund categoric NU, așa cum am spus dela început și evenimentele au validat această părere. Este oare vorba de o "estetică govoriană", cum afirmă dl Kaftangioglu, șoricelul acesta firav care aleargă după anafură pe la toate bisericile? Dacă da, cum se face că dl C. V. Gheorghiu a fost repu-diat și cărțile nu i se mai vând, după ce i s'a luat cheia din mână?

Cauza sau cauzele sunt altele. În anumite țări din Occi-dent, Ion și Florica sunt doar niște "paysans sauvages", viața lor, speranțele lor, durerile lor sunt fapte lipsite de de importanță. Johan Moritz? A! Aceasta e cu totul alt-ceva. Suferințele eroilor lui Rebreanu, bieții țărani româ-ni oropsiți de stăpânirea ungurească erau fapte comune; lucrul forțat, închipuit, al Evreilor la niște și mai închi-puite fortificații românești în Basarabia, sunt fără îndoială fapte ce ies din comun, extraordinare.

Putem spune că ne aflăm în fața unui fel de impozit asupra creației literare, un fel de obligatorie temeneală adusă evreimii care trebuie să fie proiectată în conștiința omenirii ca un fel de victimă permanentă, spre a putea deștepta o milă universală. Când Evreii devin opresori, este deasemeni obligator să nu se pomenească nimic; în acele cazuri consensul tăcerii este respectat de presa mondială. Totuși, mai scapă uneori o fărâmiță de ade-văr în câte o carte, dar acea carte este pusă "sub herem" și succesul rămâne o stea la care "fi trebuie mii de ani, luminii ca s'ajungă". De exemplu, într-o carte "Le pé-trole et la haïne", de dl François Quilici, găseam câteva rânduri revelatoare asupra Evreilor ca opresori: "In ace-laș timp, o rezoluție a O. N. U.-lui, făcea refugiaților (arabi) promisiunea solemnă că-și vor regăsi bunurile și pământurile lor. Erau circa 900.000 de Arabi care pleca-ronă, părăsind totul, cuprinsi de o groază contagioasă, organizați printr-un remarcabil concurs de complicități, Evreii trecuseră prin sabie toată populația musulmană din Deir Yassin (era răzburarea Macabellor)". Pag. 159.

Autorul cărții are un capitol "Courageux et dur Israel", plin de admirație față de Evrei, deci nu poate fi vorba de un scriitor antievreu. Dar căți au citit și căți au auzit de cartea dlui Quilici? Conspirația tăcerii a dat roade. Deci puținii știu despre masacrele săvârșite de Evrei, vic-timele fiind Arabii. Această discreție este explicabilă: să nu se dărâme mitul "Evreii victime permanente".

Obligația de a pomeni de suferințele Evreilor într'un roman pentru a avea asigurată o vastă și sgomotocasă pu-blicitate, menită să asigure succesul, o găsești respectată chiar acolo unde nu te aștepti. Nikos Kazantzaki, cunos-cutul romancier grec, în romanul "La liberté ou la mort", evocă luptele Grecilor din Creta. Un admirabil roman, dar spre a fi sigur de succes, Nikos Kazantzaki a fost nevoit să introducă cupletul programului. Cum în Creta nu există Evrei, atunci a inventat o Evreică victimă a programurilor din Rusia, care devine soția unui Cretan. Kazantzaki, introducând victima programurilor, nu s'a simțit totuși obligat să devină excesiv prin punerea în-tr-o lumină defavorabilă a compatrioților lui. Nu acelaș lucru s'a întâmplat cu Gheorghiu sau Amăriutei. Acești scriitori români au descoperit în această supralicităție pro evreiască ce mare plăcere face acest lucru celor ce dețin cheia succesului și deaceia prezintă poporul român sub aspect respingător, pentru că din contrast, lumina aruncată asupra nefericitelor victime—Evreii—să fie cât mai puternică.

C. V. Gheorghiu, incontestabil foarte inteligent, a știut unde-i cheia, a folosit-o minunat și succesul a fost for-midabil. Aceasta este explicația și nu alta. Personagiile lui Rebreanu nu sunt hibride cum afirma dl Eliade des-pre personagiile lui Caragiale ci, din contra, sunt vii, reale, personaje hibride, fanteze sunt exact acele ale lui C. V. Gheorghiu. Dar aceasta este situația. Ion, chiar real, viu, nu este interesant, pe când Johan Moritz și Efraim sunt interesați chiar atunci când sunt niște ma-nionete duse de mână de către autori.

După C. V. Gheorghiu a venit C. Amăriutei, tot atât de inteligent ca și Gheorghiu, tot atât de sublunar ca și Gheorghiu. Dar înainte de el să spun câteva cuvinte și despre un al treilea, despre un personajiu intermediar, care știa ceva despre cheie și locul unde se găsește, dar stia probabil ceva vag, nimic precis. A băjbăit, dar n'a reușit să intre în posesia faimoasei chei. Nu-i mai dăm numele căci nu a reușit să iasă din anonimat. Acest domn a scris o carte, bună, fără îndoială. Numai că nu a știut să pună punctul pe i. Știind care este drumul care duce la succes, a pus și el pe loc câte un personajiu evreesc simpatice, a scris și despre "huligani" care ajunși bucătari în lagăre persecutau personagiile simpatice, dar aceste mărunte fapte nu au fost socotite suficiente acolo sus unde se hotărăsc succesele. Trebuia ca personajul principal să fie Moritz II și nu Nădufu, sau în orice caz să se fi insistat asupra "suferințelor" Evreilor și asupra cruzimii "huliganilor". N'a făcut-o și din această cauză succesul a rămas departe de mâinile sale averse.

NOTE PE MARGINEA CARTILOR

J. N. Manzatti: Frumoasa cu ochi verzi

D. L. J. N. Manzatti n'a descoperit America. Și nici nu i-a trecut prin minte că ar putea-o descoperi, după cum o spune însuși în prefața cărții publicate de editura "Carpații". Alți condeieri din exilul românesc nu spun numai că au voit să o descopere, dar și afirmă că au reușit să realizeze această minune. O spun ei sau pun pe alții. Și lumea începe să creadă că așa este; pentru că așa e lumea: se ia după ce spun alții.

Dar anii trec și lumea își dă seama că America n'a fost descoperită nici de scriitorul român X și nici de Y: că noul continent a fost descoperit de un oarecare Cristóbal Colón în anul dela Hristos 1492.

Și dl J. N. Manzatti, în prefața volumului "Frumoasa cu ochi verzi", mai spune și altele. De exemplu îl ia în răspăr pe cei ce i-au recenzat prima carte din exil, "Iti mai aduci aminte Doamnă", editată de "Cartea Pribegei". Și printre cei luați în răspăr, mă găsește și eu, deși e posibil să fie numai o părere, dl Manzatti negândându-se să mă vizeze pe mine. Mie mi se pare a mă descoperi în fraza: "În timp ce alții spun că sunt un umorist de dimensiuni caragialești, lipsit de vână în literatura sobră". E drept că în recenzia ce am făcut cărții "Iti mai aduci aminte Doamnă", emiteam părerea că adevăratul talent al dlui Manzatti se găsește în bucițile umoristice, fără—cel puțin așa mi-amintesc—să-l compar cu Caragiale. Și aceasta nu pentru că aș respinge ideea unei asemănări între umorul dlui Manzatti și al lui Caragiale, ci pentru că nu socotesc că e bine să se facă asemănări sau deosebiri cu marii scriitori de altădată.

S'ar putea deci prea bine ca dl Manzatti să nu fi avut intenția să mă ia și pe mine în răspăr. Dar chiar dacă aceasta ar fi voit, îl declar că nu mă supăr. Omul e supus greșelii, mai ales în materie de critică literară. S'ar putea să mă fi înșelat în aprecierile mele—mai ales că nu am pretenția de critic—dar în acest caz vina mea este atenuată deoarece au greșit și acei compatrioți cari au pretenția de critici. Un asemenea înșelat este desigur dl Mircea Eliade. Dar povestea aceasta am mai spus-o de câteva ori, așa că nu vreau să mă repet încăodată. Vohu spune numai că laudele ditirambice aduse lui C. V. Gheor-

ghiu pe o pagină de gazeta—gazeta bielu-lui general Rădescu—m'au înfuriat așa de mult (evenimentele au arătat că aveam dreptate), încât m'am răzbunat făcându-l o farsă. Într-o zi la Paris am auzit o bătaie în ușă. A intrat un compatriot cu părul cam vâlvoi, care-mi aducea un manuscris. Voia să-mi dau o părere asupra celor câteva sute de foi pe care mi le aducea. Așa-ți trebuie, mi-am spus, dacă o faci pe criticul. Stăteam de vorbă cu el și mai în-terceam câte o pagină pentru a citi, fără ca el să-și dea seama, câteva fraze pe ici pe colo. Atunci când al stat douăzeci de ani între foi de manuscrise, nu e greu să-ți dai seama din câteva fraze dacă sutele de foi mai merită să fie citite sau nu. Titlul—"Sânge și lacrimi"—, mă cam indispușese. Și din cele câteva fraze citite pe furis mi-am dat seama că nu e cazul să-mi pierd vremea. Atunci i-am spus: "Uite ce este. De ce să-mi lași mie manuscrisul, să aștept câteva săptămâni, când avizul ce-l voi da eu nu are nici o valoare? Du-te la Dl Eliade. Ală da, ăla e critic și ce o spune el, e sfânt. Și tânărlă a plecat, mulțumindu-mi pentru sfat. Ce i-o fi spus Dl Eliade n'am aflat.

Am citit deci cartea dlui Manzatti și acum îl rog pe dânsul să nu se supere: părerea mea—poate fi greșită desigur și acum—, nu s'a schimbat, îl socot și acumă mai talentat ca umorist. Cele mai bune buciți din această carte sunt cele vesele. Nu vreau să spun că celelalte buciți sunt rele, tot scrisul dlui Manzatti se citește cu plăcere, dar nimeni nu a reușit să strângă până acumă într'un volum numai capodopere. Afară doar de cei care cred că au descoperit America. În orice carte de nuvele se găsesc buciți foarte bune, bunăoară și unele mai slabe. Nu mai vorbim că în aprecierea buciților dintr-o carte păreriile criticilor se încurcă de nu se mai poate omul lămuri: unii vor socoti slabe pe cele pe care alții le-au declarat formidabile și invers. În celelalte mă privește personal, socotesc că în acest volum există trei buciți care vor fi capabile să înfrunte trecerea anilor, patina timpului, cum se spune în mod pretentios. Acestea sunt: Mare BAI, Mare, Coana Mare și Proces verbal.

Dar toate bucițile dlui Manzatti sunt amuzante, dacă cele citate stărnesc hohotele de răs, altele stărnesc zămbetele și nici

una din ele nu se lasă până când, cel puțin, nu descrețește fruntea cititorului.

Bucițile dlui Manzatti, indiferent cum li s'ar spune, nuvele, schițe, amintiri, sunt părțile din sufletul fiecăruia, din sufletul rămas în Țara de departe. În toate bucițile, chiar în acele care stărnesc hohotele de răs, nota predominantă e duioșia. Dl Manzatti povestește cu multă duioșie. Această e nota sa caracteristică. O spune de altfel și în prefață: nu a voit și nu vrea să lovească în nimeni afară de comuniști. Eu cred că există foarte mulți, chiar dintre acei cari sunt sau numai se pretind anticomuniști, cari trebuiesc loviți cu sete. Dar aceasta este altăceva; fiecare acționează după firea lui.

Dar, mie mi-a mai atras atenția o buciță: "Herr Rundfunk Attache". Din ea am tras concluzia că Dl Manzatti poate fi și un bun istoriograf. Desigur dsa a avut ocazia să vadă multe din România de ieri, oameni și situații cari ar merita să fie însemnate pentru istoricul de mâine. Dl Manzatti a cunoscut o lume cu calitățile și păcatele ei. De ce nu povestește ce a văzut și auzit, adică de ce nu descrie și evenimentele care ar interesa într-o oarecare măsură istoria, de ce se mărginește să ne reamintească numai tipurile și situațiile care nu pot ieși din domeniul pur literar? Dl Manzatti descrie oamenii și situațiile cu justfeță și, atunci când e nevoie, cu curaj. În "Herr Rundfunk Attache" dl Manzatti evocă pe un Român pe care puțină sunt aceia care să-l ia apărarea, să-l pună în adevărata lumină. E vorba de mareșalul Antonescu.

Citind această buciță mi-am amintit de o seară de demult, în Țară. Eram la Iași și ascultam la Radio. Vorbea... Dl Manzatti. Povestea duioș, povestea frumos dl Manzatti în seara acelei Povestea despre un alt urgisit, despre Corneliu Zelea Codreanu. Cum l-a cunoscut, cum la îndemnul LUI a compus "Imnul Muncitorilor Legionari". Ași îndrăzni să sugerez dlui Manzatti ca într-o viitoare carte să includă această povestire. S'o povestească ca în seara aceea la radio!

Nu știu de ce, dar nici una din cărțile apărute în exil nu a fost primită cu atâta ostilitate ca "Frumoasa cu ochi verzi". Publicațiile exilului românesc, în marea lor

majoritate, au evitat să vorbească despre cartea dlui Manzatti. Au intervenit desigur aici și motive de ordin politic, unii n'au iartă dlui Manzatti că a fost iar alții că s'a lăsat. Una l-a înjurat, e vorba de "România muncitoare". Autorul? Dl Ierunca, cel cu "momentul antifascist dela 2 August 1944". Evident nici dl Manzatti și nici un scriitor nu are dreptul să se supere pentru exprimarea unor păreri critice justificate; să spună dl critic de ce e bine sau de ce e rău și ce e bine și ce e rău și nu decapitare în două rânduri. Nu sunt recomandabile decapitățile—mai ales în două rânduri—, pentru că criticul a om și deci supus greșelii. Dacă s'a înșelat Dl Eliade, oare Dl Ierunca se crede infailibil?

Și au fost apoi alții cari l-au criticat în alte moduri. O mare parte din acești critici verbali sau epistolari au afirmat că volumul dlui Manzatti este pornografic. Personal resping această acuzație. Un cuvânt tare, oricât de tare ar fi, nu e pornografic dacă e pus la locul lui. Și—după umila mea părere—în cartea dlui Manzatti toate cuvintele sunt la locul lor. Dacă descriind un mahalagiu îl faci să vorbească ca un diplomat—nu cum vorbește ci cum crede lumea că vorbește diplomații—atunci am leșit din domeniul literar. Personajul X sau Y vorbește cam fără perdea? Păi ce să faci dl Manzatti dacă așa vorbea stimabilul?

Cum a primit publicul cartea dlui Manzatti? "Frumoasa cu ochi verzi" este, în timp, cel mai mare succes de librărie al editurii "Carpații". A fost cartea cea mai cerută. Și au cerut-o, în special... femeile; femeile ale căror inimi mai sensibile decât ale bărbatilor nu au uitat pe autorul "Frumoasei cu ochi verzi" și al "Vântului de seară".

Cartea "Frumoasa cu ochi verzi" le-a amintit de cântecul cu același nume, de atâtea și atâtea lucruri rămase acolo, departe.

Dl Manzatti a voit să închidă între foile unei cărți câteva petale din florile grădinii copilăriei și adolescenței fiecăruia dintre noi, flori din marea grădina fermecată care se numește România.

Și a reușit.

N. S. G.

* Editura "Carpații", Madrid, 1957.

ECOUURI

* Societatea "Doina" din Los Angeles, California, cea mai tânără societate din Uniune și Liga este una dintre societățile cu care Uniunea și Liga, pe drept cuvânt se pot mândri. Deși cea din urmă, în rândul intrării în marea familie românească care este Uniunea și Liga, Soc. "Doina" se numără printre cele dintâi societăți din punctul de vedere al activității. Datorită conducătorilor ei, această societate a noastră duce o intensă activitate pe teren social și cultural românesc, susținută de vrednici ei membri.

Zilele acestea, Soc. "Doina" ne-a făcut una din cele mai frumoase și mai neașteptate surprize, făcându-ne totodată dovadă că acolo unde este răvnă și dragoste pentru patrimoniul cultural românesc, se pot realiza lucruri mari și frumoase. Soc. "Doina" a editat și pus în vânzare o placă de patfon de durată lungă (Long Playing), dedicată celui mai mare poet al neamului românesc încă în viață, Maestrul Aron Cotruș, care recită șapte din cele mai dinamice din poemele sale, și anume: Horia, În noi toți uriași reînvia, Păinea noastră, De mic eu visat-am mereu, Pus-ne-au în rând cu via, Dai ei dai din neam în neam și Doina. În afară de aceste șapte poeme de Aron Cotruș au mai fost înregistrate în mod admirabil pe această placă o "Invărtărire Ardeleană" și o "Răgănată", executate de orchestra Gh. Popa, dna Helen Pandrea cântă frumos: Poale verde lălmăie, Trandafiri de pe cetate, și Necăjit că mine nu-i, iar dl Vasile C. Basarab, cunoscut de iubitorii de muzică populară românească din America din celelalte plăci ale dealer, este și dânsul prezent pe această placă cu două admirabile cântece și anume: Măndru când oi muri eu și Rau măică m'ai blestemat. De data aceasta dl Basarab s'a întrecut pe sine însuși executând impecabil aceste două minunate cântece populare românești.

Înăfuri, ca un omagiu marelui și neîntrecutului nostru Dănu Lipăti, întâlnim pe această placă un "Dănu românesc pen-

tru două plane" executat conștiincios de celebrul pianist Julien Musafia și soția sa Beverly Carmen. Dl Musafia este profesor la Universitatea din Los Angeles, California.

Recomandăm cu toată căldura această rară și neobișnuită placă de patfon pe care Soc. "Doina" a editat-o și pus-o în vânzare la pretul numai de 5 dolari. Cititorii noștri cari doresc să aibă această placă sunt rugați să o comande direct dela Dna Pearl Brezean, 1051, Foothill Blvd., La Canada, California. Sunt sigur că o să le aducă multă bucurie în casa.

N. Novac (America, 5 Noembrie 1957)

* Am primit numărul pe Noembrie 1959 a "Buletinului Comitetului Național Român American". Deși imprimat la multiplicator, și acest număr, din punct de vedere tehnic, e minunat.

Acest număr este în întregime în limba engleză, deci el se adresează de astă dată numai șau aproape numai Americanilor. Fără să ne închipuim că scrisul nostru va depăși muntii, e sigur totuși că Buletinul despre care vorbim, este plăcută și are misiunea de a contribui la găurirea stăncii indiferenței occidentale. Pentru aceasta o felicitare în plus compatrioților ce trudează la întocmirea "Buletinului Comitetului Național Român American".

* Mare nedumerire a produs în exilul românesc vestea că Dl inginer Dumitru Mihaescu dela Rio de Janeiro o devenit Părintele Dumitru Mihaescu. În acest exil românesc în care au devenit preoți și poeziști, ca să nu ne referim și la cazuri mai grave, pentru mulți vestea hirotonisirii dlui inginer Mihaescu a produs strângeri din umeri dacă nu surâzuri semnificative: vrea să trăiască mai ușor inginerul! Pentru noi care-l cunoaștem pe dl inginer de mai bine de 18 ani, care nu numai am răstăit ci și citit cu atenție o carte apărută în Editura "Cartea Pribegei", surpriza nu a fost atât de mare. Un inginer care

se face preot, n'o face din motive materiale. E vorba de o vocație, o sinceră, o puternică vocație.

În ziua de Crăciun, C. Să Părintele Dumitru Mihaescu a făcut prima slujbă în calitate de preot al Românilor ortodoksi din Brazilia. Dl inginer Mihaescu a devenit inginer de suflare. Îl urăm un succes deplin.

* După mulți ani, Românii din Venezuela s'au convins că "Unde-i unu nu-i putere" și deacela s'au constituit în Comunitatea Românilor din Venezuela, sub numele de "Soc. Culturală Casa rumana", alegându-și următorul comitet: Președinte: Inginer D. Doșei; Vicepreședinte: Dr. Corneliu Leahu; Membri: C. Popescu; Alexandru Sandru și G. Geron. Urăm compatrioților noștri din Venezuela, ca societatea înființată să fie o cetate a românismului și spadă în lupta de descătușare a Nașamului cotropit, dăvând exilului căi mai curând ca "Unde's doi, puterea crește".

* COMEMORAREA UNUI PRINCIPALUL din Statele Unite stabilit în Middle West, cu un fast deosebit, în ziua de 25 Ienuarie, în orașul Indiana Harbor, al cărui primar este fiu de român, dl. WALTER M. JORSE. Românii din orașele Chicago, East Chicago, Hammond, Indiana Harbor și Gary, au alcătuit un comitet special compus din reprezentanții tuturor organizațiilor fraternală și bisericești. Președinte al comitetului a fost dl. Ion Simic, iar secretar, dl. Nicolae Novac. Casier, a fost dl. John Jorose, iar controlori, dnii: Constantin Ardeleanu, John N. Șafană Jr. și Victor Ardelean. La banchetul festiv ce a avut loc un program de dansuri românești, au luat parte peste 500 de persoane, români și streini. A vorbit cu această ocazie dl. Walter Jorose și dl. Raoul Gheorghiu dela biblioteca congresului american din Washington. Un program de cântece și dansuri românești a fost prezentat de către dl. Nicolae Novac, cu concursul echipei de dansatori a orăi românești de radio din orașul Gary de sub conducerea d-lui

C. Ardeleanu și al d-nelor Victor Ardelean, Floarea Jivan și Ștefania Ghinescu. Seara, a avut loc un program de dansuri românești prezentat de echipele de dansatori ale Soc. "Unirea Română" din East Chicago, sub conducerea d-nelor Eva Albu-Krone și Mary Such. De remarcat este faptul că, pentru prima oară în istoria românilor din această regiune, și-au dat mâna cu toți, pentru a sărbători acest mare eveniment din istoria popului român.

* ORA ROMANEASCA DE RADIO din orașul Gary, de sub direcția d-lui Nicolae Novac împlinește 5 ani de existență, fiind singura din Statele Unite care emite în fiecare Duminică, programe de o oră întreagă, compuse din muzică românească, stiri din regiune și stiri și comentarii din România subjugată. În anul acesta, dl. Novac a inaugurat o serie de programe speciale, sub titlul: "Excursii muzicale". În cadrul acestor programe, în două emisiuni de câte o oră întreagă a fost prezentat Banatul, istoria lui, literatura și cântecele. La fel a fost prezentat Ardealul. Iar într-o altă emisiune de o oră, au fost prezentate pe rând: Basarabia, Moldova și Bucovina. Apoi, Doina și cântecele românești de dragoste, precum și o emisiune sub titlul "Mihail Eminescu în vers și cântec". Programele acestea au dat viață nouă orăi românești de radio din Gary, fiind nespuse de bine primite și apreciate de către ascultători.

* În Statele Unite a apărut o nouă gazetă românească. Titlul: "Trăznetul". Director: Dl Vasile Basarabescu.

Am considerat totdeauna că nici o publicație românească în exil nu este de prisos. Continutul primului număr este profund anticomunist.

Salutăm cu bucurie apariția noului confrate și-l dorim să găsească în masa Românilor exilați sprijinul pe care dl. Basarabescu l-a acordat cu generozitate până acumă tuturor publicațiilor românești.

(Urmează pagina 19.)

E C O U R I

Dacă Dl Basarabescu se va menține pe linia primului număr al publicației d-sale, căutând să lămurească pe frații Români din America asupra pericolului ce-l prezintă pescuitului în apă turbure, comunisti sau criptocomunisti, își va fi făcut dator la față de Patrie.

* Societatea Academică Română a tipărit catalogul operelor cunoscutului pictor Eugen Drăguțescu în condiții tehnice excepționale. Așa cum se prezintă acest catalog al operelor compatriotului nostru, este el însuși o operă de artă. Societatea academică merită toate laudele.

* Casa Română din Rio de Janeiro a dat publicității darea de seamă de activitate laudabilă din care ne permitem să scoatem în evidență inițiativa de a se tipări un dicționar portughez-român.

* Cu ocazia vizitei în Statele Unite a lui Nikita Hrușciov, Episcopia Română Misionară din Canada, a trimis un protest președintelui Eisenhower. Dăm mai jos fotografia acestui protest cu o parte din semnături.

THE WESTERN HEMISPHERE

ROMANIAN ORTHODOX MISSIONARY EPISCOPATE OF CANADA

Episcopia Misionară Ortodoxă Română din America de Nord în Canada

OFFICE: 2100 KENNEDY ROAD, EAST • WILLOWDALE, ONTARIO

8 Sep. 1959

To: Mr. Dwight D. EISENHOWER
The President of United States of America.
WASHINGTON.

Mr. President,

The news of the visit of Mr. Nikita KHRUSHCHEV to U.S.A. as a guest of the American Government, plunged ROMANIA into fear and despair. In fear for her existence as a nation and deep despair, seeing in this visit a mortal danger for her present and future position.

The protest of the Romanian people is silent and their despair is mute. The Soviet masters suppress every sign or desire for freedom.

We, the Romanian refugees and especially the representatives of our Church in exile, as the only ones who can raise their voice on behalf of our enslaved nation, we come to you, Mr. President, in this crucial hour of our history, with this appeal, please, do not forget our beloved country ROMANIA during your meeting with Mr. Khrushchev.

20 million people, enslaved, robbed of their freedom and existence by the Soviet Union, appeal to you, Mr. President, as their last hope in this world, to save them, to deliver them from evil and now, when their tormentor Mr. Khrushchev is coming for their annihilation as a nation, to be their defender.

As you know, writes a victim of communism, Mr. Nikita Khrushchev is not a head or a member of the Russian nation. He is the head of the armed communist party with its avaricious, diabolical mission to enslave the world. He is the most notorious Peace-time mass murderer of innocent people, including women and children. He is the usurper of man's mind and the rights of nations for the party's sake.

We all pray, now, to the LORD, as many millions others do in the enslaved countries, to keep you in good health and give you strength as an Apostle of Freedom in dealing with the representatives of oppression and enemies of GOD.

Respectfully yours,

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

Prof. Dr. I. I. I.

prof. Imbs, în numele Universității și al rectorului; prof. Ernst Gamillischeg, care a ținut discursul oficial de deschidere a lucrărilor.

Duminică 27 sept. s'a oficiat în Catedrala din Strasburg, plină de credincioși, un serviciu divin în rit bizantin, în prezența Episcopului. Răspunsurile au fost date de corala Misiunii catolice unite din Germania, condusă de par. Vasile Zăpătan. În predică, Mons. Weber a amintit suferințele Bisericii tăcerii și ale întregului popor român sub ocupația străină, și a elogiat activitatea rodnică a cărturarilor români în exil, pusă în slujba patriei.

Începând de luni 28 oct., membrii străini și români ai Societății Academice Române au studiat într'un mare număr de conferințe și comunicări problemele legate de tema generală a Congresului: "Unitate na-

Prin aclamații a fost confirmat președinte al Societății Academice Române Mons. Octavian Bârlea. Secretar general a fost ales dl dr. Mircea Popescu; casier a fost confirmat dl prof. T. Onciulescu; secretar a fost numit par. dr. Pamfil Cârnațiu; cen-zori au fost aleși: dra prof. Alexandrina Mititelu, par. Alexandru Mircea și prof. Zevedei Barbu.

S'a stabilit în principiu ca viitorul Congres al Societății Academice Române să aibă loc în luna oct. 1960 la München, cu tema generală: "România în cadrul sud-estului european".

Unde-ai mas? Unde-ai mas?
Vacă de pripas?
Dăvai ceas, dăvai ceas!

Aceste versuri au apărut în "Poesia românească nouă", editată de dl Mustafa Kaftangioğlu, la Madrid. Orice comentariu e de prisos.

* În revista "Destin" întâlnim și un scurt, foarte scurt articol, datorit penei dlui Basil Munteanu. Neîntind total de acord cu profesorul Iorga care contesta orice dram de talent compatriotului nostru dela Paris, nu ne putem totuși opri să nu facem constatarea că articolul publicat în revista comunistilor români, intitulat "Căhiera France-Roumanie" (în libertate și nu sub cisma roșie) era nu numai mai lung, dar și mai bun.

ASSOCIAZIONE NAZIONALE FRA DECORATI DELLA CROCE DI FERRO

SEDE CENTRALE

S. MARCO, 6000 - VENEZIA - TELEFONO 26.000

IL PRESIDENTE NAZIONALE

Vergilio Di. Direttore del Giornale

"CARPATII" - Via. Arca Istria

MADRID (Spagna)
Elio Villanueva 43

Caro Direttore,

ho rilevato il Vo. indirizzo della "REVISTA ROMANA" pubblicata a Roma da Tanni Teodorani. E desidero vivamente che la mia Associazione prenda camerateschi contatti con i Rappresentanti esuli della Romania libera, spero per il mondo a testimoniare la profonda sofferenza viva e silenziosa per le angustie rappresentate di quel Paese di angeli latenti.

I combattenti italiani, che nella passata guerra combattendo fianco a fianco con i camerati germanici, vennero decorati - per il loro valore militare dimostrato nei campi di battaglia d'Africa e di Russia - dovunque vi fosse combattuto contro il comunismo, dell'Ordine della Croce di Ferro (Eisernes Kreuz), desiderano inviarsi il loro saluto cameratesco e cordiale, pregando di farci pervenire regolarmente il vostro giornale "Carpatii".

Con camerateschi cordiali,

IL PRESIDENTE NAZIONALE

- avv. Umberto Corrado -

* Asociația decoratiilor cu Crucea de fier germană, din Italia, ne-a trimis scrisoarea de mai sus. O publicăm pentru a da posibilitatea tuturor compatrioților noștri care au luptat pe frontul de Răsărit alături de frații noștri italieni să intre în legătură cu dănișii, scriindu-le, dându-le sau cerându-le o lămurire sau numai trimițându-le un salut. Desigur dorința membrilor Asociației de mai sus este de a intra în legătură cu Românii decorati cu Crucea de fier, dar orice fost luptător român în Cruciada anticomunistă le poate scrie.

* În "Destin", fostul român, dl Jorge Uscătescu, scrie - în sens peiorativ, bineînțeles - de existența unei estetice govoriene, care ar aprecia următoarele versuri apărute în RPR:

In loc să naști cu spada, sălbatcă călăreț
Spre cer un osuar
Tractorul ia de hături și fi-vei mai măreț
Decât trușăul Darius.

(G. Călinescu, Contemporanul, 17 aprilie 1959.)

Aceste toate nu vor fi un vis,
Precum în ele nu-i nimic profetic
Cînfăptuirea planului. Ce-a scris
Și a semnat poporul sovietic.

(Demostene Botez, Viața Românească, decembrie 1958.)

În ceiace-l privește pe dl Govora, dsa a publicat, în colaborare, o carte de versuri care, minune!, e epuizată, iar atunci când a scris despre poeziile altora, a lăudat pe dnii Postelucă, Vintilă Horia, I. G. Dimitriu, Ion Tolescu, Al. Silisteanu, N. Novac și V. Buescu, deci, cei mai atacați în nota din "Destin" sunt cei citați, plus dl Baciuc, pe care-l uitase.

Dar, nu crede oare dl Jorge, fost român, că mai apropiate de versurile lui G. Călinescu sunt următoarele:

Albe, —Ivaivas?
Negre, —Ivaivas?
Hieroglife-ai tras.
(Ivaivas-Plaivas!)

* Putem oferi situație bună în America de Sud, unui inginer chimist sau numai chimist, care ar dori să se specializeze în coloranți. Vârsta maximă 30 de ani. Informații la redacția revistei.

* Mare-i grădina Ta Doamne! În lume există fel de fel de maniaci. Unii se cred și afirmă că sunt Napoleon, alții Roosevelt și, în timpul din urmă, unii spun că sunt... Winston Churchill.

În exilul românesc înregistrăm o oarecare modestie: există doar conți, contese, prinți, marchizi, cavaleri, baroni, doctori, ingineri și coloneli închipuiți. Cronicarul vremilor noastre va trebui să menționeze și un... profesor universitar: Dl Jorge Uscătescu. A pus-o negru pe alb de câteva ori, în revista sa "Destin".

Trebuie să recunoaștem că mania dlui Uscătescu nu este periculoasă. Dar ea începe să devină periculoasă din momentul în care dorința fostului nostru compatriot de a fi ceiace nu este și nu a fost niciodată, este validată prin apariția de note în publicațiile românești, note în care dl Jorge este numit profesor universitar. Însemnează că "profesorul" a reușit să convingă și pe alții de ceiace până acum convins numai el, Dl Uscătescu a fost, dar nu mai este, numai lector, ori lectorul e departe de profesorul universitar ca griva de iepure.

* Între 10 și 25 Septembrie a avut loc în Rio de Janeiro o expoziție de artă populară românească, datorită Dnei Eugenia Useriu. Au fost expuse peste 350 de obiecte românești, toate lucrate de Dna Useriu, cuprinzând: icoane bizantino-romane, ceramică, pirogravură, sculptură, mobilă și broderii, ouă încondeiate, suporturi de ouă, etc. Au mai fost expuse circa 150 de obiecte, adunate de la Românii din Brazilia, cuprinzând costume naționale, covoare, broderii, etc.

Expoziția a avut un succes deosebit, toate ziarele din Brazilia ocupându-se de această manifestație cu lungi articole, re-

(Urmează pagina 20.)

* Un gest asemănător a făcut Asociația Culturală Româno-Braziliană din Rio de Janeiro, care, pe lângă semnăturile străne în Brazilia a făcut apel și la alte societăți sau grupuri românești de a-i susține apelul făcut, prin semnăturile lor.

* Tot contra vizitei lui Nikita Hrușciov în Statele Unite au protestat și Românii din Europa care i-au trimis președintelui Eisenhower o scrisoare deschisă. Semnează această scrisoare deschisă Români din Franța, Germania, Italia, Austria, Elveția, Belgia și Portugalia. Există și o semnătură extraeuropeană a dlui Vasile din Noua Caledonie.

* O compatriota dorește să cumpere cele 3 volume ale cărții "Trecute vieți de Doamne și Domnițe" de C. Gane. Cei care au aceste volume și vor să le vândă, sunt rugați să se adreseze redacției revistei "Carpatii", indicând costul.

* Al treilea Congres al Societății Academice Române s'a desfășurat între 26 sept. și 3 oct. 1959 la Strasburg, în cadrul Universității, cu concursul autorităților academice, al Consiliului Europei și al Episcopatului. Din comitetul de patronaj au făcut parte domnii: John Edwards, președinte al adunării consultative a Consiliului Europei; Robert Schuman, președinte al adunării parlamentare europene; Lodovico Benvenuto, secretar general al Consiliului Europei; Mons. Jean-Julien Weber, episcop al Strasburgului; Pierre Pfimlin, primarul orașului; și prof. Joseph Angelloz, rectorul Academiei.

În ședința de inaugurare, după o alocuție a Mons. Octavian Bârlea, președintele Societății Academice Române, au luat cuvântul, salutându-i pe participanți și subliniind importanța manifestației, domnii: Benvenuto, în numele Consiliului Europei;

națională și comunitate europeană". S'a scos în evidență legătura organică dintre cultura românească și cea europeană, pe care nicio violență temporară n-o va putea distruge. O Românie credincioasă istoriei sale e de neconcepție în afara Europei și a țelurilor acesteia. S'a recunoscut de asemenea valoarea fermentului fecund al ideii naționale, care, în spiritual respectului și solidarității europene, va trebui să-și continue rolul său creator.

Printre savanții străini, care au luat parte la Congres, fie personal, fie trimițând comunicări, amintim pe domnii: Giuliano Bonfante della Università din Genova, prof. Marcello Camillicci, prof. Marcel Fontaine, prof. W. Giese della Università din Hamburg, prof. H. Golsong, prof. Alain Guillemeu, prof. H. Hatzfeld, prof. P. Imbs, prof. Mario Ruffini, prof. G. Stadtmüller della Università din München, par. F. Tailliez, prof. C. D. Tappe, dr. Th. Zotschew.

La 27 oct., Centrul de Filologie Română de pe lângă Universitatea din Strasburg a dat o recepție în cinstea participanților la Congres. Dl prof. Imbs i-a salutat pe caspeti. Printre personalitățile de față: rectorul Angelloz, prof. R. Schilling, par. Congar. Acesta din urmă a adresat cuvinte de elogi și de îndemn cărturarilor români liberi.

Congresul s'a încheiat la 3 oct., într'o ședință solemnă prezidată de dl prof. Marcel Fontaine, la care a asistat și E. S. Mons. Weber, episcopul Strasburgului, care a lăudat bunul mers și rezultatele lucrărilor.

Ca în fiecare an, pe marginea Congresului a avut loc Adunarea Generală. De data aceasta urma să se aleagă noul Comitet de conducere, conform statutului.

ECOURI

producere de obiecte expuse, fotografii ale Dnei Ușeriu și ale celorlalte Doamne române care și-au dat concursul la reușita acestei expoziții, etc.

Vizitatorilor li se înmăna un program în excelente condiții grafice, program în care colaboratorul nostru Faust Brădescu, expune cu competență brazilienilor toate problemele legate de arta populară românească.

Din marele număr de articole publicate de presa braziliană, redăm în traducere pe cei apărut în "Tribuna da Imprensa" din 16 Septembrie 1959:

ARTA POPULARA ROMANA LA EMBA

(Escola Nacional de Bele Arte)

Este de ajuns să cobori trei trepte, în inima Rio de Janeiro, pe strada Araujo Porto Alegre în sala Directoratului Academic al Școlii Naționale de Arte Frumoase, ca să te găsești dintr-o dată în Carpații Români.

Nu mai trei trepte ca să înțelegi într-o lume care—peste toate vicisitudinile istoriei—a știut să-și păstreze caracteristicile, portul și arta populară ce o deosebește de toate popoarele din Estul Europei.

Aceasta se datorește unei femei, Eugenia Ușeriu care dela sfârșitul celui de al

doilea război mondial trăiește în Brazilia, trecând peste nenumăratele greutăți, timp de 10 ani de muncă neîntreruptă a știut să creeze acea atmosferă românească ce vorbește prin ea însăși.

Expoziția organizată de Eugenia Ușeriu sub patronajul "Anului Mondial al Refugiului" se împarte în două părți: deoparte piese folclorice cedate de colecționarii din Rio de Janeiro, pe de altă parte un mare număr de obiecte făcute de mâinile acestei femei, demonstrând multă pricepere și gust.

Aici sunt adunate împreună, alături de costumele tipice de țărani din Carpați, Bărăgan, Oltenia Transilvania și Moldova fo-

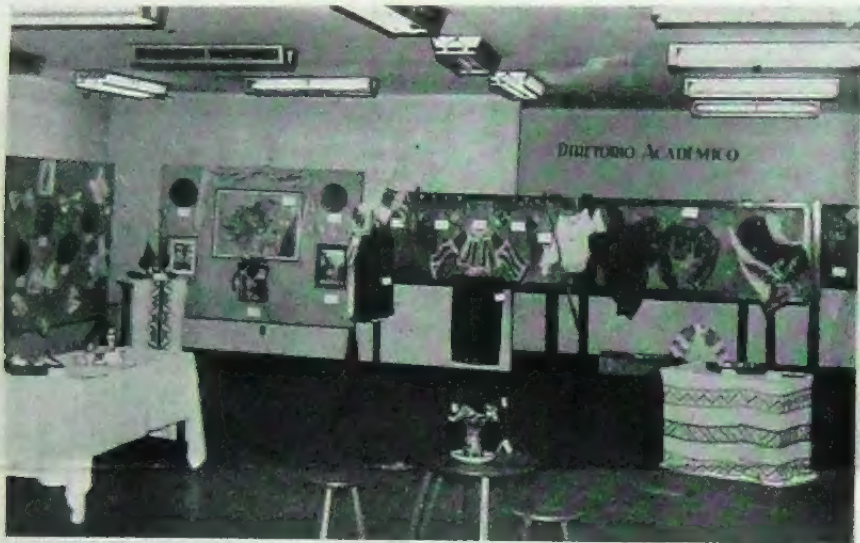
losite de sute de ani, obiecte de ceramică, icoane lucrate de Eugenia Ușeriu cu răbdare de sfințită, cu acea răbdare pe care numai țărăncile reușesc să o aibă.

Datorită acestui efort, artista a reușit să creeze o lume menită să arate nu numai destăruților ci în primul rând și înainte de orice publicului Carioca—care i-a primit cu brațele deschise—că sufletul poporului român a reușit să se mențină treaz în ciuda spațiilor și a catastrofelor istoriei.

MICROCOSMUL ROMAN

În sala directoratului E. N. B. A., Eugenia Ușeriu a știut într-un timp de 10 zile, să facă să revie ceea ce este mai frumos și mai caracteristic din folclorul român. Ea a știut să întrunească bogăția de culori începând dela un toi de țuică până la modelele abstracte ale mesei cu bănci pe care țărăni le foloseau în camera de sărbătoare. Nu există nici o culoare nepotrivită, nenaturală ori în dezacord, pentru că femeia care-și expune munca și arta sa a cercetat, a studiat, a pictat cu credință și nădejde în același timp, cu scopul de a salva din marele dezastru anumite lucruri pe care arta universală va trebui să le păstreze din arta populară română.

Aici se găsește deci microcosmul român pe care-l reînviază Eugenia Ușeriu.

Aspect înflorit al sălii de expoziție.

nia Ușeriu care dela sfârșitul celui de al doilea război mondial trăiește în Brazilia, trecând peste nenumăratele greutăți, timp de 10 ani de muncă neîntreruptă a știut să creeze acea atmosferă românească ce vorbește prin ea însăși.

Expoziția organizată de Eugenia Ușeriu sub patronajul "Anului Mondial al Refugiului" se împarte în două părți: deoparte piese folclorice cedate de colecționarii din Rio de Janeiro, pe de altă parte un mare număr de obiecte făcute de mâinile acestei femei, demonstrând multă pricepere și gust.

Aici sunt adunate împreună, alături de costumele tipice de țărani din Carpați, Bărăgan, Oltenia Transilvania și Moldova fo-

Cine intră în sala E. N. B. Aului nu se poate să nu se simtă atras de armonia culorilor care le-au inspirat operele lui Grigorescu și Luchian, poeziile lui Eminescu și Blaga și acordurile lui Enescu și Lipatti care s-au inspirat din folclorul țării lor.

Eugenia Ușeriu arată publicului nostru ceva care ar putea explica farmecul artei române pe care îl simțim sau când ascultăm "Rapsodia" lui Enescu, ori când admirăm "Pasărea Măiastră" a lui Brâncuș, artist universal, a cărui operă nu se poate concepe fără izvorul de inspirație a folclorului român care a influențat profund tot ce a făcut fermecătorul allean în Occident.

Diferite conferințe printre care a poetu-

lui Tasso da Silveira și a ese-istului român aflător în Rio, Faust Brădescu, explică publicului ce este de fapt arta populară română.

Expoziția de artă populară română la dispoziția publicului la E. N. B. A., nu are

numai rol cultural. Ea e sortită, înainte de orice, să arate că refugiații împrăștiați pe toată suprafața pământului știu să rămână credincioși patriei în timp ce-și continuă viața în țările care i-au adăpostit.

La apelul din numărul precedent, relativ la Problemele care se vor pune în România de mâine, ne-a răspuns dl Grigore Manolescu cu interesantul articol de mai sus. Mulțumim călduros dlui Manolescu dela care sperăm să primim și alte articole referitoare la România de mâine și ne exprimăm speranța că și alți compatrioți din exil își vor trimite studiile lor pentru a fi publicate în revista noastră.

În Editura "Fundațiilor regale" dela Paris a apărut o excelentă carte, "Povestea vorbelor" de dl Mihai Niculescu. Vom reveni cu o cronică în numărul viitor. Dar în aceste puține rânduri voim să vorbim despre altceva. Se pare că volumul dlui Niculescu a fost tipărit la Lisabona, datorită trudei dlui Victor Buescu. Trecem peste proverbul românesc în care este vorba despre niște cai cari mănâncă în timp ce... ară și voim să scoatem în evidență munca neobosită a dlui Buescu în ogorul culturii românești, făcută, aproape timidă. Dsa, în afară de traduceri ce face în portugheză, de articolele filologice, unele, în special acel în care făcea etimologia cuvântului a *desmerda*, mai mult decât remarcabil, de cursurile cu studenții, etc., etc., mai trudește și pentru tipărirea unor cărți pentru Fundații. Care este răsplata? Nu știm, dar nu e greu de bănuț. Dl Buescu a trebuit să pună bani din buzunarul dsale pentru a tipări traducerea lui Eminescu în portu-

gheză ea și pentru acel minunat volumul de poezie, primit din Țara Înlăuntră. Pentru scrisul dlui Buescu, Fundațiile nu găsesc bani, găsesc însă pentru frații Ciorănești și pentru un X, comunist desvâluit, pentru care, la recomandarea Fundației, dl Buescu a trebuit să muncească, să alerge, să se sbată. Dacă nu am discutat acest scandal la vremea lui și dacă și astăzi po-menim numai în treacăt de el, cauza trebuie căutată în stima și prietenia ce ne-o însușă dl Buescu.

O lăudabilă activitate de propagandă românească depune dl avocat Ion Rățiu dela Londra. Dsa se găsește actualmente în America de Nord unde va ține o serie de conferințe (28) în cursul lunilor Ianuarie, Februarie și Martie, sub auspiciile "Foreign Policy Association" și "The Canadian Institute of International Affairs". Iată câteva din titlurile conferințelor sale: "Political Cartoons", "Romania under Soviet influence", "What Europeans think about the U. S. role in World Affairs", "Does Europe Matter and why?", "Topic not yet provided".

Dsa este neobosit în informarea sau cel puțin în încercarea de informare a lumii anglo-saxone asupra pericolului comunist.

Compatriotul nostru Dl. Alexandru Suga și-a trecut cu succes teza de doctorat în Drept la Universitatea din Bonn-Germania. Teza cu titlul "Die Völkerrechtliche Lage Bessarabiens in der geschichtlichen Entwicklung des Landes", a fost tipărită la Köln, pe cheltuielile Fundației Iuliu Maniu. Teza este documentată, proaspătul dr în Drept căutând să convingă sau să învingă scepticismul sau lipsa de interes a Occidentalilor prin statistici, grafice, toate riguros științifice. Lucrarea conținând 120 pagini dense, merită să fie citită de toți românii cari cunosc limba germană, constituind pentru fiecare un bagaj documentar în lupta ce duc pentru apărarea drepturilor noastre supra Bessarabiei.

Dl Suga merită recunoștința noastră a tuturor pentru aportul adus și felicitări pentru titlul câștigat, titlu care-l obligă de a continua să scoată la iveală și alte documente de valoare a tezei sale de doctorat.

Continuăm publicarea numelor compatrioților ce au primit cărți dela editura "Carpații", le-au reținut, nu le-au plătit și nici măcar nu răspund la scrisorile ce li se trimit:

Lt. Bălăceanu, Suedia; Rotaru, Australia; Bonifacio, Belgia; Lt. Col. Stănculescu, Argentina; Spuză, Liban; Ing. Octav Vasilescu, Statele Unite; Cornel Holder, Statele Unite; V. Bosniac, Anglia; Mircea Vasileache, Turcia; John Barbu, Statele Unite; William Tudor, Canada; Marcel Dinculescu, Franța; D. Căinaru, Statele Unite; Ana Ionescu, Statele Unite; Paul Kino, Statele Unite; Elena Păcuraru, Canada; Stoian Brăilă, Franța; Dr. Dwortschack, Canada; Florin Vețeanu, Statele Unite; Alexandru Pârva, Statele Unite; Christopher Gotoiu, Statele Unite; Mihail Kirilă, Statele Unite; Ted Miclău, Statele Unite; Leon Vasu, Statele Unite; George Păslaru, Statele Unite; W. G. Holden, Statele Unite; D. Pippa, Statele Unite. Ing. Pinteș, Venezuela; Kiti-mia, Brazilia; Gornea, Franța.

EDITURA "CARPATII"—Madrid

Au apărut:

- ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA, de A. D. Xenopol, vol. I, ed. I, epuizat.
- ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA, de A. D. Xenopol, vol. I, ed. II-a, 3 dol. U. S. A.
- ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA, de A. D. Xenopol, vol. II, III, IV, 7 dol. U. S. A.
- ISTORIA LITERATURII ROMANE, vol. I, II, 6 dol. U. S. A.
- POVESTI, de Ion Creangă, 4 dol. U. S. A.
- DACIA, de Vasile Pârvan, 2 dol. U. S. A.
- NATIONALISMUL LUI EMINESCU, de D. Murărașu, 3 dol. U. S. A.
- POEME FARA ȚARA, de V. Posteuca, N. Novac și N. S. Govora, epuizat.
- HAIDUCUL, roman, de Bucura Dumbravă, 4 dol. U. S. A.
- RAPSODIA IBERICA, de Aron Cotruș, ediție bilingvă, 1 dol. U. S. A.
- AMINTIRI DIN COPILARIE, de Ion Creangă, 3 dol. U. S. A.
- FRUMOASA CU OCHI VERZI, de J. N. Manzatti, 3 dol. U. S. A.
- POVESTI FARA ȚARA, nuvele, de F. Brădescu, N. Novac și N. S. Govora, 4 dol. U. S. A.
- RASCOALA, roman, vol. I, II, de Liviu Rebreanu, 6 dol. U. S. A.
- UNIREA NATIONALA, IN COMPLEXUL POLITIC EUROPEAN, de Pamfil Șeicaru, 3 dol. U. S. A.
- CORNELIU ZELEA CODREANU, DOUAZECI DE ANI DE LA MOARTE, de G. Manolescu, T. Popescu, etc., 2 dol. U. S. A.

- PRECURSORII, de Octavian Goga, 3 dol. U. S. A.
 - DIN CRUCEA PADURII (poeme), de Ion Țolescu, 1,50 dol. U. S. A.
 - PERSECUCION RELIGIOSA EN RUMANIA, de Rev. Al. Mircea, în spaniolă, 0,50 dol. U. S. A.
 - ROMANIA (în limba franceză), 0,25 dol. U. S. A.
 - DICTIONAR ROMANO-SPANIOL, de Prof. Ion Protopopescu, 5 dol. U. S. A.
- Cartile de mai sus se găsesc și în ediție pentru bibliofili, legate în piele și numerotate. Costul unui volum este 10 dol. U. S. A.

COLECȚIA "CARPATII"

A) În limba română:

- 1) INTRE VOLGA ȘI MISSISSIPI, de Aron Cotruș, 0,25 dol. U. S. A.
- 2) ISPRAVILE ȘI VIATA LUI MIHAI VITEAZUL, de P. Ispirescu, 0,50 dol. U. S. A.
- 3) OCTAVIAN GOGA, de Pamfil Șeicaru, 0,50 dol. U. S. A.
- 4) A. C. CUZA, de Pamfil Șeicaru, 0,25 dol. U. S. A.
- 5) C. STERE, de Pamfil Șeicaru, 0,50 dol. U. S. A.
- 6) ARDEALUL ȘI HABSBURGII, de G. A. Pordea, 0,25 dol. U. S. A.
- 7) N. IORGA, de Pamfil Șeicaru, 1,50 dol. U. S. A.
- 8) TUDOR ARGHEZI, de Pamfil Șeicaru, 0,50 dol. U. S. A.
- 9) RUMANIA, CENTINELA DEL ESTE NO DEBE MORIR, de Contele Agustin de Foxa (ediție bilingvă), 0,50 dol. U. S. A.
- 10) ȚARA, de Aron Cotruș, 0,25 dol. U. S. A.

- 11) PUEBLOS DE FRONTERA.—POPOARE DE FRONTERA (ediție bilingvă), de Blas Piñar, 0,50 dol. U. S. A.
 - 12) EMINESCU, poem de Aron Cotruș.
 - 13) HYPERION, de Mihail Eminescu, traducere în limba franceză de Louis Combi.
- B) În limba spaniolă:
- 1) RAPSODIA VALACA, de Aron Cotruș, epuizat.
 - 2) PARENTALIA, homenaje al Emperador Trajano, epuizat.

"CARPATII"

AU COLABORAT SAU COLABOREAZA:

ALDEA, de la JUAN; BRĂDESCU FAUST; CHIRNOAGA PLATON, G.-ral; COMBI LOUIS; DIMITRIU I. G.; EMILIAN I. V.; FOXA AGUSTIN, Conte; GADEA B. I.; GEORGESCU-OLENIN ST.; GOVORA N. S.; IORAS T.; IANCU-PALTINISANU N.; MANOIULESCU GRIGORE; MANZATTI J. N.; MATAS PERPIÑAS JOSE; MIRCEA ALEXANDRU, Rev.; NOVAC NICOLAE; PARVULESCU I.; PANKHURST SILVIA E.; POPESCU STAN M.; PORDEA G. A.; POSTEUCA VASILE; PRAT Y SOUTZO, marchiz de NANTOUILLET; RANDA ALEXANDRU; RESSAIRE JAUME; ȘEICARU PAMFIL; SILISTREANU ALEXANDRU; TAILLEZ Fr. Rev.; TEBAN NICOLAE; TALON VICENTE; TILIA V. V.; ȚOLSCU ION; VASILIU VIRGIL; XENI C., etc.

"CARPATII": Revista culturală.
Director: ARON COTRUȘ; Redactor: TRAIAN POPESCU.
Redacția și Administrația: Calle Villanueva, 43, Madrid.
Abonamente:
Anual: 5 dol. U. S. A.; Pentru instituții: 12 dol. U. S. A.